

הלכות אישות פרק ג' (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום שיעור 3 — הלכות אישות, פרק ג'

הקדמה לפרק

פרק ג' בהלכות אישות מתואר כפרק שבו בעצם הלכות קידושין מתחילות. שני הפרקים הראשונים נתנו רק את המצווה הכללית של קידושין ואת הטרימינולוגיה. פרק ג' מביא את כל עיקרי כללי הלכות הקידושין — כיצד עושים זאת בפועל.

מבנה הפרק: הפרק מתחלק למספר חלקים: (1) שלושת סוגי הקידושין — כסף, שטר, ביאה — וכיצד עושים כל אחד; (2) הלשונות שצריך לומר; (3) מי עושה את הקידושין — האב אצל קטנה, שליחות; (4) הסדר הלכתחילה — מה צריך באמת לעשות למעשה; (5) הברכה על קידושין.

חידושים:

1. **אופי ספר נשים לעומת ספר אהבה:** ספר אהבה (תפילה, שבת וכדומה) עוסק בכיצד יהודי צריך להתנהג — מצוות לכתחילה. ספר נשים לעומת זאת עוסק במציאות — אנשים חיים, פוגשים נשים, דברים קורים בשוק — וההלכה צריכה לתת סטטוס למציאות. לכן הפרק מתחיל בשאלות בדיעבד (האם קידושין חלו או לא), ורק בסוף הפרק מגיע הלכתחילה — כיצד יהודי טוב השומע לחכמים צריך לעשות קידושין, עם ברכה, כמצווה.

2. **הבדל בין "מקודשת" ל"יש לקדש ככה":** העובדה שקידושין "עובדים" לא אומרת שצריך לעשות כך. קידושי ביאה עובדים מאה אחוז, אבל זו לא הדרך היהודית. יש הבדל בין יעילות הדין (מקודשת) לבין הלכתחילה (יש לקדש ככה).

3. **ספר נשים לעומת ספר קנין:** בספר קנין הכל תלוי בדעת שני הצדדים, אנשים יכולים להסכים על מה שירצו. אבל בקידושין זה לא תלוי רק בשני האנשים — זו מצוות מן התורה עם כללים קבועים.

4. **רלוונטיות מעשית:** אבן העזר (ספר נשים) רלוונטי בעיקר לרבנים, לא לכל יהודי. כל יהודי עושה קידושין כמו שכתוב בסידור, אבל לא כל אחד צריך לדעת שיש שלושה סוגי קידושין.

הלכה א — קידושי כסף

הרמב"ם: "אם בכסף הוא מקדש — לא יפחות מפרוטה כסף או שוה פרוטה... ויאמר לה 'הרי את מקודשת לי' או 'הרי את מאורסת לי' או 'הרי את לי לאשה'... ונתנו לה בפני עדים."

פשט: המינימום לקידושי כסף הוא פרוטה כסף או שוה פרוטה (כבית הלל, נגד בית שמאי שסובר שכוס גבוה יותר). הוא צריך לומר לשון של קידושין ולעשות זאת בפני עדים.

חידושים:

1. **"מקודשת" ו"מאורסת" — לשון חכמים ולשון תורה:** "מקודשת" ו"מאורסת" הם לשונות של חכמים ותורה (כפי שכבר נדון בפרק א'-ב'). "הרי את לי לאשה" שונה — זה לא מדבר על מעשה קנין, אלא על התוצאה — "בזה תהיי אשתי". לאחר מתן תורה "הרי את לי לאשה" היא התוצאה של "הרי את מקודשת" — "קדשנא" הוא המעשה, "לי לאשה" היא התוצאה, אבל הכל אותו דבר, כפי שהרמב"ם כבר אמר קודם שאין הבדל בין הלשונות.

2. **עדים — היכן זה אצל הרמב"ם?** הרמב"ם לא פירט עדים בפרק א' כשאמר את עצם המצווה. אבל כן, זה כתוב בפרק א': "אלא יקנה אותה תחילה בפני עדים ואחר כך תהיה לו לאשה."

3. **האם האמירה מעכבת — מחלוקת:** מאוחר יותר בפרק נראה שגם בלי אמירה עובד במצבים מסוימים. הרמ"א אומר שאפילו בשתיקה, אם ידוע שהתכוונו לקידושין, זה כשר.

4. **יסוד: האמירה היא גילוי מילתא, לא מצווה שבדיבור:** האמירה בקידושין אינה מצווה שבדיבור — זו מצווה שבכוונה. האמירה היא רק גילוי על מה התכוון. לכן, אם הוא אומר לשון שגויה, הפשט הוא שהיתה לו כוונה שגויה, לא שהיה לו דיבור שגוי.

5. **"עוסקים באותו ענין" — במה זה עוזר?** "עוסקים באותו ענין" (שכבר עוסקים בענין הקידושין) עוזר רק על לשון מסופקת — לשון שאינה ברורה. אבל זה לא עוזר על לשון ממש שגויה — כי לשון שגויה אומרת שהוא התכוון לעשות את הדבר השגוי.

הלכה ב-ג — האיש הוא הקונה, והוא הנותן

הרמב"ם: "והאיש הוא שאומר דברים שמשמען... והוא שיתן"

פשט: האיש הוא שצריך לומר את דברי הקידושין, והוא שצריך לתת את כסף הקידושין.

חידושים:

1. **לא רק צורת הדברים, אלא תוכן הדברים:** הרמב"ם מדבר כאן לא רק על צורת הדברים (המילים), אלא על תוכן הדברים — התוכן צריך להביע שהוא הקונה והיא הנקנית. זה לא קנין דו-צדדי או שותפות, אלא הוא קונה אותה. זה חלק ממהות הקידושין, לא רק דין בכשרות הדיבור.

2. **הקדמה להלכה ד:** זה בעיקר הקדמה להלכה ד (נתן הוא ואמר הוא), שם הרמב"ם דן במה קורה כשזה הפוך. אבל זה גם חלק מההסבר של מהות הקידושין.

3. **חידוש טקסטואלי:** החלוקה לסעיפים (הלכה ב' / הלכה ג') היא טעות דפוס. לפי הכלל במהדורות רמב"ם מדויקות (ר' שבתי פרנקל, ר' שילת) — שתי נקודות פירושן הפסק הלכה, נקודה אחת פירושה לא.

הלכה ד — נתנה היא ואמרה היא / נתנה היא ואמר הוא / נתן הוא ואמרה היא

הרמב"ם: "נתנה היא ואמרה היא... אינה מקודשת. וכן אם נתנה היא לו ואמר הוא... אינה מקודשת. נתן הוא ואמרה היא... הרי זו מקודשת בספק."

פשט: אם היא נתנה את הכסף והיא אמרה — אינה מקודשת. אם היא נתנה את הכסף אבל הוא אמר — גם אינה מקודשת, כי הוא צריך להיות הנותן. אבל אם הוא נתן והיא אמרה — זה ספק קידושין.

חידושים:

1. **נתנה היא ואמרה היא:** אפילו היא אומרת "הריני מקודשת לך" — שהוא לשון הקנאה אמיתי (היא מבטאת שהיא נקנית) — בכל זאת אינה מקודשת, כי הוא צריך להיות הנותן.

2. **נתנה היא ואמר הוא:** אפילו הוא אומר את כל הנוסח הנכון, אבל אם היא נתנה את הכסף — אינה מקודשת. היסוד: בקנין קידושין אין מציאות

2. **בשעת הכתיבה צריך כבר להיות רצונה** — איש לא יכול להחזיק שטר מוכן בכיס ולחכות ל"רגע טוב" לתת לה. צריך להיות **מעמד** — הוא אומר לה "אני כותב עכשיו עבורך", כותבים לשמה, וזה מדעתה. זה **שונה מגט**, שאפשר לכתוב בלי ידיעת האישה.

הלכה ו (המשך) — כתבו שלא לשמה או שלא מדעתה
הרמב"ם: "כתבו שלא לשמה או לשמה ושללא מדעתה, אף על פי שנתנו לה מדעתה בפני עדים, אינה מקודשת."

פשוט: אם השטר לא נכתב לשמה, או לשמה אבל לא מדעתה, אפילו הוא נותן לה מאוחר יותר בהסכמתה בפני עדים — היא לא מקודשת, אפילו לא לחומרא.

חידושים:

1. **"לדעתה" פירושו רצונה, לא ידיעה:** היא לא צריכה לדעת מתי כותבים את השטר, והיא לא צריכה להיות שם. "לדעתה" פירושו רצונה/הסכמתה. אבל — רצונה מאוחר יותר (בשעת נתינה) לא עוזר; צריך להיות רצונה בשעת הכתיבה.

2. **מהות קידושי שטר:** קידושי שטר אינו רק תחליף לכסף (במקום דבר בעל ערך נותנים פתק). זה "סוג של טקס" — יושבים וכותבים שטר. זה סוג הקידושין — מעשה הכתיבה עצמו הוא חלק מהקנין.

הלכה ז — קידושי ביאה

הרמב"ם: "אומר לה 'הרי את מקודשת לי' או 'הרי את מאורסת לי' וכל כיוצא בזה, או 'הרי את לי לאשה' — בבעילה זו, ומתייחד עמה בפני עדים ובוועלה."

פשוט: בקידושי ביאה הוא אומר לה לשון קידושין עם "בבעילה זו", מתייחד עמה בפני עדים, ובוועל אותה.

חידושים:

1. **"בזה" לעומת "בבעילה זו":** בכסף כתוב "בזה" (בזה הכסף/טבעת), וזה חל על כל הלשונות. כאן בביאה כתוב "בבעילה זו". לכאורה "בזה" היה גם עוזר כאן. אנו אומרים "בטבעת זו" — אבל הרמב"ם כותב רק "בזה".

2. **יחוד בפני עדים — המנגנון:** הביאה עצמה אינה בפני עדים, אבל היחוד לביאה הוא בפני עדים. זה מבוסס על הגמרא "הן עדי יחוד הן עדי ביאה" — העדים לא צריכים לראות את הביאה, כי יש חזקה: כשאדם אומר "בבעילה זו" ומתייחד, אנו מאמינים שהיתה ביאה.

3. **חדר היחוד אחרי חופה:** חדר היחוד שאנו עושים אחרי חופה אין לו שום קשר לקידושי ביאה — זה נושא של חופה, ענין נפרד. "יחוד" כאן פירושו מתייחד לבעול.

4. **גמר ביאה קונה:** הרמב"ם אומר "דעתו על גמר ביאה". בגמרא יש חקירה האם תחילת ביאה קונה או סוף ביאה קונה, וההכרעה היא שסתם דעתו על גמר ביאה. נפקא מינה מעשית: אם אחד שלח ידו וקיבל קידושין מאיש שני באמצע הביאה (לפני גמר ביאה), הקידושין השניים חלים, כי הראשון עדיין לא קנה. המהר"ק אומר: אם הוא מפרש שהוא מתכוון לתחילת ביאה, היא מתקדשת דרך תחילת ביאה. "דעתו על גמר ביאה" הוא רק בסתם.

5. **שלא כדרכה: "בין שבא עליה כדרכה בין שבא עליה שלא כדרכה הרי זו מקודשת."** הכלל: בכל התורה כולה, שלא כדרכה יש לה דין של ביאה ("שתי משכבות באשה"). אבל סתם קירבה/נגיעה/חיבוק אינה ביאה ולא עוזרת לקידושין.

6. **מהות קידושי ביאה — למה רב מנגד:** בכסף ושטר האיש נותן לאישה משהו — "את תהיי שלי, אבל אני נותן לך עכשיו משהו מוחשי". בביאה להפך — "את תהיי שלי, ואני חייב לך כבר עכשיו, אני הולך ליהנות ממך

כזו שהמקנה (היא) תיתן כסף — הקונה (הוא) צריך לתת.

3. **נתן הוא ואמרה היא — ספק קידושין:** הספק הוא: מצד אחד, הוא אכן נתן (מעשה הקנין העיקרי קיים); מצד שני, הוא לא אמר (הוא צריך לומר). אולי זה כמו שהוא אומר "אמן" על דבריה, אבל זה נשאר ספק. אם ידוע בוודאות שעסוקין באותו ענין — שניהם מתכוונים להתקדש — אז לפי השולחן ערוך אין בעיה. הספק הוא רק חסרון ידיעה.

4. **הבדל בין נוסח שגוי לפעולה שגויה:** בנוסח שגוי הספק האם הם מתכוונים בכלל לקידושין; בנתן הוא ואמרה היא הספק שהפעולה לא נכונה — הוא צריך להיות המקדש (אקטיבי), לא רק שהיא מתקדשת (פסיבי).

הלכה ה — קידושי שטר

הרמב"ם: "ואם קידש בשטר, כותב על הנייר או על כל דבר שירצה, 'הרי את מקודשת לי' או 'מאורסת לי' וכל כיוצא בדברים אלו, ונותנו לה בפני עדים."

פשוט: בקידושי שטר האיש כותב על נייר (או על כל דבר) "הרי את מקודשת לי" ונותן לה בפני עדים. הוא לא צריך לומר — השטר עצמו אומר את הדברים.

חידושים:

1. **בקידושי שטר הוא לא צריך לומר** — השטר תופס את מקום הדיבור. השטר עצמו "אומר" מה שהוא היה אומר.

2. **אין דיני שטר מחמירים:** הרמב"ם אומר "על הנייר או על כל דבר שירצה" — לא כמו בשטרות אחרים שצריך קלף או חומרים ספציפיים. (בגט כן כתוב משהו על נייר טוב).

3. **אמירה בשעת נתינה בשטר:** בית שמואל אומר שצריך לומר (אמירה) בשעת נתינת השטר. אבל לפי ההבנה שהכתיבה עצמה היא כמו האמירה, אין צורך לומר שוב כשנותנים את השטר. הרמב"ם אומר רק "ונותנו לה בפני עדים" — אמירה לא מוזכרת בנתינה.

הלכה ה (המשך) — לשמה

הרמב"ם: "וצריך שיכתוב אותו לשם האשה המתקדשת כגט."

פשוט: שטר הקידושין צריך להיכתב לשמה — עבור האישה הספציפית שמתקדשת, כמו בגט.

חידושים:

1. **האם צריך לכתוב את שמה? לשמה לא אומר לכתוב את השם** — זה אומר שהכותב צריך לכוון לאיזו אישה הוא כותב. ראייה: אפילו בגט, שהרמב"ם אומר במפורש ששמות הוא אחד מעשרה דברים המעכבים, זה דין נפרד — לא אותו דבר כמו לשמה. בנוסף, שתי נשים עם אותו שם — השם עצמו לא עוזר.

2. **לשם האיש גם?** הרמב"ם כותב רק "לשם האשה". השאלה האם צריך גם לשם האיש נשארת פתוחה.

3. **מי יכול לכתוב?** האיש עצמו לא חייב לכתוב — הוא יכול לומר לסופר לכתוב עבור האישה הספציפית. העיקר שהכותב (מי שכותב) צריך לדעת עבור מי הוא כותב.

הלכה ו — ואינו כותבו אלא מדעתה

הרמב"ם: "ואינו כותבו אלא מדעתה."

פשוט: אסור לכתוב את שטר הקידושין בלי ידיעתה/הסכמתה.

חידושים:

1. **מדעתה = מרצונה** — כי "אין אשה מתקדשת אלא מדעתה" (כלל כללי שאישה מתקדשת רק ברצונה).

2. **יותר מסתם "להתכוון לנכון":** הלשונות הכשרים אינם רק לשונות ש"מתכוונים לנכון" — הם ממש שמות נרדפים לקידושין, כולם מתכוונים לאותו דבר כמו "מקודשת".

הלכה י — לשונות של ספק קידושין

הרמב"ם: "אמר לה 'הרי את מיוחדת לי', 'הרי את מיועדת לי', 'הרי את עזרתי', 'הרי את נגדי', 'הרי את צלעתי', 'הרי את סגורתי', 'הרי את תחתית', 'הרי את אסורתי', 'הרי את תפושתי' — הרי זו מקודשת בספק, והוא שיהיה מדבר עמה על עסקי קידושין."

פשט: לשונות שיכולים להתכוון לקידושין אבל יכולים גם להתכוון לדברים אחרים — הם ספק קידושין, רק כשהוא מדבר איתה כבר על קידושין.

חידושים:

1. **מקורות הלשונות:** "עזרתי" ו"נגדי" באים מ"עזר כנגדו" (בראשית ב:יח). "צלעתי" — ממה שחזה נבראה מצלע אדם. "סגורתי" — מ"ויסגור בשר תחתנה" (בראשית ב:כא). כולם רמזים לתיאור הראשון של אישה בתורה.

2. **למה רק ספק:** כל לשון יכול גם להתכוון למשהו אחר — "מיוחדת" יכול להתכוון למזכירה מיוחדת או תלמיד; "תחתית" יכול להתכוון לעבד או ילד; "נגדי" יכול להתכוון נגדי. הספק אינו על מי הקונה — הספק הוא האם הלשון מתכוון לקידושין או רק לאיזה קשר/חיבור.

3. **התנאי של "מדבר עמה על עסקי קידושין":** בלי התנאי הזה זה כלום — כמו המשל של מזכירה שאומרים לה "את מיוחדת לי" — אף אחד לא חושב על קידושין. רק כשהוא מדבר כבר על קידושין, זה מגדיל את ה"סיכויים" שהתכוון לקידושין, ולכן צריך להחמיר.

4. **[דיגרסיה: נפקא מינה מעשית להצעות נישואין מודרניות:]** בהצעת נישואין מודרנית (כשאישה שואל "will you marry me" ונותן טבעת) — זה מצב של "מדבר עמה על עסקי קידושין". אם הוא אומר בנוסף מילים ש"פתוחות" (לשונות ספק), אפשר באמת לחשוש לספק קידושין לפי הרמב"ם. ההצעה היא הלכתית הרבה יותר רצינית ממה שאנשים חושבים — זה יכול להיות נוגע לשאלות של אשת איש, טבילה, וכו'. החסרון העיקרי הוא שכל המנהג של "הצעה" אינו יהודי — "זה מה שהופך את זה לדבר ממש נורא, דבר מכווער ביותר."

5. **[דיגרסיה: הבדל בין אירוסין לשידוכין:]** מה שקוראים היום "אירוסין" בעברית (או בלשון אחרונים) לא מתכוון ל"אירוסין" ההלכתי (= קידושין), אלא למה שהגמרא קוראת "שידוכין" — הבטחה/התחייבות להתחתן. קידושין אינו הבטחה — קידושין הוא קנין, מעשה הלכתי ממשי.

[דיגרסיה: השוואה בין אירוסין/שידוכים אז והיום]

1. **שלושת השלבים היו תמיד:** תמיד היו שלושה שלבים: (א) משוחחים — זה "שידוך" בגמרא, (ב) מחויבים זה לזה — "מיוחדת" — זה אירוסין, (ג) "מכניסה לביתו" — נישואין. מה שאנו קוראים היום "שידוכים" (כמו אצל חסידים עם לחיים, טבעת אירוסין, וכו') הוא בעצם פונקציונלית אותו דבר כמו אירוסין מזמן המשנה והגמרא. "שידוך" בגמרא ("מקדש בלא שידוך") מתכוון רק לשלב של דיבור/היכרות, לא לשום קנין.

2. **"משדכת" — לשון:** "משדך אחריה" פירושו "הוא רץ אחריה". שידוך פירושו "לדבר, לעסוק בזה" — בדרך כלל בין ההורים.

3. **טבעת אירוסין — חשש קידושין:** אצל ליטאים החתן עצמו נותן את טבעת האירוסין לכלה — זה נראה ממש כמו קידושין! למה לא חוששים? כי כולם מניחים שעוד הולכים לעשות קידושין "אמיתיים" תחת החופה. אבל אותו תירוץ תקף גם ל"will you marry me". החומרא אצל "חסידים מאוד" שהחתן עצמו לא ייתן את הטבעת מבוססת על זה.

עכשיו. זה סוג קנין אחר — יותר מהראיית בעלות, לא נתינה. זה מתאים היטב לכך שחז"ל אסרו זאת.

7. **הבדל מלפני מתן תורה:** ביאה דומה מדי למה שעשו לפני מתן תורה (שביאה עצמה עשתה קנין). ההבדל העיקרי הוא האמירה עם העדים — זה בכלל לא היה לפני מתן תורה.

סיכום שלושת סוגי הקידושין:

כל שלושת סוגי הקידושין יש להם שני אלמנטים — אמירה ומעשה:

- **קידושי כסף** — אמירה + נתינת כסף (הוא האומר והנותן)

- **קידושי שטר** — כתיבה (שכוללת כבר את האמירה) + נתינה

- **קידושי ביאה** — אמירה + ביאה. כאן האמירה היא המעכבת ביותר, כי בלעדיה זו סתם ביאה.

הלכה ח — נוסח האמירה: התוכן צריך להיות "שהוא קנה אשה"

הרמב"ם: "הדברים שיאמר האיש כשיקדש צריך שיהיה ענינם שהוא קנה אשה, לא שיהיה ענינם שהקנה עצמו לה."

פשט: תוכן הדברים שהאיש אומר צריך להביע שהוא קונה אותה, לא שהוא מוכר את עצמו לה. הוא בעלה, לא היא בעלתו.

חידוש:

"שהקנה עצמו לה" — לא רק שהיא קנתה איש, אלא אפילו שהוא הקנה את עצמו לה "כאדם" — גם זה פסול, כי כיוון הקנין צריך להיות שהוא קונה אותה.

הלכה ח (המשך) — לשונות פסולים: "הקנה עצמו לה"

הרמב"ם: "כיצד? הרי שאמר לה או כתב בשטר שנתנו לה, 'הריני בעליך', 'הריני ארוסיך', 'הריני אישך', וכל כיוצא בזה, אין כאן קידושין כלל."

פשט: כשהאיש אומר לשונות שמשמעותם שהוא משעבד את עצמו לה, או שהוא נעשה "החפץ הנקנה" — אין זה קידושין כלל.

חידושים:

1. **יסוד "הקנה עצמו לה":** הבעיה עם לשונות כמו "הריני אישך" היא שאלה יסודית של מבנה הקידושין: האיש צריך להיות הקונה, והאישה צריכה להיות הנקנית. כשהוא אומר "הריני אישך" הוא הופך את עצמו לחפץ הנקנה, שזה הפוך ממבנה התורה. זה מושווה לסוס שלא יכול לעשות כלום בקנין — אלא שכאן האיש עצמו הוא החפץ. "רחמנא מקנה עצמו בתור איש, לא בתור חפץ."

2. **"הריני בעליך" — למה פסול:** אפילו הוא אומר "אני בעלך" — שנשמע כאילו הוא השליט — זה לא טוב, כי המשמעות היא "אני שלך". האישה קנויה לבעל ואסורה לכל העולם, אבל הבעל אינו אסור על כל העולם — הוא יכול להיות נשוי למספר נשים. לכן הלשון צריך להביע שהיא שייכת לו, לא שהוא שייך לה.

הלכה ט — לשונות כשרים

הרמב"ם: "אמר לה או כתב לה, 'הרי את אשתי', 'הרי את זקוקתי', 'הרי את לקוחתי', 'הרי את חרופתי', וכל כיוצא בזה — הרי זו מקודשת."

פשט: לשונות שמבטאים שהוא קונה אותה — הם לשונות כשרים לקידושין.

חידושים:

1. **"חרופתי"** מוסבר מהפסוק "והיא שפחה נחרפת לאיש" (ויקרא יט:כ) — פירושו מיוחדת לאישות. יהודה היו קוראים לארוסה "חרופה", כמו שכתוב בגמרא קידושין דף י"ד ע"א.

3. **עדים** — חלק מקידושין של מתן תורה: הרמב"ם כבר אמר בפרק הראשון שלאחר מתן תורה יש שני הבדלים: (א) קנין, (ב) עם עדים. היינו חושבים שצריך לייחד עדים ב"אתם עדי" — אבל הרמב"ם אומר לא.

הלכה יג — "חציי" ו"חציד"

הרמב"ם: "האומר לאשה התקדשי לחציי — הרי זו מקודשת."

פשוט: זה כאילו הוא אומר "הרי אשתי את ואחרת" — את תהיי לי חצי, כי איש יכול על פי הלכה לשאת שתי נשים.

"אבל אם אמר לה חציד מקודש לי — אינה מקודשת, שאין אשה אחת ראויה לשנים."

פשוט: אישה לא יכולה להיות נשואה לשני גברים, ממילא "חציד מקודש לי" אינו לשון נכון.

"וכן האומר הרי את מקודשת לי ולזה — אינה מקודשת." — אותה סיבה.

"חציד מקודש לי בפרוטה וחציד בפרוטה" או "חציד בחצי פרוטה וחציד האחר בחצי פרוטה" — הרי זו מקודשת — כי למעשה יצא פרוטה שלמה עם אדם שלם.

הלכה יד — ספק קידושין: תשלומים ועסקאות כפולות

"חציד מקודש לי בפרוטה היום וחציד בפרוטה למחר" — או "שני חצייך בפרוטה" — או "שתי בנותיך לשני בני בפרוטה" — או "בתך מקודשת לי ופרתך מכורה לי בפרוטה" — "בכל אלו מקודשת בספק".

פשוט: הספק הוא האם "בפרוטה" פירושו פרוטה אחת לשניהם ביחד (שלא היה מספיק לקידושין) או פרוטה לכל אחד בנפרד. לחומרא מקבלים זאת כקידושין.

חידוש:

ההבדל בין "שני חצייך בפרוטה" (ספק) ל"חציד בפרוטה וחציד בפרוטה" (כשר) הוא ש"שני חצייך" עושה את זה לא ברור אם יש מספיק פרוטה לכל חצי.

הלכה טו — האב מקדש את בתו: קטנה ונערה

הרמב"ם: "האב מקדש את בתו שלא לדעתה כל זמן שהיא קטנה וכשהיא נערה... רשותה בידו, שנאמר את בתי נתתי לאיש הזה, וקידושיה לאביה."

פשוט: האב יכול לקדש את בתו בלי דעתה, בין כשהיא קטנה, בין בששת החודשים של נערוּת, עד שהיא נעשית בוגרת.

חידושים:

1. **מעמד האב — לא שליח, יותר משליח:** בקידושין רגילים האיש הוא הקונה והאישה היא הנקנית (וגם מקנה — היא שניהם). אצל קטנה זה מתחלק: האב הוא המקנה, הבת היא הנקנית. האב אינו שליח — יש לו בעלות מיוחדת על בתו. כשם שאישה מסכימה מדעתה, כך האב מסכים מדעתו — הוא עומד במקום דעתה.

2. **"לפיכך מקבל האב קידושי בתו מיום שתולד עד שתבגור"** — מרגע שהיא נולדת. אצל אדם שקטן מדי אי אפשר לקדש, אבל אב יכול אפילו תינוקת, כי לא נוגע דעתה — דעת האב היא מה שעושה את זה.

3. **"ואפילו היתה חרשת או שוטה... הרי היא אשת איש גמורה"** — אפילו אם היא לעולם לא תהיה בת דעת (חרשת או שוטה), היא שייכת לגמרי לאב. בדרך כלל חרש שוטה וקטן לא יכולים להיקנות כי אין להם דעת, אבל כאן לא צריך את דעתם — דעת האב מספיקה.

4. **הוא זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובכתובתה** — בעלות האב חורגת מעבר לקידושין בלבד: הוא מקבל גם את מציאתה, השתכרותה, וכתובתה

4. **ארוסה אסורה בנגיעה:** ארוסה גם אסורה בנגיעה — עדיין לא גרים ביחד.

5. **חומרא לא לדחות חתונה:** המנהג שלא דוחים חתונה. המקור: רבנים חסידיים קיבלו זאת כי כשהיו בעיות (אין כסף, מחותנים לא משלמים) דחו חתונות, והם אמרו "קודם על חתונה". פשוט חדש: זו גם היתה קבלה אצל רבנים/פוסקים שאם נוצרות בעיות בין חתן-כלה, צריך לעשות את החתונה (לא לבטל את השידוך), כי אי אפשר לעשות "גיטל בספק" — השערורייה היתה גדולה מדי.

הלכה יא — קידושין בכל לשון; עסוקין באותו ענין

הרמב"ם: "ויש לאיש לקדש את האשה בכל לשון שהיא מכרת בו. ויהיה משמע הדברים באותה הלשון שקנייה כמו שביארנו. היה מדבר עם האשה על עסקי הקידושין, ורצת, ועמד וקידש ולא פירש ולא אמר לה כלום — נתן בידה, או בעל — הואיל והן עסוקין בענין, דיו ואינו צריך לפרש."

פשוט: אפשר לקדש בכל שפה שהיא מבינה, ובלבד שהתוכן מתכוון ל"קנין". אם כבר דיברו על קידושין והיא הסכימה, והוא קידש בלי לומר מילים ספציפיות — זה מספיק.

חידושים:

1. **"לשון" פירושו שני דברים:** "בכל לשון" פירושו או (א) כל שפה (אנגלית, סינית, וכו'), או (ב) כל סלנג או ביטוי. אבל הרמב"ם מתנה: "שהיא מכרת בו" — היא צריכה להבין.

2. **אמירה היא גילוי מילתא, לא חיוב:** מכך שהרמב"ם אומר שכשהם עסוקין באותו ענין הוא לא צריך לפרש, רואים בברור שהאמירה בקידושין אינה חיוב עצמי, אלא גילוי מילתא — זה מבהיר מה הוא מתכוון במעשה.

3. **"עסוקין באותו ענין" — שני פירושים:** מה פירוש "מדבר עמה על עסקי קידושין"? שתי גישות:

- (א) זו כבר חופה, מחותנים עומדים עם נרות, הוא לא יכול להוציא את המילים, הוא רק מכניס את הטבעת — זה מקרה פשוט.

- (ב) בחור ובחורה שנמצאים במערכת יחסים, הם מדברים על להתחתן, והוא מוציא טבעת בלי לומר מילים — זו חומרא הרבה יותר רחוקה.

4. **[דיגרסיה: נפקא מינה מעשית להיכרויות:]** האם צריך באמת לפחד שכשבחור ובחורה שמתוודדים, והוא נותן לה מתנה, שזה יהיה קידושין? אפשר לענות שהיום כולם מבינים שעוד הולכים לעשות קידושין "אמיתיים" תחת החופה, אז הטבעת היא רק מתנה. בנוסף צריך גם עדים, שזו סיבה נוספת למה מתנה סתם בהיכרות אינה קידושין.

הלכה יב — עדי קידושין, אין צריך לומר "אתם עדי"

הרמב"ם: "וכן עדי הקידושין והגירושין אינו צריך לומר להם 'אתם עדי'. כיון שקידש בפניהם או גירש..."

פשוט: אין צורך לומר ספציפית לעדים "אתם עדי". אם הוא קידש או גירש בנוכחותם, זה מספיק.

חידושים:

1. **קשר בין "עסוקין באותו ענין" ל"אין צריך לומר אתם עדי":** שניהם נובעים מאותו יסוד — עדות בקידושין היא מציאות, לא מינוי פורמלי. כש"עסוקין באותו ענין", כולם היוודעים מה קורה שם יודעים שזה קידושין, ממילא אין צורך לומר "אתם עדי".

2. **ייחוד עדים:** אין צורך לייחד עדים ספציפית לקידושין. עדים זו מציאות — כל מי שיכול לפרסם את הדבר הוא עד. זה מתאים גם למקרה של "היה מדבר עם האשה על עסקי הקידושין ורצת" — זה יכול להתקיים רק אם אין צורך לייחד עדים, כי אם צריך לייחד עדים, זה עצמו כבר היה גילוי דעת.

או נתגרשה מאותם הקידושין — אינה אסורה על הכהן. בין היא ובין אביה יכולין לעכב."

פשוט: קטנה/נערה שקידשה את עצמה בלי ידיעת האב — אינה מקודשת. אפילו האב מסכים אחר כך — לא עוזר. אם ה"בעל" מת או עשו גט — היא לא אסורה לכהן, כי בכלל לא היו קידושין.

חידושים:

1. **נתרצה האב אחר שנתקדשה — לא עוזר:** הסכמת האב המאוחרת לא יכולה לתקן את המעשה, כי לא היה מעשה קנין — האב הוא המקנה, והוא לא הקנה.

2. **נתגרשה — נקודה מעניינת:** הרמב"ם מזכיר "נתגרשה" — זה אומר שעשו למעשה גט, אפילו לא היו קידושין אמיתיים. **אפילו כך היא לא אסורה לכהן** — הגט הוא כלום, כי לא היו קידושין.

3. **"בין היא ובין אביה יכולין לעכב" — מקום קשה מאוד:**

- **קושיה חזקה:** הרמב"ם פסק שזה בכלל לא עוזר — אינה מקודשת, אפילו נתרצה האב. אם כך, מה פירוש "יכולין לעכב"? לעכב מה, אם זה ממילא לא תקף?

- **מקור:** הלשון בא מגמרא — "קטנות שנתקדשו שלא לדעת אביהן, בין היא ובין אביה יכולין לעכב."

- **תירוץ המהרי"ק:** המהרי"ק רוצה ללמוד שאם האב עומד שם ושניהם מסכימים (היא והאב), זה יכול לעבוד כקידושין. רק אם אחד מהם מעכב — זה לא עובד. **קושיה על זה:** אבל הרמב"ם אומר "את בתי" — האב מקדש, לא היא! אם היא מקבלת את הקידושין (לא האב), זו בכלל בעיה.

- **מסקנא:** "איני יודע" — דעת הרמב"ם כאן לא ברורה. כמנהג רש"י: כשלא יודעים, אומרים "איני יודע", במקום לכפות תירוץ. **הכסף משנה עצמו כותב "וצריך עיון"** — ואם הכסף משנה לא הבין, אין צורך להתבייש. ביקורת על "מפרשים של היום" (ארטסקרול, מבוארים) שכופים תירוצים אפילו כשמשוה לא מסתדר.

4. **שיטת הרמב"ם בהקשר:** הרמב"ם פוסק לפי שיטה גדולה שקידושי קטנה שלא לדעת אביה לא עוזרים בכלל — לא נתרצה, לא בפניו, כלום. אבל בגמרא ובראשונים זה לא כל כך פשוט — יש סברות לומר אחרת. הרמב"ם מדגיש את כל הפרטים (אפילו נתגרשה, אפילו בפניו) כדי לשלול את כל ה צדדים.

הלכה כ — ספק בוגרת

הרמב"ם: "היתה הבת ספק בוגרת — בין שקידשה אביה שלא לדעתה, בין שקידשה היא עצמה שלא לדעת אביה — לפיכך צריכה גט מספק."

פשוט: כשיש ספק האם היא כבר בוגרת, יש ספק משני הצדדים: אם האב לוקח קידושין (אולי אין לו כבר רשות), או אם היא לוקחת בעצמה (אולי אין לה עדיין רשות). לכן היא צריכה גט מספק.

חידוש:

הרמב"ם יקבע מאוחר יותר כלל שכל פעם שהוא אומר "ספק" פירושו שצריך גט מספק (לחומרא).

הלכה כא — שליחות בקידושין

הרמב"ם: "יש לאיש לעשות שליח לקדש לו אשה — אשה פלונית, או אחת מן הנשים. וכן האשה הגדולה יכולה לעשות שליח לקבל קידושיה — בין מאיש פלוני, בין מאיש משאר האנשים. וכן האב עושה שליח לקבל קידושי בתו כשהיא ברשותו."

פשוט: איש יכול לעשות שליח לקדש אשה עבורו — בין אישה ספציפית, בין שהוא נותן לשליח לבחור. כך גם גדולה יכולה לעשות שליח לקבל

אם היא מתגרשת או מתאלמנת מאירוסין. "קידושין דביא" פירושו שני דברים: (א) הוא יכול לקדש אותה, (ב) הוא מקבל את הכסף.

הלכה טז — קידושין דרך ביאה אצל קטנה

הרמב"ם: "בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה מדעת אביה. פחות מכאן, אם קידשה אביה בביאה — אינה מקודשת."

פשוט: מתחת לשלוש שנים אין זה נקרא מעשה ביאה, ממילא אפילו דעת האב לא יכולה לעזור.

חידוש:

החסרון הוא לא ענין של דעת (הסכמה), אלא פשוט כי זה לא נקרא מעשה ביאה — זו לא ביאה כלל. זה הבדל: אצל קטנה שלא לדעת אביה הבעיה היא דעת/רשות; מתחת לשלוש שנים הבעיה היא שהמעשה עצמו לא קיים.

הלכה יז — בוגרת: אין לאביה בה רשות

הרמב"ם: "בגרה הבת אין לאביה בה רשות, והרי היא כשאר כל הנשים שאין אשה מתקדשת אלא לדעתה."

פשוט: כשבחורה נעשית בוגרת (אחרי שנערו עברה עם ששת החודשים), האב מאבד את רשותו, והיא כמו כל שאר הנשים שיכולות להתקדש רק בהסכמתן שלהן.

חידושים:

1. **המצב הרגיל של אישה:** הרמב"ם קובע שהמצב הרגיל של אישה הוא "אין אשה מתקדשת אלא לדעתה" — זה הכלל. קטנה/נערה תחת רשות האב היא היוצא מן הכלל. ברגע שהיא נעשית בוגרת, חוזרים לכלל הרגיל.

2. **מה פירוש "לדעתה" — חידוש בהבנת קידושין:** "אין אשה מתקדשת אלא לדעתה" פירושו שיש לה רשות משלה, והיא מוסרת אותה לאיש. האיש מקבל עכשיו את התפקיד שהיה לאב עד עכשיו. עד עכשיו היא שייכת לאב; עכשיו היא שייכת לעצמה, עד שהיא מחליטה להתקדש. קידושין הוא מסירת רשות — היא מוסרת את רשותה על עצמה לאיש.

3. האיש גם זכאי במציאתה ובמעשה ידיה (כמו שהאב היה), אבל הנקודה העיקרית היא שעד שהיא מחליטה, היא שייכת לעצמה — היא יכולה להחליט שהיא בכלל לא רוצה להתקדש.

הלכה יח — קטנה שנישאת ונתאלמנה/נתגרשה: ברשות עצמה

הרמב"ם: "ונתאלמנה או נתגרשה בחיי אביה, הרי היא ברשות עצמה אף על פי שעדיין היא קטנה, אין לאביה בה רשות."

פשוט: קטנה שהאב עשה לה חתונה (נישואין, לא רק אירוסין), והבעל מת או התגרש — היא ברשות עצמה, אפילו היא עדיין קטנה. האב לא מקבל בחזרה את רשותו.

חידושים:

1. **רשות לא חוזרת (חוזר וניעור):** אפשר לחשוב שכשרשות הבעל פוקעת (דרך מוות או גירושין), תחזור רשות האב הישנה. אבל לא — ברגע שהיא היתה ברשות הבעל, היא כבר קנתה את בעלותה שלה, וזה לא חוזר לאב.

2. **קושיה:** אבל היא עדיין קטנה! אין לה דעת, היא לא יכולה לקדש את עצמה. אז איך אפשר לומר שיש לה "רשות משלה"? — "אין לאביה בה רשות" אבל גם אין לה רשות מלאה על עצמה, כי היא לא בת דעת. (מה קורה למעשה — נדון מאוחר יותר.)

הלכה יט — נתקדשה שלא לדעת אביה

הרמב"ם: "נתקדשה קודם שתבגור שלא לדעת אביה — אינה מקודשת. אפילו נתרצה האב אחר שנתקדשה [אינה מקודשת]. אפילו נתאלמנה

קידושין. גם האב יכול לעשות שליח לקבל קידושין עבור בתו.

חידושים:

1. **שני סוגי שליחות:** (א) **שליח להולכה** — המשלח כבר החליט למי, והשליח רק מבצע. (ב) **שליח עם הרשאה רחבה** — המשלח נותן לשליח להחליט ("לך בחר אישה עבורי"). בשני **ממש מוסר את רשותו על עצמו** — "אני מסכים על מה שאתה הולך לעשות." בכל קנין אפשר לעשות כך, לא רק בקידושין.

2. **שליח לקבלה:** שליח האישה נקרא **שליח לקבלה** (הוא מקבל את הקידושין עבורה), בניגוד לשליח האיש שנקרא **שליח להולכה**.

3. **"צאי וקבלי קידושין"** — **קטנה כמקבלת:** האב יכול לומר לבתו הקטנה "צאי וקבלי קידושין" — שהיא תקבל בעצמה. איך קטנה יכולה להיות שליח, כשצריך גדול לשליחות? זו לא ממש שליחות — כיוון שהקטנה ברשות אביה, זה כאילו זה מגיע ישירות לאב. זה דין מיוחד של "יד אביה", לא הדין הרגיל של שליחות. במקרה כזה האב הוא המקנה, הבת היא גם הקנין (אובייקט) וגם ה"שליח" (מקבל).

הלכה כב — עדים במינוי שליח: שליח לקבלה לעומת שליח להולכה

הרמב"ם: "כל העושה שליח לקבל הקידושין צריך לעשותו בפני שני עדים. אבל האיש שעשה שליח לקדש לו אישה אינו צריך לעשותו בעדים, שאין מקום לעדים בשליחות האיש אלא להודיע אמיתת הדבר. לפיכך אם הודו השליח והמשלח אינן צריכין עדים, כמו שליח הגט וכמו שליח שהרשהו להפריש לו תרומה וכיוצא בהן."

פשט: שליח לקבלה צריך להתמנות בפני שני עדים. אבל שליח להולכה לא צריך עדים במינוי — רק להודיע אמיתת הדבר, ואם שניהם (שליח ומשלח) מודים, זה מספיק.

חידושים:

1. **למה ההבדל?** בשליח לקבלה, כשהשליח מקבל את הקידושין, אז קורה מעשה הקנין — זה הרגע של חלות קידושין. לכן צריך עדים במינוי, כי המינוי הוא חלק מתהליך הקנין. בשליח להולכה, השליח רק עושה מעשה (הוא מעביר), והקנין קורה רק כשהוא נותן לאישה — אז בוודאי צריך עדים, אבל לא במינוי עצמו. אבל — הרמב"ם לא אומר במפורש את הטעם. מנהג הרמב"ם בכלל לא לומר טעמי ההלכות.

2. **הראב"ד חולק:** הראב"ד סובר שבשניהם — גם שליח לקבלה גם שליח להולכה — צריך עדים במינוי. סברתו: בגט יש "בפני נכתב ובפני נחתם" (ראיה מיוחדת), בתרומה בכלל לא שייך דין עדים — אבל קידושין, שיש בו דין יסודי שקידושין צריך עדים, צריך גם שליח להולכה גם שליח לקבלה עדים.

3. **[דיגרסיה: מכירת חמץ:]** במכירת חמץ, שהרב הוא שליח, לא צריך מעמד שליחות פורמלי — מספיק ששניהם מודים, כמו שהרמב"ם אומר בשליחות בכלל. אנשים רגילים למעמד של קנין, אבל מן הדין זה לא נחוץ.

הלכה כג — השליח נעשה עד

הרמב"ם: "השליח נעשה עד. לפיכך אם עשה שנים שלוחיו לקדש לו אישה והלכו, הן הן שלוחיו והן עדי הקידושין, ואינן צריכין לקדשה לו בפני שנים אחרים."

פשט: שליח יכול גם לשמש כעד. אם עושים שני שלוחים, הם יכולים להיות גם השלוחים גם עדי קידושין, בלי צורך בעדים אחרים.

חידוש:

אדם עצמו לא יכול להיות עד לעצמו, אבל שליח יכול להיות עד. "שלוחו כמותו" פירושו רק בחלות קנין — הוא עומד במקום האיש למעשה — אבל הוא לא נעשה המשלח עצמו, לכן הוא יכול גם להיות עד.

הלכה כד — מי כשר לשליחות

הרמב"ם: "הכל כשרין לשליחות, חוץ מחרש שוטה וקטן... ונאמר 'כן תרימו גם אתם' — לרבות את השליח, 'ומה אתם בני ברית אף שלוחכם בן ברית', להוציא את הגוי."

פשט: כולם כשרים לשליחות, חוץ מחרש שוטה וקטן (כי אינם בני דעת) וגוי (כי אינו בן ברית).

חידושים:

1. **לכל פסול יש סיבה אחרת:** חרש שוטה וקטן פסולים כי אינם בני דעת — השליח צריך לדעת מה הוא עושה, הוא צריך להבין את חלות הקידושין. "חלות קידושין לא יכול לעשות שוטה או בובה או רובוט."

2. **סברת "בני ברית":** קידושין הוא דבר "פנימי" — זה קורה בתוך הברית. זה לא קנין "אוניברסלי", אלא קנין השייך לברית. מי שאינו בברית, לא יכול לפעול קידושין.

3. **הבדל בין גוי לעבד:** גוי לא יכול להיות שליח לשום דבר קנין. אבל עבד שונה — הוא נכנס לברית דרך מילה, הוא יכול להיות שליח לדבר שבממון, ו"כן תרימו גם אתם" לא מוציא אותו. פסולו הוא רק ספציפית לקידושין וגייטין — כי הוא עצמו אינו "בתורת גייטין וקידושין" (שפחה אינה אשת איש רגילה, עבד לא יכול בעצמו לקדש אישה).

4. **שתי רמות של "פנימי":** בגוי הפסול הוא שאין לו שום קשר ליהודים (רמה ראשונה). בעבד הפסול הוא שאין לו שום קשר לקידושין (רמה שנייה) — "פנימי על פנימי". השליח צריך להשתייך לדבר הספציפי שהוא עושה. בעבד לא צריך פסוק — זו סברא.

הלכה כה — נוסח אמירה בשליח האיש

הרמב"ם: "שליח האיש שקידש אומר לה הרי את מקודשת לפלוני בכסף זה או בשטר זה."

פשט: שליח האיש אומר "מקודשת לפלוני" (לא "לי").

חידושים:

1. **הבדל בין כסף לשטר בשליחות:** קודם (בקידושין רגילים) הרמב"ם לא אמר שצריך לומר בשטר, כי כשהאיש עצמו כותב אותו לשם האשה ועל דעתה ונותן לה, הכל ברור. אבל בשליחות, שהאיש עצמו לא נותן, צריך לומר זאת במפורש.

2. **"לפלוני" במקום "לי":** השליח לא יכול לומר "מקודשת לי" — הוא צריך לומר "לפלוני". אם על השטר כבר כתובים השמות, אולי השליח לא צריך לומר "לפלוני" כי זה כבר כתוב בשטר.

3. **השליח יכול בעצמו לכתוב את השטר:** השליח לא צריך להביא שטר מהמשלח — הוא יכול בעצמו לכתוב את השטר, אם הוא כותב אותו "על דעתה" (מדעת האשה). גם כששלוחים דרך שליח השטר צריך להיות על דעת האשה — היא צריכה לדעת בשעת כתיבת השטר.

4. **הבדל בין כסף לשטר בשליחות:** בכסף השליח יכול ללכת "מדלת לדלת" ולקדש אישה (אם יש לו רשות). בשטר הוא לא יכול לעשות זאת, כי השטר צריך להיות על דעת האשה.

הלכה כו — נוסח אמירה בשליח האשה

הרמב"ם: "ואם שליח האשה — אומר לו הרי פלונית ששלחה אותך מקודשת לי, והוא אומר לו קידשתיה לך."

פשט: כששליח האישה בא לקבל קידושין, האיש אומר "הרי פלונית מקודשת לי", והשליח עונה "קידשתיה לך".

חידושים:

1. **דין חדש של אמירת המקבל:** בדרך כלל בקידושין המקבל (האישה) לא צריך לומר אמירה ספציפית. אבל כאן, כשהשליח מקבל, הוא צריך לומר

1. **"רשות" לעומת "ראוי":** לאב יש "רשות" מדין קנינים/בעלות, אבל זה לא "ראוי" — זה לא איך יהודי צריך להתנהג.

2. **מצוות חכמים, לא מצווה דאורייתא:** "מצוה בו יותר מבשלוחו" היא מצווה דאורייתא, אבל "שלא יקדש בתו כשהיא קטנה" היא רק מצוות חכמים, "הידור", לא כל כך חזק. כי בדרך כלל אב כן מבין מי טוב לבתו — אולי מדובר ב"חיה רעה" אב שעושה שידוך סתם בשביל כסף.

3. **[דיגרסיה: מנהגים חסידיים:]** כל האבות החסידיים היום מתנהגים כך — הם לא שואלים את הבת אם היא רוצה. זה מראה שתקנת חכמים לא לקדש קטנות אינה חזקה כמו מצוה בו יותר מבשלוחו.

4. **קשר למצוה בו:** האם בת יכולה לומר לאב "חכה עד שאהיה גדולה, כדי שיהיה לי מצוה בו יותר מבשלוחו"? כל עוד היא קטנה אין לה עדיין את המצווה, ממילא אין את הענין של "מצוה בו". אבל היא יכולה לטעון: דחה את זה עד שאוכל לקבל את המצווה בעצמי. לאב יש גם "מצוה בו יותר מבשלוחו" משלו — הוא זה שמקדש, גם לו יש מצווה.

הלכה כט (המשך) — וכן האיש אין ראוי לו שיקדש קטנה

הרמב"ם: "וכן האיש אין ראוי לו שיקדש קטנה."

פשט: לא רק האב לא צריך לקדש את בתו הקטנה, אלא גם האיש עצמו לא צריך לקדש קטנה.

חידוש:

האיסור לא רק על האב, אלא גם על האיש/בחור שהולך לחפש בחורה. אפילו אם האב לא מקפיד על תקנת חכמים, האיש גם מחויב בתקנה של "עד שתגדיל ותאמר".

הלכה ל — ולא יקדש אשה עד שיראנה

הרמב"ם: "ולא יקדש אשה עד שיראנה ותהיה כשרה בעיניו, שמא לא תמצא חן בעיניו ויגרשנה או שוכב עמה והוא שונאה."

פשט: לא צריך לקדש אישה עד שרואים אותה והיא כשרה בעיניו — היא מוצאת חן בעיניו.

חידושים:

1. **"יראנה" פירושו ממש לבדוק** — לא רק "לתת מבט" (כמו שחסידים מסוימים מפרשים), אלא לוודא שהיא נושאת חן בעיניו.

2. **"כשרה בעיניו":** הרמב"ם כותב דווקא "בעיניו", לא סתם "כשרה". זה לא אומר שהיא צדקת/כשרה, אלא שהיא מקובלת/נושאת חן בעיניו, כמו "כשר הדבר לפני המלך".

3. **שתי תוצאות רעות: (1) "מגרשה"** — הוא יגרש אותה, כי אי-מצאית-חן מובילה לגט; (2) **"שוכב עמה והוא שונאה"** — זה מ"בני תשע מדות" — ביאה מתוך שנאה, שאסורה מדרבנן (לא איסור תורה).

הלכה לא — מקורות מן התורה לשלושת אופני הקידושין

הרמב"ם: "וכן בשטר מתקדשת בו מן התורה, כשם שגומר ומגרש... וכן הכסף... ופירושו מדברי סופרים, שנאמר כי יקח איש אשה, ואמרו חכמים ליקוחין יהיו בכסף, שנאמר נתתי כסף השדה קח ממני."

פשט: שטר עובד מן התורה דרך היקש — מקיש הויה ליציאה: אם שטר עובד לגירושין, עובד גם לקידושין. כסף הוא גם דין תורה, אבל "פירושו מדברי סופרים".

חידושים:

1. **בעיית גירסא:** בגירסא אחת כתוב "והכסף מדברי סופרים", אבל הרמב"ם החליף זאת — כסף הוא דין תורה, רק "פירושו מדברי סופרים".

2. **מה פירוש "פירושו מדברי סופרים"?** זה אומר שהחכמים (סופרים) חידשו את הפירוש — הם למדו מ"כי יקח" שקיחה פירושה כסף (דרך

"קידשתיה לך" — כדי שיהיה ברור שהוא מודע שהוא עושה זאת עבודה. אם ברור בדרכים אחרות (כמו "עסוקין בענין"), אולי זה גם עוזר.

2. **אם השליח אומר "לי":** אם השליח אומר "לי" במקום "לך", והאישה מסכימה, הוא עצמו יתקדש אליה.

הלכה כז — קידושין על ידי האב

הרמב"ם: "וכן המקדש על ידי האב — אומר לו הרי בתך פלונית מקודשת לי, והוא אומר לו קידשתיה לך."

פשט: כשהאיש מקדש דרך אבי האישה, האיש אומר "הרי בתך מקודשת לי" והאב עונה "קידשתיה לך".

חידושים:

1. **למה זה נקרא "האב מקדש את בתו":** כי הוא אומר "קידשתיה לך" — כמו כל שליח "מקדש". אפשר לומר ששליח מקדש את האשה.

2. **"ואם אמר האב או השליח הן — דיו":** אם האב או השליח אומר רק "הן" במקום "קידשתיה לך", זה מספיק. אפילו שתיקה עוזרת — שתיקה שהיא כהודאה.

3. **עוסקין באותו ענין:** אם כבר מדברים על הענין, וכולם יודעים למה הם כאן, והאיש נותן לאב או לשליח את הכסף בלי לומר מילה — זה מספיק. זה מקביל לדין בקידושין רגילים.

4. **שטר בשליח לקבלה:** "ואם קידש בשטר אינו כותבו אלא מדעת האב או מדעת השליח" — כמו שבקידושין רגילים השטר צריך להיות על דעת האשה, כך אצל קטנה צריך להיות מדעת האב, ובשליח — מדעת השליח.

5. **כלל:** "וכן בכל הדברים כולן של קידושין, דין האיש עם האשה כדין שליח עם שליח או עם האב" — כל דיני קידושין שווים בשליח כמו באיש ואישה עצמם.

הלכה כח — מצוה בו יותר מבשלוחו

הרמב"ם: "מצוה שיקדש אדם בעצמו יתר מעל ידי שלוחו. וכן מצוה על האשה שתקדש עצמה בידה יתר מעל ידי שליח."

פשט: זו מצווה שהאיש יקדש בעצמו, וגם האישה תקבל קידושין בעצמה, לא דרך שליח.

חידושים:

1. **מקור מפירוש המשניות:** הרמב"ם בפירוש המשניות אומר שכשאדם עצמו עוסק במצוות יש לזה שלמות יותר מאשר כשהוא נותן לאחר.

2. **קשר למצוות שבקידושין:** עד עכשיו דיברנו על חלק הקנין שבקידושין, אבל כאן רואים שלקידושין יש גם חלק מצווה (כמו נטילת לולב). בלולב צריך ללכת לחפש לולב, אבל בקידושין המצווה היא שכשרוצים למצוא אישה צריך לעשות זאת באופן של קידושין.

3. **גם האישה יש לה את המצווה:** הרמב"ם אומר במפורש שגם על האישה יש את המצווה — "מצוה על האשה שתקדש עצמה בידה".

הלכה כט — אין ראוי לקדש בתו כשהיא קטנה

הרמב"ם: "אף על פי שיש רשות לאב לקדש בתו כשהיא קטנה וכשהיא נערה לכל מי שירצה, אין ראוי לעשות כן, אלא מצות חכמים שלא יקדש אדם את בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה."

פשט: למרות שלאב יש רשות מדאורייתא לקדש את בתו כקטנה או נערה, חכמים אומרים שלא לעשות זאת — צריך לחכות עד שהיא תגדל ותאמר בעצמה את מי היא רוצה.

חידושים:

פשט: צריך לברך לפני הקידושין — עובר לעשייתו, כמו בכל המצוות. אם קידש בלי ברכה, לא צריך לברך אחר כך, כי זו ברכה לבטלה.

חידושים:

1. **מחלוקת רמב"ם-ראב"ד על עובר לעשייתו:** הראב"ד חולק: **"אין אנו אומרים כך, אלא מקדש ואחר כך מברך"**. טעם הראב"ד: קידושין תלוי בדעת אחרים — האישה יכולה לומר "לא, אני לא רוצה". ממילא אי אפשר לברך לפני זה, כי אולי זה לא יצא. הרא"ש מסכים עם הראב"ד.

2. **טענה יסודית של הרא"ש — ברכת השבח, לא ברכת המצוה:** הרא"ש טוען: מי אמר לרמב"ם שברכת אירוסין היא ברכת המצוות? הרי לא אומרים רק "אשר קדשנו", אומרים עוד דברים (ענייני שבח). אולי זו ברכת השבח. אם כך, נופל כל הדין של עובר לעשייתו. רק בגלל שיש לשון שבח בברכה, לא אומר שזו לא ברכת המצוות — יש ברכות המצוות שיש בהן שבח בפנים.

3. **ראיה נוספת מהרא"ש:** בכלל לא אומרים איזו מצווה זו — לא אומרים "על הקידושין" כמו שאומרים "על השחיטה" או "על המילה". זו ראיה טובה שזו לא ברכת המצוה קלאסית.

4. **מנהגנו למעשה:** אומרים את הברכה לפני קידושין (כרמב"ם), ולא חוששים לחשוש הראב"ד, כי ברגע שקידושין נעשים בשידוך (לא בשוק), החשש שהיא תבטל אינו ריאלי. אבל אם כבר קרה שקידש בלי ברכה, לא פוסקים כרמב"ם שזו ברכה לבטלה — מברכים אחר כך.

5. **מי אומר את הברכה:** לפי הרמב"ם, המקדש עצמו (או שלוחו) צריך לומר את הברכה. מנהגנו שבעל מסדר קידושין (הרב) אומר את הברכה — כדי לא לבייש חתנים שלא יכולים לומר את הברכה.

נוסח ברכת אירוסין

הרמב"ם: **"ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו והבדילנו מן העריות, ואסר לנו את הארוסות, והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקידושין. ברוך אתה ה' מקדש ישראל."**

פשט: הברכה מזכירה שהקב"ה הבדיל אותנו מעריות, אסר ארוסות, והתיר נשואות דרך חופה וקידושין.

חידושים:

1. **"והבדילנו לעומת 'וצונו':** בסידור שלנו כתוב "וצונו על העריות". לשון הרמב"ם "והבדילנו" הגיוני יותר, כי זה לא שמצווים על עריות, אלא שהובדלנו מעריות. לשון "הבדלה" יש לו מקור בפסוק ("והבדלתם מכל העמים").

2. **"ואסר לנו את הארוסות" — ארוסות של מי?** הפשט הפשוט הוא ש"ארוסות" פירושו **ארוסות אחרים** — הקב"ה חידש במתן תורה שלא רק נשואה אסורה, אלא אפילו ארוסה של יהודי אחר אסורה. זה מתאים למה שהרמב"ם למד בפרק א' — החידוש של מתן תורה שקידושין (אירוסין) כבר עושים קנין. "לנו" פירושו "לנו היהודים" — הקב"ה אסר ליהודים ארוסות (של אחרים) והתיר נשואות (משלהם, דרך חופה וקידושין).

3. **דאורייתא עם דרבנן בברכה אחת:** "חופה" ב"על ידי חופה וקידושין" הוא אולי אלמנט דרבנן — זה מעניין שמערבבים את זה בברכה עם ענייני דאורייתא. (זה נשאר מחלוקת).

4. **חתימת הברכה — "מקדש ישראל" לעומת "מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין":** הרמב"ם חותם רק "מקדש ישראל", אבל מנהגנו (לפי רמ"א) הוא "מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין". הפשט הפשוט של "מקדש ישראל" הוא כמו "אשר קדשנו במצוותיו" — הקב"ה קידש את היהודים דרך מצוות. "מקדש ישראל" הוא אותו ענין.

מנהג כוס של יין

הרמב"ם: **"ונהגו העם להסדיר ברכה זו על כוס של יין או של שיכר. אם יש שם יין מברך על היין תחילה ואחר כך מברך ברכת אירוסין"**

"נתתי כסף השדה קח ממני"). משה רבינו לא ידע בעצמו על קידושי כסף — רק החכמים פירשו זאת.

3. **יסוד כללי ברמב"ם:** כשחכמים לומדים משהו מהתורה, זה "מדברי סופרים" אפילו כשזה דאורייתא בתוקף. זה אומר: זו הלכה תורנית שעובדת מן התורה, אבל כיוון שהחכמים הוציאו אותה, בית דין חדש יכול לחלוק (כי "בית דין יכול לחלוק על בית דין חבירו" — רק על תקנות אי אפשר לחלוק, אבל על פירושי תורה כן). זו שיטת הרמב"ם בהלכות ממרים.

הלכה לב — מנהג ישראל: כסף/שווה כסף, שטר כן, ביאה לא הרמב"ם: **"אף על פי שעיקר הדברים כן הוא... נהגו כל ישראל בכסף או בשוה כסף, וכן אם רצה לקדש בשטר... אבל אין מקדשין בביאה לכתחילה, והמקדש בביאה מכין אותו מכת מרדות."**

פשט: למרות שכל שלוש הדרכים עובדות מן התורה, מנהג ישראל לקדש בכסף/שווה כסף. שטר גם מותר. אבל לקדש בביאה אסור לכתחילה, ומקבלים מכת מרדות.

חידושים:

1. **שני פירושים ל"מכת מרדות":** (1) "מרדות" הוא ארמית ל"יסר" — מלקות; (2) מאחד הגאונים — זו הכרזה: "מורד זה בדברי תורה", מכים אותו על מרדותו.

2. **הטעם:** "כדי שלא יהיו ישראל פרוצין בדבר זה" — אם יוכלו לקדש בביאה, זה יהפוך להפקר.

3. **בדיעבד:** "אם בא עליה לשם קידושין, קידושי קידושין גמורין" — זה עובד, רק הוא מקבל מלקות.

הלכה לג — מקדש בלא שידוך / מקדש בשוק

****הרמב"ם:** "וכן"

המקדש בלא שידוך, או המקדש בשוק, אף על פי שקידושי קידושין גמורין, מכין אותו מכת מרדות כדי שלא יהיה דבר זה הרגל לזנות. ******

פשט: לקדש בלי שידוך מקודם, או לקדש ברחוב, עובד בדיעבד, אבל מקבלים מכת מרדות כי זה יכול להוביל לזנות.

חידושים:

1. **מה פירוש "שידוך"?** זה לא ברור. בגמרא "שידוך" פירושו משהו — אולי לדבר עם אביה, אולי "משדך אחריה" (הוא הולך אחריה, הוא מבקש ממנה). זה חייב להיות משהו יותר מסתם דעת/הסכמה (כי קידושין ממילא חייבים להיות מרצונה). זה חייב להיות שלבים לפני זה — לדבר שהולכים להתחתן.

2. **טעם הרמב"ם — "וידמה לקדשה שהיתה קודם מתן תורה":** קדשה לפני מתן תורה גם היתה לה פורמליות מסוימת (נרשמו, שילמו). אם קידושין הופכים לסתם פורמליות בלי הכנה אמיתית, זה כמעט כמו קדשה עם "הכשר". קידושין אינו אוטומטית ההיפך מקדשה — יכול להיות מקדש שהוא גם כמו קדשה, כשהוא עושה זאת בלי ההכנה והכבוד הנכונים.

3. **אידיאל הרמב"ם:** קידושין צריך להיות לו אצילות מסוימת — לא רק מעשה קנין טכני, אלא תהליך עם הקדמה, פיוס, שידוך, ראייה, ורק אחר כך קידושין. קידושי ביאה הוא "מעשה מגונה" כי הפעם הראשונה עם האישה היא הביאה עצמה, בלי הקדמה. זה דומה לדין של "מצוה לפייס את אשתו".

הלכה לד — ברכת אירוסין

הרמב"ם: **"כל המקדש אשה בין על ידי עצמו בין על ידי שליח צריך לברך קודם הקידושין... הוא או שלוחו... ואם קידש ולא בירך לא יברך אחר הקידושין שזו ברכה לבטלה, מה שנעשה כבר נעשה."**

ואחר כך מקדש. ואם אין שם יין ולא שיכר מברך ברכה זו בפני עצמה."

פשוט: יש מנהג לומר ברכת אירוסין על כוס יין. אם יש יין, מברכים תחילה בורא פרי הגפן, אחר כך ברכת אירוסין, אחר כך מקדש. אם אין יין או שכר, מברכים את הברכה בלי זה.

חידושים:

1. **יין אינו מעכב:** לשון הרמב"ם "ונהגו העם" מראה שזה מנהג, לא חיוב. ממילא היין אינו מעכב — בלי יין מברכים את הברכה בפני עצמה.
2. **שתייה מהכוס:** הרמב"ם לא כותב שצריך לשותות מהכוס. מנהגו ששותים ונותנים לחתן וכלה לשתות. לכלה בוודאי לא חסר, אבל לחתן — אם בעל מסדר קידושין מוציא את החתן בברכה (כי לחתן יש את החיוב), אולי החתן צריך לשתות.
3. **פת במקום יין:** היתה שאלה האם אפשר לעשות על פת. המסקנה היא שאין דבר כזה פת בברכת אירוסין — לא כמו קידוש שנכנס פת כי זה מקום

תמלול מלא

שיעור 3 בהלכות אישות פרק ג' — כיצד האשה מתקדשת

הקדמה לפרק

ר' יצחק: טוב. היום זה השיעור השלישי בהלכות אישות הקדושות של הרמב"ם, מספר נשים, הלכות אישות, ואנחנו נמצאים באמצע לימוד המצווה של חתונה עם קידושין.

ר' יואל אשר: כן. הרמב"ם כבר נתן לנו כמה הקדמות חשובות. אנחנו כבר יודעים שצריך לקדש, זה הוא אמר מיד בהתחלה, לא כמו שהיה לפני מתן תורה, אלא יש מצווה של קידושין. אנחנו כבר יודעים גם מי הם האנשים, אנחנו יודעים שצריך להיות זכר עם נקבה, וגדולה. עכשיו נכנסים לכל ההלכות.

ר' יצחק: אנחנו לא יודעים בעצם כלום חוץ מזה שיש מצווה של קידושין. אנחנו יודעים את המשמעות של הרבה מילים שהולכים להשתמש בהן בהלכות. לא עומד שום דבר מה הדין של גדולה וקטנה.

ר' יואל אשר: זה הולך לעמוד כאן. זה הולך לעמוד בפרק הזה. אחרי שכבר —

ר' יצחק: הוסבר בפרק הקודם, זה כבר למדנו, את התרגום של כמה מילים שהולכים להשתמש. כן. אנחנו אומרים תודה לבעלי המחברים של הספר פירושי הכסף, ששולחים את הכסף לקידושי כסף. קידושי כסף, בסדר, טוב. ואנחנו הולכים ללמוד פרק ג'. הנה כאן מתחילים בעצם הלכות קידושין, כביכול, אפשר לומר כך. כלומר, אפשר לעשות כמו חלקים. שני הפרקים הראשונים הם רק באופן כללי, מצוות הקידושין, אמת, אבל יותר כמו המשמעות של המילה קידושין, המשמעות של כל המילים שהולכים להשתמש.

ועכשיו אנחנו אומרים הלכות של קידושין. ואני חושב שהסתכלתי בשני הפרקים הבאים אחר כך, אבל אני חושב שפחות או יותר, הפרק הזה הוא כל ההלכות העיקריות של קידושין, כל עיקרי כללי הלכות של קידושין. כלומר, יש מצווה של קידושין, אנחנו יודעים את זה כבר, אבל מה היא המצווה? איך עושים אותה? יש לנו, לומדים אנחנו הכל בפרק ג' הזה.

אחר כך הפרקים הבאים הם רק הרבה יותר פרטים שצריך עוד למלא, מה זה ככה, מה זה ככה, דברים כאלה. אז פחות או יותר, הפרק, כתבתי כאן, רשמתי לעצמי את הכותרות שלי, אצטרך למצוא דרך לשים את זה כאן, אבל אנחנו לומדים את שלושת סוגי הקידושין שלמדנו. זה למדנו גם באמת בפרק א', נכון? שיש שלושה סוגי קידושין: קידושי כסף, קידושי שטר, וקידושי ביאה.

סעודה.

מנהג טבעת

הרמ"א אומר שצריך לקדש בטבעת, ויש טעם על פי תיקוני הזוהר (שהרמ"א עצמו לא אומר, אלא זה מתווסף). הטעם הפשוט (ספר החינוך) הוא שמחזיקים את הטבעת וזוכרים שהתחתנו.

סיום פרק ג'

בזה מסתיים **פרק ג' בהלכות אישות** של הרמב"ם — הפרק הכולל את כל עיקרי כללי הלכות הקידושין בפועל: שלושת סוגי הקידושין (כסף, שטר, ביאה), הלשונות (כשרים, פסולים, ספק), מי עושה את הקידושין (האיש, האב, שליחות), הסדר הלכתחילי (שידוך, ראייה, לא בביאה, לא בשוק), והברכה על קידושין.

אנחנו עדיין לא יודעים מה הוא מתכוון, מה עושים עם הכסף, איך זה עובד. זה אנחנו הולכים לעשות בפרק הזה. החצי הראשון של הפרק מסביר את שלושת סוגי הקידושין, איך עושים אותם, בעצם איך עושים את זה.

אחר כך לומדים אנחנו כי אצל כולם פחות או יותר יש לשונות שצריך לומר. אפילו אצל השטר, כותבים את הלשונות, אבל השניים האחרים צריך בוודאי לומר, או לכל הפחות בהתחלה הולך לומר, אולי צריך אפשר אנחנו אומרים עם עשרה, צריך לדעת אילו לשונות כשרות.

אחר כך לומדים אנחנו על זה שמי עושה את הקידושין? בדרך כלל האישה היא מתקדשת, אבל אם היא קטנה, האב יכול לקדש אותה. כאן לומד את ההלכה שאפשר לעשות עם שליח קידושין, כמו שכולם יודעים בפרק שני בקידושין.

אחר כך אומר לנו הרמב"ם, שאחרי שאמרתי לך את כל הסוגים איך אפשר לעשות קידושין, תדע שיש סדר לכתחילה. לא מומלץ לעשות קידושי ביאה למשל, לא מומלץ לעשות שליחות, לא מומלץ שהאב יקדש את הבת, וכדומה. הוא אומר אבל הלכה למעשה מעשית איך לעשות. ואחר כך מוסיף הוא עוד דבר אחד, הלכה למעשה, מה זו הברכה על קידושין, שעושים ברכה.

החילוק בין ספר אהבה וספר נשים

ר' יואל אשר: אני רוצה לומר את ההקדמה שלי אם אפשר. שתי הקדמות קטנות. אנחנו הולכים ממדע ואהבה לאישות, זה מאוד שונה, וממילא רואים הלכות אחרת. כי עד עכשיו דיברו פחות או יותר איך צריך יהודי להתנהג, זה אומר כאילו איך יהודי מתפלל. ואומרים אכן איך יהודי צריך להתפלל.

כאן עוסקים בדברים אחרים, עוסקים במציאות. אנשים חיים, פוגשים נשים, ואומרים דברים כאלה... ורואים בהרבה הלכות כאלה של דברים מעניינים, איכויות טומאות, אם אדם אמר ככה וככה. זה בטבע, גם בקנין יהיה כך קנין. עוסקים באנשים שעושים דברים, וההלכה מוצאת את הפתרון לזה. זה מאוד שונה מאשר כשאומרים ככה וככה להתפלל, או ככה וככה לשמור שבת.

הדבר השני הוא שהרמב"ם זה גם קשור לזה, שארבעת ההלכות הראשונות מדברות על אם נוצר מציאות, איך זה קידושין או שזה לא קידושין? כי יש כאן ענין של קנין. יש מצווה ויש קנין. יש שני דברים: יש דבר מעשי, האם הקידושין אכן הצליחו או לא. ומאוד הרבה אצל העבד, יש מאוד הרבה דברים שנראה כאן, אבל כי זו המציאות.

דווקא בסוף הפרק הולך הרמב"ם לומר, עכשיו אני הולך לומר לך איך יהודי טוב שרוצה לעקוב אחרי חכמים עושה, באיזה גיל, ואיך מקדשים. זו הלכתחילה. בסוף הוא מסיים בלכתחילה. ההתחלה עוסקת במציאות כדי לענות, שידעו את הסטטוס של אנשים, ומה כן ומה לא.

התורה אומרת תמיד... התורה אומרת לנו... כן? דיברנו על תורה בפרק הקודם.

ר' יצחק: הרמב"ם אמר שאין שום חילוק. כל בעלי...

דיון: הלשונות של קידושין — מקודשת, מאורסת, לי לאשה

ר' יואל אשר: כן. או הרי את לי לאשה זה עוד יותר, כמו שלא מדבר על מעשה שקרה על קנין, אומרים את העובדה, עם זה תהיי אשתי. זה אותו דבר —

ר' יצחק: על פי אחרי שבא החידוש של מתן תורה הרי את לי לאשה זה המשמעות, פעם קרה הרי את מקודשת. קדשנא זה לי לאשה. התוצאה היא יותר מהרי את מקודשת.

ר' יואל אשר: קדשנא זה מעשה. אני לא יודע —

ר' יצחק: מי אמר אכן מקודשת ואשתא? אותו דבר. אין שום חילוק. לא קוראים בדרך כלל לאישה שתהיה מקודשת.

ר' יואל אשר: אומרים כן, או דאורייתא אומרים כן, או דאורייתא. בסדר. אומרים מקודשת בחופה.

ר' יצחק: מזל טוב הקדשת.

חיוב העדים

ר' יואל אשר: יפה מאוד. ונותנו לה בפני עדים. צריך לתת בפני עדים. הרמב"ם לא פירט עדים בפרק הראשון כשאמר את עצם המצווה. הוא כן אמר.

ר' יצחק: הוא רק אמר צריך לתת קדושה.

ר' יואל אשר: בוודאי הוא אמר.

ר' יצחק: מיד בשורה הראשונה הוא אמר שצריך להם עדים. בוודאי הוא אמר. איך —

ר' יואל אשר: איך, שוב? פרק א', לקוחין עדים. אני לא רואה שום "בפני עדים". בוודאי עומד "אלא יקנה אותה תחילה בפני —

ר' יצחק: עדים ואחר כך תהיה לו לאשה".

ר' יואל אשר: אה, מעניין. כן —

דיון: האם האמירה מעכבת

ר' יצחק: כבר דיברתי על זה. האם זה... כן, זה מה שצריך לעשות, צריך לומר וצריך להיות עדים. כל הפרטים, נראה אחר כך. אבל עכשיו אומר הרמב"ם פשוט... אני רואה שזו באמת מחלוקת. כלומר, אחר כך הולכים לראות שיש אופנים שבלי אמירה עובד גם, עומד בפירוש.

אבל למעשה יש מחלוקת, והרמ"א אומר בפירוש שאפילו בשתיקה, אם יודעים שהם אומרים שהם התכוונו לקידושין זה כשר, ואצל שמואל משמע שזה לא ברור, כי אתה רואה אכן כל הזמן בדרך כלל עומד שאומרים, יש אפילו סוג אמירה שלא עוזר.

פשוט, בדרך כלל בכל קנין אומרים למשל בדרך כלל משהו, אבל המילה שאומרים היא גילוי שזה מתכוונים. אין שום הלכות, זו לא מצוות שבדיבור, זו מצוות שבכוונה, רק האמירה היא גילוי על מה שהתכוון. אם הוא אומר לשון שגויה, פשט שהוא —

ר' יואל אשר: היתה לו הכוונה השגויה, לא שהיה לו הדיבור השגוי. על זה, שעוסקים באותו ענין, בוודאי שמה שהוא אומר, אפילו אם הוא אומר את זה בצורה מוזרה, זה מה שהוא מתכוון. הוא מתכוון לטוב של... —

ר' יצחק: בואו נלמד. עוסקים באותו ענין עוזר רק על לשון מסופקת, הוא לא עוזר על הלשון השגויה. כן, על הלשון השגויה.

ר' יואל אשר: יש דעה שיש לו מבט רע על נישואין, הוא לא יודע מה הוא עושה כאן, או מה שזה לא יהיה, זה לא ענין טוב.

ר' יצחק: הוא התכוון לעשות את הדבר השגוי. על כל פנים, יש —

קידושין — הלכות אישות פרק ג': דיני קידושין כסף ושטר

ר' יצחק: כן. מה שאתה אומר זה יותר נכון לפרקים הבאים, שיש הרבה פרטים. מה שאנחנו לומדים כאן שיש, למשל, שלושה סוגי קידושין — כסף, שטר, ביאה — אבל רק אחד מהם ממש לא מומלץ, קידושי שטר סתם, לא המנהג, אני לא יודע בדיוק מה הגדר של זה. זה לא ממש אותו דבר. כמו שאתה אומר, זה יותר כמו... צריך לומר את זה קצת אחרת.

יש אופנים מדאורייתא, מעיקר הדיון, שעובד, ויש אכן פעמים שלא מתאים לעשות כך. כלומר, צריך לדעת, הייתי אומר כך, כי למדתי עם הבן שלי קידושין, ומיד שואלים קושיות כאלה. וסוג ההלכות האלה, אתה צודק, שזה שונה מ, נאמר, הלכות ספר אהבה. הלכות שבת יש כבר הרבה... ספר אהבה אתה יכול לומר את זה. כן.

כלומר, מה שעובד לא אומר עדיין שצריך לעשות. יש חילוק בין "מקודשת" ל"יש לקדש ככה". קידושי ביאה עובד מאה אחוז, אבל זה לא אומר עדיין שזו דרך יהודית לעשות כך.

ר' יואל אשר: איך זה נראה כאן, שאותו אדם שרצה לדעת איך שומרים שבת, הוא מסתכל בספר, אבל איך פוגשים אישה זה דבר שקורה בשוק. ובסוף זה חוזר, כשלא עושים דברים בשוק, אלא עושים את זה כבר כן בלשם ייחוד, שעכשיו הולכים לעשות קידושין על פי התורה. כי זו מצווה, אותה מצווה כמו כל מצווה אחרת, עם ברכה. אבל על כל פנים —

ר' יצחק: הלכות קידושין יש כן. כלומר, הרמב"ם, למשל, עשה סדר של שישים מצוות שצריך לעשות כל יהודי תמיד, וקידושין היא אחת מהן, כי זה כן. כלומר, מתי, אני לא יודע אם זה לא, אבל זה שצריך להתחתן, צריך להתחתן עם קידושין, זו כן ממש מצווה כמעט. זה עומד בסידור, זה אחד הדברים שעומד בסידור.

החילוק בין ספר נשים וספר קנין

ר' יואל אשר: זה גם מאוד שונה מכל הדברים בספר קנין. בספר קנין הכל, אם יודעים את הדעת של האדם. אנשים ביניהם יכולים לעשות כל מיני עסקים שותפויות אם הם מסכימים. ההלכה מדברת רק על... כאן זה לא תלוי בשני האנשים. זו מצווה, זה עדיין מצווה.

ר' יצחק: אפשר לומר דברים אחרים. יש הלכות שנוגעות לכל יהודי, יש דברים שרק הרב צריך לדעת. כלומר, בדרך כלל, למשל אבן העזר, בעיקר רק רבנים צריכים לדעת את זה. ספר נשים, ומה בא אחרי נשים ברמב"ם? קדושה. קדושה יש כן נוגע לכל יהודי, הלכות כשרות. גם נשים, כל יהודי צריך לעשות קידושין, אבל לא כל יהודי צריך לדעת שיש בכלל שלושה סוגי קידושין. זה רק נוגע לרבנים לדעת. כל אחד יעשה מה שעומד בסידור.

ר' יואל אשר: אבל התורה לא אומרת איך שותפות צריכה להיראות, התורה אומרת כן איך איש ואישה צריכים להיות בשותפות, או הוא עושה איך לעשות את הקנין. במידה מסוימת —

ר' יצחק: כי למדנו תנאים, אפשר לעשות תנאים, מעשה למשקאות בתורה, זה הנושא שם איתו. בסדר, בכל מקרה, נמצאים כאן בפרק ג', שם עומד, מתחיל הפרק כך:

הלכה א — כיצד האשה מתקדשת: קידושי כסף

ר' יואל אשר: הוא התחיל שיש מצווה של קדושה, והוא כבר גם אמר את הבסיס שיש שלושה מינים, וכאן הוא הולך להסביר עליהם את הפרטים.

אם בכסף הוא מקדש, לא יכול להיות פחות משווה פרוטה כסף, או שווה פרוטה, או משהו ששווה את הסכום, ועם זה הוא פוסק, הגמרא פוסקת שיש מחלוקת בית שמאי ובית הלל, האם צריך להיות דינר או פרוטה, ופוסקים שהסכום הנמוך יותר הוא בית הלל.

וצריך הוא לומר לה משהו. אחר כך יהיו עוד הרבה מאוד הלכות על האמירה הזו. ויהיה גם נראה ש... לא תמיד צריך לומר, אבל קודם מתחיל הרמב"ם עם הלכתחילה.

שצריך לומר, ואומרים **הרי את מקודשת לי**, את מקודשת לי. או **הרי את מאורסת לי**, מקודשת ומאורסת הם לשון חכמים ולשון תורה נדמה לי, כן?

הלכה ג (המשך) – האיש הוא הקונה, והוא הנותן

ר' יצחק: על כל פנים, עכשיו הלאה, מי אומר את זה? כן.

ר' יואל אשר: הוא אומר הרמב"ם, **והאיש הוא שאומר דברים**, האיש הוא זה שצריך לומר דברים שמשמען. הוא מרחיב כאן, מלבד שלוש הלשונות, הוא אומר, מה תוכן הדברים? לא צורת הדברים, לא המילים. מה תוכן הדברים? זה יכול להיות בכל שפה, כמובן. מה תוכן הדברים? משהו שמשמע ממנו שהוא קונה אותה לאישה. שהוא הקונה, והיא הדבר שנקנה. וגם **והוא שיתן**, הוא זה שצריך לתת את הכסף. במילים מקדש כבר הבנו, גם קודם הוא קרא לו קונה, כבר הבנו. אבל זה הוא רוצה לומר לנו מאוד ברור, שזה שהאיש הוא זה שקונה. זה לא משהו קנין דו-צדדי, שהוא קונה אותה והיא קונה אותו, או סתם שותפות, אלא הוא קונה אותה.

ר' יצחק: זו הקדמה להלכה הבאה. הדרך הרגילה היא נתן הוא ואמר הוא, הוא עושה את כל הדברים. זה מה שהרמב"ם אומר. אחר כך אומר הרמב"ם, מה זה? אם זה הולך הפוך.

ר' יואל אשר: מה שאני מתכוון לומר הוא שזה לא על הדיבור, זה לא כדי שהדיבור יהיה כשר, אלא זה מסביר את המהות של קידושין. זה אומר כך, למשל, מה שאמרת קודם, שאם מישו היה שקט, יש חופה והוא לא אמר, מה שזה לא יהיה, אבל אמרו, הוא נתן את הטבעת. והוא אמר, אני לא זוכר את הלשון, כן? צריך אבל גם להיות המחשבה, הוא צריך להבין שהאיש קונה את האישה.

ר' יצחק: יכול להיות, אבל זה לא מה ש...

ר' יואל אשר: זה לא הדיבור. אני אומר, זו לא רק הקדמה לנתן הוא, אלא הרמב"ם עוד שם את זה באותה סעיף, כי זה חלק מההסבר של מה קדושה היא.

דיון: האם זו הקדמה או הלכה נפרדת?

ר' יצחק: החלקת מחוקק לא צודק. כאן מתחילה כבר סעיף חדשה, זו טעות. לא עומד כאן שתי נקודות. מה לא עומד שתי נקודות? אני מסביר. כללים של ה... הדפוס עשה כאן בטעות כתיבה בסעיף ב', זה לא נכון. הכלל של הרמב"ם המדויק, הן בספסי פרנקל, הן בר' שילת, הוא שם שיש שתי נקודות, אז זה אומר שהרמב"ם עשה הפסק הלכה. אם יש רק נקודה אחת, אפילו יש מספר, הדפוס עשה הרבה פעמים מספרים שגויים. אז זו בוודאי הקדמה. כלומר, הרמב"ם העתיק. הגמרא עומד נתן הוא ואמר הוא זה בוודאי כן טוב, הרמב"ם רק מעתיק את זה, כך זה יוצא. באמת. אם לא, מתחילות שאלות.

הלכה ד – נתנה היא ואמרה היא / נתנה היא ואמר הוא

ר' יואל אשר: מה קורה **נתנה היא ואמרה לו הריני מקודשת** לך? עשו הפוך.

ר' יצחק: שהיא אומרת, היא נותנת לו, והיא אומרת, אפילו היא אומרת נוסח נכון, כאילו הריני מקודשת.

ר' יואל אשר: היא אומרת שהיא... אפילו הדיבורים טובים, רואה, הוא מתחיל עם זה.

ר' יצחק: הדיבורים הם דיבורים טובים.

ר' יואל אשר: אבל היא זו שנותנת את הכסף. כן, אבל היא משחקת את התפקיד שלה טוב, שהיא הדבר שמתקדש.

ר' יצחק: היא לא עושה את זה.

ר' יואל אשר: אבל היא עושה את זה.

ר' יצחק: היא לא יכולה להתקדש ברצונה, אבל היא לא עושה את זה. אם היא עושה את זה,

ר' יואל אשר: זה בוודאי לא טוב. **וכל לשון הקנאה**, אבל אפילו אפילו אפילו אם היא אמרה, אני נקנית לך, **אינה מקודשת**.

ר' יצחק: אני מתכוון לומר נוסח טוב, שהיה מאוחר,

ר' יואל אשר: מאוחר. אבל הוא מניח כאן את הדיוק על ההקנאה, שהיא נקנית, היא אומרת את הדבר הטוב, **אינה מקודשת**. **וכן אם נתנה היא לו ואמר הוא**, אפילו אם הוא אמר את כל הדבר, אבל היא זו שנתנה, היא נתנה לו כסף, ואמר הוא. הוא אמר הרי את מקודשת לי, **אינה מקודשת**. הוא זה שצריך לעשות זאת.

ר' יצחק: כי הוא צריך לתת. אין דבר כזה שהקונה, שהשני, המקנה, יתן כסף. הוא צריך לתת את הכסף,

ר' יואל אשר: והיא הרי משפיע ומקבל.

ר' יצחק: איני יודע.

ר' יואל אשר: קונה ונקנה. כן,

ר' יצחק: הוא צריך לתת. זה ברור. במילים אחרות, מה שהוא צריך לתת, זה מעכב בוודאי. להיפך, אם מתחיל ספק, מה זה אולי?

נתן הוא ואמרה היא – ספק קידושין

ר' יואל אשר: נתן הוא ואמרה היא,

ר' יצחק: מה קורה אם הוא נתן את... אם הוא נותן והיא אומרת, היא אומרת את הנוסח הנכון,

ר' יואל אשר: היא אומרת "הריני מקודשת לך".

ר' יצחק: לכאורה. כן, אבל דיברנו שהרמ"א אומר שזה נוסח טוב.

ר' יואל אשר: אז "הריני מקודשת בספק".

דיסקוסיה: מדוע זה ספק?

ר' יצחק: מדוע זה ספק? זו גמרא, הגמרא אומרת שזה ספק. אנחנו יכולים להבין פשוט את הספק, כי מצד אחד, הוא אכן נתן, מצד שני... אבל הוא צריך לומר. אף על פי שהיא אומרת את הנוסח הנכון, אפשר כאילו הוא אומר אמן, יודעים, אבל זה נשאר ספק. עוד על זה הם מדברים, האם הספק הוא רק ספק כאילו חסרון ידיעה, אם אנחנו יודעים בוודאי שהם "עסוקין באותו ענין",

ר' יואל אשר: אנחנו יודעים שהוא מקדש אותה.

ר' יצחק: לא, כל הספקות כאן הם, אם יש לך את הנוסח הלא נכון, פשוט שאתה לא מתכוון להתקדש, אתה מתכוון לעשות משהו אחר. אם יודעים בוודאי שהם רוצים להתקדש, יכול להיות שזה עובד, כי הספק הוא רק...

ר' יואל אשר: הוא נתן את הכסף, זה אומר להתקדש, והיא גם אומרת את המילים שאתה היית זה שקידש אותי. לא, כי "הריני מקודשת לך בטבעת זו שנתת לי",

ר' יצחק: זה הספק. אם זו הפעולה הלא נכונה, זה אומר שאנחנו יודעים שהיא רוצה להתקדש לו, אבל הוא צריך לקדש אותה. הפעולה היא לא שהיא מתקדשת לו, הפעולה היא שהוא מקדש אותה. אז זה אכן ספק. אבל השולחן ערוך עומד שאם יודעים בוודאי שהם מתכוונים לכך, אז אין בעיה. אבל פשוט הוא, אפשר שהם לא מתכוונים לכך, הם מתכוונים למשהו אחר כדבר, הם לא רוצים להתקדש. זו השאלה. אפשר שזה אכן ספק,

ר' יואל אשר: אפשר לחשוב כך או כך. אבל כן. אוקיי. זו ההלכה של קידושין כסף.

הלכה ה – קידושי שטר

ר' יואל אשר: עכשיו נלמד איך עושים קידושי שטר. אומר הרמב"ם, **"ואם קידש בשטר"**, אם הוא רוצה לקדש בשטר,

ר' יצחק: מה עושים? מעניין הלשון שלו, אוקיי.

ר' יואל אשר: **"כותב על הנייר"**. גם כאן כתוב "אם בכסף הוא מקדש", אין חילוק. "אם קידש בשטר" זה כך: **"כותב על הנייר"**. קודם כל, על מה אפשר לכתוב? כאן אין דיני שטר מחמירים כמו במקומות אחרים, אני לא יודע, כאן אין קלף או משהו. אני מתכוון בגט כתוב כן משהו שצריך להיות נייר טוב, אבל על כל פנים, מה שיהיה, נייר, **או על כל דבר שירצה**, מה

רגע טוב הוא ייתן לה. צריך להיות איזה מעמד, שהוא אומר לה, "אני כותב עכשיו עבורך", וכותבים, וזה לשמה, וזה מדעתה.

ר' יצחק: היא צריכה להסכים.

ר' יואל אשר: כן, כן.

ר' יצחק: "כתבו שלא לשמה או לשמה ומדעתה, אף על פי שנתנו לה מדעתה בפני עדים, אינה מקודשת". זה אומר, אפילו לא לחומרא.

מהות קידושי שטר — טקס, לא רק תחליף לכסף

ר' יואל אשר: לא, זה עשה לי קצת יותר ברור מה זה קידושי שטר. קידושי שטר זה לא איזה סוג של, במקום כסף שצריך להיות לו ערך מסוים, הוא נותן לה פתק. זה לא זה. זה סוג של טקס, זה משהו שעושים. יושבים וכותבים שטר. זה נראה לי כמו סוג הקידושין.

"לדעתה" אומר רצונה, לא ידיעה

ר' יצחק: היא לא צריכה לדעת מתי כותבים את השטר, היא לא צריכה להיות שם. "לדעתה" לא אומר ידיעה, "לדעתה" אומר רצונה.

ר' יואל אשר: כן, אבל רצונה מאוחר יותר לא יעזור. רצונה בשעת הכתיבה.

ר' יצחק: כן, אוקיי.

אמירה בשעת תנינת השטר

ר' יצחק: ולכאורה לפי זה לא צריך לומר. הוא מביא שהבית שמואל אומר שצריך לומר, אבל זה להיפך. אם מבינים שהכתיבה היא כבר כאילו באה האמירה, אז רואים —

ר' יואל אשר: לא שצריך —

ר' יצחק: לומר כשנותנים לו. הרמב"ם לא אומר שנותנים לו.

ר' יואל אשר: הרמב"ם אומר רק, "ונותנו לה בפני עדים".

ר' יצחק: כך נראה. כן.

הלכה ד — קידושי ביאה

ר' יואל אשר: המצווה הבאה תהיה קידושי ביאה. אומר הרמב"ם,

ר' יצחק: זו הדרך השנייה. אפשר לכתוב עם שטר, ומדברים איך עושים את השטר. ואם... קידושי ביאה. מה הוא עושה?

נוסח האמירה בקידושי ביאה

ר' יואל אשר: אומר לה, אוקיי, כאן אני יכול להבין למה הוא אומר לשון עבר, כי אחר כך הוא יאמר עשה אבל העבד. אוקיי, אפשר לומר. **אומר לה, הרי את מקודשת לי...** לא, הרמב"ם ידע את הדקדוק שלו, הייתי יכול לעשות יותר.

ר' יצחק: זה לא אומר אם הוא רוצה, אם הוא קידש.

ר' יואל אשר: זה מקדש בביאה. אם הקדושה שהוא בחר היא קדושת ביאה, הוא עושה כך: **אומר לה, הרי את מקודשת לי או הרי את מאורסת לי, וכל כיוצא בזה, או הרי את לי לאשה,**

ר' יצחק: והוא צריך גם לומר בבעילה זו. כן.

"בזה" בכסף ושטר, "בבעילה זו" בביאה

ר' יואל אשר: בקודמים היה כתוב בזה. בזה. בזה. הרי את לי לאשה. אה, בזה מתווסף על כולם. צריך לעשות את הניקוד טוב.

ר' יצחק: כן, כן.

ר' יואל אשר: אוקיי, טוב מאוד. הבזה עולה על כולם. וכאן זה בבעילה זו. לכאורה, בזה גם יעזור כאן. בזה יאמר כאן... אני לא יודע, צריך להגיד את המילה יותר מבכסף זו, כן? אנחנו אומרים בטבעת זו, אוקיי.

ר' יצחק: אנחנו אומרים בטבעת זו. לא כתוב ברמב"ם בטבעת זו. בזה.

יחוד בפני עדים — המנגנון

שיהיה, כותב עליו "הרי את מקודשת לי" או "מאורסת לי", וכל כיוצא בדברים אלו, ונותנו לה בפני עדים.

ר' יצחק: אז הוא לא אומר, בקידושי שטר כבר כתוב,

ר' יואל אשר: השטר עצמו אומר את זה, השטר אומר את המילים

ר' יצחק: שהוא היה אומר.

לשמה — השטר צריך להיכתב עבור האשה הספציפית

ר' יואל אשר: וצריך שיכתוב אותו לשם האשה המתקדשת כגט, הוא לא יכול ללכת לקנות שטר שכתוב עליו "הרי את מקודשת לי", הוא צריך לכתוב, וכשהוא כותב צריך להיות לו בדעתו עבור האשה. לא כתוב כאן האם כתוב בפועל את שם האשה. במקורות אחרים נראה שבקידושי שטר כותבים את שם האשה. לשם האשה המתקדשת אומר, אפשר ללמוד, כך הבנתי, לשם האשה המתקדשת אפשר ללמוד,

ר' יצחק: לא, מה משהו? בגט לא כותבים את שם האשה, העניין הוא שצריך לכתוב ולכוון לאישה זו, זה לא דבר כללי, אי אפשר לקנות, כמו גט, גט גם כן, אבל לא כותבים את שם האשה, למה יכתבו את השם? גם השם לא יעזור. אה, בגט כותבים כן את השם? זה רק שיהיה ראייה, זו תקנת חכמים. הוא יכול לומר ש

ר' יואל אשר: כאן מספיק שיש את העדים.

ר' יצחק: אה, זה שאתה מתכוון, בגט צריך לכתוב, זה דווקא טוב מאוד, הרשב"א טען שצריך לכתוב את השם, לא ברור.

ר' יואל אשר: אני מתכוון בלשון הרמב"ם זה ממש ברור לשם האשה המתקדשת, אבל אפשר בלשון אפשר ללמוד, צריך לכתוב לשם, שאומר לכתוב את שמה.

ר' יצחק: אוקיי. לשמה של הגט אומר בוודאי לא. בגט גם צריך לדעת האם זה מעכב מדאורייתא, לפחות כתיבת השם, יכול להיות שזו רק תקנה, זה אומר, לפחות כתיבת הכינויים היא תקנה, לא ברור מה בכלל מתכוונים לגט כזה. צריך לדעת האם זה שמו ושמה, האם זה ממש מעכב, או שהרמב"ם לא אמר כאן

ר' יואל אשר: האם הוא כותב או ששליח יכול לכתוב או שהוא יכול לקנות כתוב. אבל שיכתוב אותו לשם האשה, זה אומר שהוא לא יכול. זה אומר שאם מישוהו כותב, צריך גם להיות שליח של האיש, כי צריך להיות לשם האשה.

ר' יצחק: לא, אין חילוק, הוא יכול לומר לסופר לכתוב עבור רחל שטר.

ר' יואל אשר: הרמב"ם אומר "הבעל כותב", אבל הלשון "הכותב"...

ר' יצחק: אוקיי. "לשמה", מי שכותב צריך לדעת עבור מי הוא כותב. אם הוא כותב

ר' יואל אשר: לשם האיש גם כנראה. לא. לא כתוב. לכאורה מאותה סיבה צריך להיות לשם האיש. אפשר לא כי הוא נותן? אוקיי.

ר' יצחק: כן, מה זה קשור? צריך להיות עבור האשה, כך אומר הרמב"ם. אפילו בגט אומר הרמב"ם מפורש שצריך להיות שמות, אחד מעשרת הדברים שמעכבים בגט אצל הרמב"ם. אז זה לא, אם הוא היה צריך לכתוב את זה, הוא היה צריך לכתוב את זה. בוודאי לא כתוב שצריך לכתוב את שמה. צריך להיות לשמה, זה דבר אחר. בכתיבת השם גם, אם שתי נשים עם אותו שם זה לא עוזר, נכון? זה לא... תראה,

הלכה ו — ואינו כותבו אלא מדעתה

ר' יואל אשר: ההלכה הבאה גם, היא אומרת דברים חדשים, "ואינו כותבו אלא מדעתה", שכשכותבים היא צריכה לדעת שכותבים עבורה. זה גם מאוד שונה מגט או מכל מקרה.

ר' יצחק: לא, מדעתה אומר מרצונה, כי "אין אישה מתקדשת אלא מדעתה".

ר' יואל אשר: שבשעת הכתיבה צריך כבר להיות רצונה. זה אומר, איש לא יכול להסתובב עם זה בכיס, אני מתכוון מישוהו, עבור האשה, שכשהיה

שזה לא טוב, זה עדיין לא נתקדשה. זו המילה. השאלה היא, באיזו שנייה נעשתה הביאה? אם בא שני, פשוט ידיו וקיבל קידושין, באמצע הביאה, לפני גמר הביאה, אז אני מחזיק שהשני קידושין.

ר' יואל אשר: מי שמקדש בביאה אדם הוא גם מי שלא כאן לשמח יהודים אחרים, הוא כאן על הנאתו.

ר' יצחק: אה, אז המהרי"ק אומר בפירוש, אם הוא מפרש, הוא אומר שהוא מדבר מקדש לי בתחילת ביאה, זה נתקדש. המילה היא יותר שהכוונה של האדם. הוא אומר בפירוש, אם פשט ידיו וקיבל קידושין בינתיים, אז השני קידושין עובדים. הראשון, אם הייתה ביאה כזו, הוא לא בועל אשת איש.

דיסקוסיה: המהות של קידושי ביאה — למה רב מנגיד

ר' יואל אשר: הנלכת איסורי ביאה זה דבר אחר. שם אומרים, מה אומר ביאה? ביאה יכולה גם לאמר נגיעה. אבל כאן אומרים שהקנין הוא משהו מסוים...

ר' יצחק: הוא מתכוון לזה. אריית באופן כללי עובר בהרעה. אבל קידושין זה דעתו הקי מריא. וכשיגמור ביאתו.

ר' יואל אשר: לא, אני אומר ממילא מסתבר שאם התכוונו אחרת זה גם טוב, כי הייתה ביאה. זה אומר, כשזה לא מחזיק שום דין ביאה, זה לא עוזר מה שהם אומרים לא עוזר. הם אומרים, אני לא רוצה להיכנס לפרטים, אבל נגיד נגיעה, אני יודע, חיבוק יהיה... זה לא עוזר, כי אין כאן את המילה ביאה. אם זה כבר נקרא ביאה, ממילא אפשר כבר, כן, זה רק העניין של סתם דעתו.

שלא כדרכה

ר' יואל אשר: "ובין שבא עליה כדרכה בין שבא עליה שלא כדרכה הרי זו מקודשת". ביאה יכולה להיות גם שלא כדרכה,

ר' יצחק: נקראת גם ביאה. כמו שאתה אומר, סתם איזו קירבה לא נקראת, כי זה שלא כדרכה היא הלכה שבאופן כללי בכל התורה כולה שלא כדרכה יש לה דין של ביאה. איך יודעים? שכתוב איפשהו בגמרא, כן?

ר' יואל אשר: אה, עוד באיסורי ביאה לומדים כך.

ר' יצחק: כן, שתי משכבות באשה, איזה לשון כזה. כן, לא ברור. כן, על כל פנים.

סיכום: שלושת סוגי הקידושין

ר' יצחק: עד כאן למדנו את שלושת סוגי הקידושין:

קידושי כסף — קידושי כסף באים עם אמירה ונתינה, הוא צריך להיות האומר והנותן.

קידושי שטר — שהוא יכתוב ויתן.

וקידושי ביאה — שגם צריך לומר ולעשות מעשה, שאז זה... כנראה בקידושי ביאה המעכב העיקרי הוא המילים, כי אם לא זו סתם ביאה, אין דבר כזה ש...

למה האמירה מעכבת בקידושי ביאה

ר' יואל אשר: נכון, כי אם לא, גם לפני מתן תורה היו תמיד קידושין.

ר' יצחק: במיוחד רק בדרך —

ר' יואל אשר: בדרך תמיד יש עדים.

ר' יצחק: לא, אין עדים.

ר' יואל אשר: אני אומר, רק בדרך יש עדים. צריך רק לראות את היחוד, את ההתחלה. אנשים רואים שהוא הולך לשם והוא... אוקיי.

ר' יצחק: אני רק רוצה לומר שיהיה טוב, אבל ביה דעת הקידושין. האמירה והעדים, שני הדברים האלה, הם עושים את זה לביאה, לקידושי ביאה, ולא לסתם ביאה. זה לכאורה הדבר. חשבתי גם על זה, אולי זה דומה לקידושי שטר, כי יש משהו בהנאה של הביאה, כמו שהדעת לקחה ביאה. אתה רואה שיש לזה קשר... אני מדמה שהתשובה על מה דעתא...

ר' יואל אשר: אבל כאן זה בבעילה זו. מתייחד עמה בפני עדים. ובעילה, המתייחד עמה עולה רק על המתייחד עמה. כן, לכאורה, הרמב"ם לא אומר את זה ברור, אבל לכאורה כך מבינים. ואחר כך זה בועלה.

ר' יצחק: כן, יש כלל ש...

ר' יואל אשר: לא, בועלה זה לא דין ביחוד. זה לא צריך להיות באותו זמן. אז כשהעדים רואים את היחוד הוא בועל אותה.

ר' יצחק: כן, בוודאי צריך להיות באותו זמן.

ר' יואל אשר: אה,

ר' יצחק: כי זו קדושת ביאה. מתי זו קדושת ביאה? רק הביאה הוא לא עושה בפני עדים, אבל היחוד לביאה הוא בפני עדים.

דיסקוסיה: חדר היחוד אחרי החופה

ר' יואל אשר: אז היחוד שאנחנו עושים הוא דבר מאוד מעניין, כי הרעיון של יחוד הוא, מה שכתוב כאן מתייחד בפני עדים, והעדים יודעים שיש ביאה. זו רק דרך להתגבר על שלמעשה הם... אם הקדושה היא הביאה, צריך שיהיה עד כמו בכסף, כמו בשטר. לא, לא,

ר' יצחק: לא, על זה יש הלכה. על זה זו הלכה?

ר' יואל אשר: על זה זו ההלכה של היחוד. אמרתי, היחוד שאנחנו עושים, המנהג שאנחנו עושים אחרי החופה, הוא מאוד מעניין, כי מאיפה יודעים בכלל שיש דין יחוד כזה כשזה לא סימן וראיה על ביאה?

ר' יצחק: לא, היחוד שאנחנו עושים לא עוזר כלום.

ר' יואל אשר: זה מנהג, תגיד, זה לא מראה כלום על קדושת ביאה.

ר' יצחק: מה זה קשור לכאן?

ר' יואל אשר: לא, אמרתי, המילה יחוד, מה אומרת המילה יחוד? גם כאן, גם בכל מקום זה יחוד שיש בו אפשרות של ביאה.

ר' יצחק: לא, לא בחדר היחוד.

ר' יואל אשר: אני יודע, חדר היחוד הוא שם משאול. כי זה לא יחוד, זה לא מתאים ליחוד. למה מדברים, כשמדברים על הלכות יחוד, או יחוד בפני עדים...

ר' יצחק: זה נושא של חופה, נושא אחר, זה עדיין לא התערבב. זה נושא של חופה, זה לא עשה כלום. יחוד כאן אומר מתייחד לבעול, ויש גמרא, הן הן עדי יחוד הן עדי ביאה. זה אומר, העדים לא צריכים לראות את הביאה, כי זה כמו חזקה. שאדם אומר, בביאה זו, והוא הולך להתייחד, מספיק שהעדים מאמינים שהייתה ביאה. מה אם הוא בא ואומר שלא הייתה? אני לא יודע.

ר' יואל אשר: כמו שאומרים את ההלכה.

ר' יצחק: עכשיו, יש עוד אחד.

דעתו על גמר ביאה

ר' יואל אשר: ביאה היא דבר שיכול להיות לו שלבים, יכול להיות משהו שיש לו שלבים. כשמקדשים בביאה, **דעתו על גמר ביאה.**

ר' יצחק: האם בזה יש רמה. לומדים,

ר' יואל אשר: נראה שהערעה וקדומה יעמוד מאוחר יותר.

ר' יצחק: כשזה אחרת. אז אחד שצריך לדעת,

ר' יואל אשר: כשמקדשים בביאה, דעתו על גמר ביאה.

ר' יצחק: איזה חלק של הביאה הוא מתכוון? זה מעניין, יכול להיות שהוא היה יכול להתכוון אחרת. זה אומר, בגמרא יש חקירה האם תחילת ביאה קונה או סוף ביאה קונה, וההכרעה היא שכשאדם מקדש בביאה הוא מתכוון לגמר ביאה. אה, מה אם בא אחד ואומר אני מתכוון למשהו אחר? לא כתוב. כאילו, מה תהיה ההלכה?

ר' יואל אשר: אה, הוא אומר דעתו סתם כאילו כשהוא לא אומר.

ר' יצחק: אדם שהוא מתכוון לביאה, בדרך כלל הזכר, מה שהוא נהנה הכי הרבה, על זה כנראה דעתו על גמר ביאה. כן. אם לא היה גמר, יכול להיות

המשמעות של מה שהוא אומר צריכה להיות שהוא קונה עכשיו אותה, לא שהוא נעשה...

ר' יואל אשר: היא הקנין.

ר' יצחק: הוא לא הקנין.

ר' יואל אשר: כאן הוא הקנין, הוא עושה את הקנין, אבל הוא נעשה הקנין. הקנין לא יכול לעשות את עצמו כמו ש... לא, בדרך כלל הקנין הוא סוס, כן? הסוס לא יכול לעשות כלום. כאן, היא הקנין, הוא לא יכול להיות הקנין. כשהוא אומר "אני מקנה עצמי לך", כן? הוא עושה את הקנין, אבל הוא החפץ הנקנה, כי הוא אומר "הרי אני נקנה לך".

ר' יצחק: אני סבור שזה כן בגלל זה. אפשר לחשוב שלמשל, אם היה דבר כזה ש...

ר' יואל אשר: אני סבור שזה כן בגלל זה, כי כשהוא קונה והיא הקנין.

ר' יצחק: לא, לא. מה קורה כאן? אפילו כשהוא מקנה עצמו לה, זה רק ש...

ר' יואל אשר: מקנה עצמו לה זה, זה הקנין. לא.

ר' יצחק: רק רחמנא, מקנה עצמו בתור איש, לא בתור חפץ.

ר' יואל אשר: אבל הוא... הוא מתכוון שאישו הוא דבר הנקנה, אבל הוא דבר הנקנה, הוא שיקנה עצמו.

ר' יצחק: נכון, נכון, נכון, אני אגיד לך מה אני מתכוון.

ר' יואל אשר: מה המשמעות של הקנה עצמו?

ר' יצחק: הקנה עצמו... כמו שאתה הולך לומר, "הריני אישך".

ר' יואל אשר: זה לא קנין. זה פירושו רק, "הריני אישך" לא פירושו יקנה עצמו לה.

לשון הרמב"ם: "כיצד?"

ר' יצחק: בוודאי. קרא, "כיצד?"

ר' יואל אשר: "הרי שאמר לה או כתב בשטר שנתנו לה, 'הריני בעליך', 'הריני ארוסיך', 'הריני אישך', וכל כיוצא בזה, אין כאן קידושין כלל." למה?

ר' יצחק: כי זה "ענינם שהקנה עצמו לה". לפני כן אומר הוא, המשמעות היתה... אני שלך, אבל שלך מה? אפילו בעלך, לא טוב. המשמעות היתה משהו כמו שאישה קנויה לבעל, אסורה לכל העולם, הבעל אבל לא אסור על כל העולם, אף אחד לא. הבעל יכול להיות לו כמה נשים שהוא רוצה, היא תהיה שייכת לו.

ר' יואל אשר: והוא לא שייך לה. כמו שמאחר יותר הולכים לראות על זה.

ר' יצחק: מאחר יותר הולכים לראות על האחר. כן, בדיוק. אבל על כל פנים, זה המבנה. צריך כבר להיכנס ולראות מי... אין לזה קשר למי הקונה ומי המקנה. זה יותר שהאישה, זה... זה...

ר' יואל אשר: קונגרגיישן כלל טוב מאוד.

הלכה ד — לשונות שכשרות

ר' יצחק: אם אומר הוא אבל... זה בוודאי בכלל לא טוב. אם, מה כן, עוד לשונות שטובות, למדנו קדשת וכן הלאה, אבל יש עוד דברים שכשרים.

ר' יואל אשר: כן, "אמר לה, או כתב לה, הרי את אשתי, או הרי את ארוסתי, או הרי את זקוקה לי", את קשורה אלי, כמו ביומא יש את המילה זקוק הרבה. "הרי את לקוחתי", את זו שקנית. או "הרי את חרופתי". חרופתי הוא לשון של... קידושין. כמו ששני לשונות הם... כן, בתורה רואים שחריפה פירושה... אבל יש מי שאומרים שחריפה היא לשון של... הכנעה?

ר' יצחק: חריפה פירושה קידושין. כתוב "והיא שפחה נחרפת לאיש". פירושו איכשהו מיוחד לאישות. כמו שיהודה היה קורא במפורש לארוסה חריפה. מה שכתוב בגמרא בקידושין דף י"ד ע"א.

ר' יואל אשר: כן. "וכל כיוצא בזה הרי זו מקודשת", כי כל אלה פירושה גם את הדבר הנכון, שהאיש קונה אותה והיא אשתו.

דיון: גמר ביאה פירושו הנאתו, לא הנאתה

ר' יואל אשר: לא, אבל גמר ביאה לא פירושו הנאתה. המשמעות היא, בכתר היא מקבלת משהו. להיפך, צריך להיות שהוא נותן לה משהו, כן, הוא קונה אותה עכשיו.

ר' יצחק: אולי היא גם מקבלת משהו.

ר' יואל אשר: אז, גמר ביאה לא פירושו... פירושו שהוא לא עשה כלום איתה, זה קשור אליו.

ר' יצחק: איך זה עובד?

ר' יואל אשר: זה גם שלא כדרכה. הנאתו היא מה שרלוונטי כאן. זה מעניין. יכול להיות שזה סוג אחר של דבר, זה מראה בעלות, זה קנין, סוג אחר של דבר. לא, אני אומר, זה מתאים מאוד למה שנתנו רב מנגיד שזה איסור דרבנן.

ר' יצחק: לא, רב מנגיד הולך לומר בפירוש.

ר' יואל אשר: לא, רב מנגיד אומר, האיסור דרבנן מתאים מאוד, כי זה לא רק כי אתה עושה דבר פשוט, זה עמוק יותר מזה. כי בקנין האחר הפשט הוא כך: את נעשית שלי, אבל אני נותן לך עכשיו משהו כלשהו. כשאת מתחילה להיות שלי, אני נותן לך משהו.

ר' יצחק: את נעשית שלי,

ר' יואל אשר: ואני כבר חייב לך עכשיו. אני הולך עכשיו להנות ממך. זה סוג אחר.

ר' יצחק: אוקיי. מה שאתה אומר הוא, שיבינו מאוחר יותר.

ר' יואל אשר: כן כן,

חילוק מלפני מתן תורה

ר' יצחק: מגיעים מלכות. קדושת ביאור עוסק בזה. אוקיי. אתה מפריע לי, אין דרך, כי זה דומה מדי ללפני מתן תורה. אבל אני אומר שזה לא דומה, כי באה האמירה עם העדים. זה בעיקר החילוק. זה בכלל לא היה קיים. עכשיו הולכים ללמוד, מה הנוסח הכשר? היה נלמד שצריך לומר, בדרך כלל שהוא אומר מילים, וצריך ללמוד איזה נוסח, מה הנוסח הכשר. אומר ההלכה ו'.

הלכה ו — נוסח האמירה: הוא קונה אותה, לא היא קונה אותו

ר' יואל אשר: כן. אומר הרמב"ם, הדברים שיאמר האיש כשיקדש צריך שיהיה ענינם — הענין שהמילים מסבירות, המינים, תוכן הדברים שהוא אומר, שהוא קנה אשתו. לא שיהיה ענינם שהקנה עצמו לה, לא שהוא, שהאישה קנתה איש, שהוא מכר את עצמו לה, או מה שיהיה, והוא השתעבד לה, אלא הוא בעלה, לא היא בעלו.

ר' יצחק: לא, שהוא השתעבד לה, כאילו אפילו בתור אדם,

קידושין: לשונות פסולות, כשרות, וספק — וחילוק בין אירוסין לשידוכין

הלכה ג (המשך) — לשונות של "הקנה עצמו לה": לשונות פסולות

ר' יואל אשר: לא שהאישה קנתה איש, שהוא מכר את עצמו לה, או מה שיהיה, שהוא משתעבד לה.

ר' יצחק: הוא קונה, כן.

ר' יואל אשר: הוא בעליה, לא היא בעליו. לא.

ר' יצחק: שהוא השתעבד לה, אפילו בתור אדם. אפילו הוא אומר "הריני אישך", ש"אישך" פירושו אני חייב לך, גם לא טוב. מבין? זה לא רק מי למעלה ומי למטה, זה יותר שהיא צריכה...

ר' יואל אשר: מי עושה את הקנין? זה הדבר.

ר' יצחק: אפשר לומר כך, לא מדברים מי עושה. תמיד, אומר הוא עכשיו, לא מדברים על "אמרה היא". מדברים שמה שהוא אומר, צריך הוא לומר,

ר' יצחק: אבל...

ר' יואל אשר: עכשיו הולכים לעמוד עוד לשונות, **"אמר לה או כתב לה..."**

ר' יצחק: לא רק שהם מתכוונים, אני רק רוצה לומר עוד יותר, כל הלשונות האלה, לא רק שהם מתכוונים שהוא קונה אותה, הם מתכוונים לקידושין. הם מתכוונים לקנין, הנקרא קידושין, זה הכל שמות נרדפים, הכל פירושו אותו דבר. כביכול. מאוחר יותר נראה שיש לשונות שיש ספק אם הם מתכוונים לקידושין, אפילו שהוא עושה אותה, מבין? הספק אינו למי זה מתכוון שהוא חייב. הספק הוא, האם זה מתכוון לקידושין, או אולי זה פירושו סתם עבודה.

ר' יואל אשר: איזה קשר.

ר' יצחק: איזה חיבור שאינו זה.

הלכה — לשונות של ספק קידושין

הלשונות ומקורותיהן

ר' יואל אשר: **"אמר לה, או כתב לה, הרי את מיוחדת לי"**, את היחידה שלי, את מיוחדת לי. אפשר לחשוב שזה רוצה לומר האישה, כי כך זה פירושו קידושין, שאת רק לי. אבל זה אבל לא ברור. אדם יכול להיות לו סוג אחר של פורמט של להיות מיוחד, ואני יודע, את הלקוחה היחידה שלי, התלמידה היחידה שלי. זה חסר עוד. את שייכת לי. **"הרי את מיועדת לי"**. כאן הוא הולך לפרט שלושה דברים, ארבעה דברים. מהפרשה השבועית, מדברים שרואים איך התורה מתארת בפעם הראשונה זוג. **"עזרתני"**, כתוב **"עזר כנגדו"**, **"הרי את עזרתני"** או **"הרי את נגדי"**. זוכר את הדבר שאישה יכולה להיות או עזר או נגד?

ר' יצחק: כן.

ר' יואל אשר: כן, כן, הלשונות שיכולים לרמוז על אישה. בגלל זה, ההלכה הולכת להיות שזה אכן יכול, זה נשאר ספק. **"הרי את צלעתי"**, לומדים שחווה היתה הצלע, זה היה חלק מהגוף של אדם. **"הרי את סגורתני"**, כתוב **"ויסגור בשר תחתנה"**. אז הוא זוכר את לשון הפסוק.

ר' יצחק: אומר הוא **"הרי את סגורתני"**.

ר' יואל אשר: או **"הרי את תחתני"**, את כפופה תחתי, או את תחתי. **"הרי את אסורתני"**, לא **"ארוסתני"** אלא **"אסורתני"**, את אסורה לי, קשורה אלי. **"הרי את תפושתי"**, את תפוסה תחתי, את נתפסת אצלי. כל הלשונות האלה, **"הרי זו מקודשת בספק"**, כי אלה פתוחים. אפשר, כל אלה אפשר גם לשמוע, בגלל זה לחומרא צריך גט, כי אפשר גם לשמוע שזה רומז על אישה. אולי הם מתכוונים טוב, אולי הם מבינים על מה הם מדברים והם מתכוונים טוב, או אולי לא, כי זה לא אומר ברור במילים.

ר' יצחק: או אולי מה שאנחנו חושבים שהם מתכוונים?

ר' יואל אשר: כולם מתכוונים לבת, אני לא כפוף. אדם יכול גם להיות לו עבד שכפוף, או ילד שכפוף. כל אלה אפשר ללמוד כך. **"מיוחדת"** יכול גם לומר עוד סוגי דרכים. **"מיוחדת"** יכול לומר קצת החברותא שלי **"מיוחדת"**. לא ברור שזו אישה.

ר' יצחק: שזה קידושין. אבל זה ספק בכלל.

התנאי: **"והוא שיהיה מדבר עמה על עסקי קידושין"**

ר' יואל אשר: זה רק בתורה. הרמב"ם, **"והוא שיהיה מדבר עמה על עסקי קידושין"**. הדבר שצריך רק להחמיר הוא כשמדברים על עסקי קידושין, ממילא מתאים הלשון הרי"ן שזה מה שהתכוון.

ר' יצחק: אבל פירושו מדבר עמה תחילה על עסקי קידושין.

ר' יואל אשר: והמילים הן מילים שאינן ממש קידושין. זה רק אולי התכוון, אבל אולי כלום, אולי הוא עף עם האוויר. כשזה מדבר עמה על עסקי קידושין אפשר לומר כך. הוא כבר אמר כך כמו שזה רוב שלא.

ר' יצחק: ו"מדבר עמה על עסקי קידושין" עושה את הסיכויים גבוהים יותר. **"מיוחדת"** פירושו, אני לא יודע, זה מיוחד, מה שיהיה, זה לא פירושו מיוחד. אם הוא נמצא באמצע דיבור על קידושין, הוא יכול לומר שהוא זוכר את

הפסוק, מה שיהיה, בואו נגיד לקידושין. הוא זוכר שזה פירושו אישה. אם לא, אף אחד לא יודע מה הוא מתכוון. אני חושב שרש"י אמר שהוא יכול להתכוון לדברים אחרים.

דיון: המציאות המעשית של ספק קידושין

ר' יואל אשר: זה קצת מעניין, כי כשאומרים הרי זו מקודשת בספק, אדם היה חושב, כי יש סיכוי רציני שהוא התכוון לזה, כי זה רומז. שוב, לא מדברים כשלאדם יש מזכירה והוא אומר, אני רוצה שתהיי המזכירה המיוחדת שלי, מתחיל עכשיו לחשוב, נו, מה שאומרים מיוחדת לי? מדברים, כשלא עוסק מדבר עמה על עסקי קידושין, פירושו עדיין כשזה פתוח. כן, הוא פגש נערה, ואני יודע מה הוא אמר. אז יש אפס מזכירה. מזכירה, את מיוחדת לי, כי את המזכירה היחידה שלי, זה קצת לא פירושו כלום. מדברים כן במקרה כשזה איש עם אישה עם איזה מצב, כן? הוא רוצה לומר לה דברים שהוא רוצה לרמוז לה.

ר' יצחק: כן? מה חסר? מה חסר?

ר' יואל אשר: צריך לדבר על מזכירה.

ר' יצחק: זה על מה מדברים. בדיוק המקרה שלך, זו ההלכה. זו מזכירה, אז תדע מה זה אומר. זה בוודאי לא פירושו. הוא רוס', אתה עוזר. זו מזכירה טובה. כשמה שההלכה מדברת זו בדיוק ההלכה.

ר' יואל אשר: שהוא מחפש אישה.

ר' יצחק: זה חייב להיות כן האישה שהוא יוצא איתה. זה חייב להיות שהוא מדבר על קידושין. יכול להיות שזה פירושו סתם אישה שהוא יוצא איתה.

ר' יואל אשר: לא, אני אגיד שזה פירושו סתם...

ר' יצחק: אישה שהוא יוצא איתה. לא, אני אגיד שזה פירושו סתם...

ר' יואל אשר: אישה שהוא יוצא איתה. הם בדייט. הם בדייט. מתחילה שאלה. אם זו מזכירה, לא מתחילה השאלה. אתה רואה, הייתי צודק כשפרסמתי שאנשים צריכים להיזהר בדיבוריהם. אם עושים את המודרני, מובן לנו, שלמה עמינו ישראל, עושים לחיים בוורט, והולכים הכל לפי המנהג. כאן אלה שנותנים פרחים ועושים הצעת נישואין ואומרים, האם תתחתני איתי? כן, מה אומרים? משהו כזה. האם זה נקרא מדבר עמה על עסקי קידושין, צריך אכן לחשוב אפילו על מילים שפתוחות. לא לקחת שצריך לתחילה לא לעשות. לא אמרתי מה בוודאי, ואני לא אומר על לחומרא. אבל אני אומר עדיף שלא להשתמש במילים כאלה, כי זה נקרא מקרה של מדבר עמה על עסקי קידושין. ואפילו היא נותנת לו... הוא נותן לה. והוא אומר מילים, האם תתחתני איתי, צריך לפחד...

ר' יצחק: זה הכל על הרי זו מקודשת בספק. אוקיי, מה החילוק?

ר' יואל אשר: אומר, יש מקום להחמיר, מבוסס על הרמב"ם, כי טעות כשזה מדבר על עסקי קידושין, מילים שיכולות לומר זה או זה...

ר' יצחק: צריך לפחד מקידושין בספק. למה לא לעשות?

ר' יואל אשר: כי... צריך לדעת, קודם כל אולי יש שאלה של אשת איש, אפילו היא רק כלה זה רק לאו. אני אומר, צריך לדעת שאתה מכניס את עצמך למשהו. בואו נגיד, אדם, ההצעה הוא לא לוקח ברצינות כמו שלוקחים את הקידושין. תדע שזה רציני כמו קידושין. זה נוגע לדברים שונים, לגבי טבילה, לגבי...

ר' יצחק: העיקר הוא כי אתה סבור שזה לא יהודי.

ר' יואל אשר: זה פשוט, זה מה שעושה את זה ממש דבר נורא, דבר מכוער ביותר. אבל אני אומר גם...

ר' יצחק: אולי זה כבר מספיק אצל הליטאים, אני יודע שהם מתנהגים כבר כל כך הרבה זמן בערך כך.

ר' יואל אשר: אולי הם לא ממתנינים לומר את המילים?

דיון: חילוק בין אירוסין לשידוכין

ר' יצחק: אוקיי, אנחנו צריכים סתם להבין כך, אוקיי, זה לא השיחה שלנו, אנחנו צריכים סתם להבין כך, ידוע לכל אחד שהיום מה שאנחנו קוראים

ר' יואל אשר: אתה מדבר איך זה אולי היה צריך להיות, לא איך זה, כי היום בוודאי, נותנים שעון, מה שלא יהיה נותנים, נותנים טבעת יפה לכלה, אבל זה על דעת שעוד הולכים לעשות את מה שנקרא קידושין.

ר' יצחק: אבל זה צריך עיון.

ר' יואל אשר: אנחנו הולכים להקפיד שלא יהיה חופת נדה, ואנחנו מתכננים חופה עם ייחוד. זה מאוד ברור על דעת שעוד הולכים לעשות מעשה קנין. מעשה נישואין. מעשה נישואין.

ר' יצחק: וזה שנותנים טבעת אירוסין זה גם לא מוחזק.

ר' יואל אשר: הכי פרומים לא עושים את זה.

ר' יצחק: בגלל זה עושים כאילו. אבל תחשוב, נותנים אפילו טבעת, רבונו של עולם, אתה רוצה להשכיח אותי?

ר' יואל אשר: יש גם שבלונות, שזה עוד לפני.

ר' יצחק: זה אחרי קידושין, אחר כך. זה הרעיון. לפני מה שהולך ללמוד, משלוחתו ולחתו בחושן משפט, כי זה על דעת קידושין, וראשונים שלח. זה לא לפני הקידושין. אנחנו מתנהגים עם כלה, ממש כמו שהיו מתנהגים בזמן המשנה והגמרא, עם ארוסה.

ר' יואל אשר: ושנה ראשונה גם עשתה יותר סנס ככה, כי שנה ראשונה זה איך התנהגו עם כלה.

ר' יצחק: מה קורה שנה ראשונה? אחרי החתונה. מה שאנחנו... פרקטית.

ר' יואל אשר: השידוכים שלנו יכולים להיות חתונה. לא, לא, מה משהו? מה משהו זה החלק של הראשונה? אם משהו החזון דולר מדבר. לא.

ר' יצחק: לא, מה משהו? מה משהו זה הראשונה כוללת ממתי עושים נסיעה? לא, לא אמת. יש יום, רק יש יום.

ר' יואל אשר: לא, מה משהו? אני אומר שמה שאנחנו מתנהגים פרקטית סושיאלית, אתה מבין שאתה מחזיק שלפועל...

ר' יצחק: להיות הכלה של משהו זו עוולה גדולה, אמת? זה יותר גרוע מסתם הגירל-פרנד של משהו, וזה יותר גרוע... לא בדיוק כמו אשת איש. כמעט. אצל אנשים נחשב עד אשת איש.

ר' יואל אשר: על זה אפילו לא צריך להזהיר.

ר' יצחק: לא, אני מראה לך שמה שתפסת שהוויל יו מרי מי נשמע כמו קידושין, כל המנהג שאנחנו עושים נשמע כמו קידושין.

ר' יואל אשר: אני אומר שוויל יו מרי מי הרבה יותר גרוע, כי יש גם את הטקס ואת המעשה. זה בפומבי, הוא נותן לה טבעת והוא אומר לה דברים.

ר' יצחק: אני שואל אותך שאלה, אנחנו עושים את הטקס, ממש.

ר' יואל אשר: כולם עושים את הטקס. עושים ספד לחיים. ממילא, עני דברים זה מספיק. בוודאי. כי אם הוא נותן לה מתנה, שהוא יכול לומר אפילו אם האבא נותן, האמא נותנת לה את הטבעת, אבל זה כאילו שליחות.

ר' יצחק: למי נותן את זה?

ר' יואל אשר: האמא נמצאת כאן רק כי ה...

ר' יצחק: יש דרך לקטנים שאיש מיין מקדש את בתיו. אני מסביר את זה. לא, אתה מבין מה אני אומר, ומה שאני רוצה לטעון זה כאילו, שאיי, אלא מאי, מה מקבלים כל הרבנים? אני בטוח שאף רב עוד לא פסק שזה גהר.

ר' יואל אשר: אבל לא מרפים בקלות. זה אומר, מקבלים גם יותר מכנסת. מקבלים את זה כמו גט לענין, זה עושה עבודה עם... סושיאלית. אז, זה אומר, לא עושים גט פורמלי, אבל מבינים גם שזה לא כמו שידוכים בגמרא, זה לא כמו דייטינג.

ר' יצחק: נכון. מסכים. אלא מאי. אבל אני אומר לך, מה שלא חוששים ללמוד קידושין זה כי כל אחד מניח שזה אומר שעוד הולכים לעשות את הקידושין. אם כך, אותו דבר, כשהוא אומר וויל יו מרי מי, הוא מתכוון לומר, אתה אומר לי שמחר הולכים לעשות אירוסין. הוא מתכוון, הוא לא

אירוסין בעברית, או גם בלשון הקודש יותר או פחות, לשון אחרונים, לא פירושו אירוסין, אלא מה שקוראים שידוכין בגמרא. עכשיו, זה אבל אצלי מאוד מצחיק, כי...

ר' יואל אשר: מה כבר דבר גמור?

ר' יצחק: זה לא קידושין, אבל מה אז זה לא קידושין? קידושין פירושו הבטחה שהולכים להתחתן. מה עושה קידושין?

ר' יואל אשר: זה מייחד... לא, קידושין זה לא הבטחה, קידושין זה קנין.

ר' יצחק: נו, הוא עושה קנין. קוראים לזה ממש קנין.

ר' יואל אשר: קוראים לזה שטר, קוראים לזה שטר, קוראים לזה שטר.

ר' יצחק: איך זה עובד? כשבלמדנות שואל אותי, טעמא דקרא, מה שיהיה, אתה מסתכל על התמונה הרחבה, אני...

דיון על אירוסין, שידוכין וקידושין בימינו; הלכה ח – קידושין בכל לשון

דיון: מהות השידוכין והאירוסין – פעם והיום

ר' יצחק: עכשיו, זה אבל אצלי מאוד מצחיק.

ר' יואל אשר: כי זה כבר דבר גמור.

ר' יצחק: זה פירושו קידושין. נו, מה אז זה לא קידושין? קידושין פירושו הבטחה שהולכים להתחתן. מה עושה קידושין?

ר' יואל אשר: זה מייחד... קידושין זה לא הבטחה, קידושין זה קנין.

ר' יצחק: נו, עושים קנין, קוראים לזה ממש קנין.

ר' יואל אשר: אצלנו לא קוראים לזה קנין, עושים שטר בין שני מחותנים.

תרגום לעברית

ר' יצחק: איך עובד זה? כשלומדים שואלים אותי טעמי דקרא, מה שלא יהיה, אתה מסתכל על התמונה הרחבה, אני רואה, אנחנו רואים את זה... שואלים קושיא. בוא נבין, פעם היה המנהג שעושים אירוסין שנה לפני כן, אחר כך היו חתונה. מאוחר יותר חיברו את שני הדברים. זה מצחיק, אחר כך הגיעו שידוכים, שזה בעיקרון אותו דבר. מה שכתוב בגמרא "מקדש בלא שידוך" מכון בוודאי לשלב לפני הקידושין, מבין? אני שואל אותך. מה שאנחנו עושים קידושין זה בעיקרון מה שפעם היו אירוסין.

ר' יואל אשר: אבל אתה אומר נכון, שלא צריך ממש גט, אבל על כל פנים, לא שוברים בקלות אירוסין. זה לא גט, כי יש כאן...

ר' יצחק: אני לא נכנס להלכה, מקובל שההלכה היא כך. אני רק אומר, הרעיון הוא, נראה לנו שהרעיון שאנחנו קוראים כלה, ארוסה, זה ממש הרעיון שאז היה.

ר' יואל אשר: ושידוך זה מה שהיו אומרים בתקופה של דייטינג, או כמו שאנחנו אומרים.

ר' יצחק: בדיוק, אתה רואה שיש שידוך לפני כן גם. שידוך בגמרא לא מכון לקנין, אצלנו שידוך זה כבר קנין.

ר' יואל אשר: שידוך מכון "משדך אחריה", זה לשון של הוא רץ אחריה.

ר' יצחק: לא? אני לא יודע, אני זוכר ששידוך מכון... אני לא זוכר מה הלשון מכוונת, אבל אני זוכר שזה מכון לדבר, כלומר, להתעסק בזה. בדרך כלל היה בין האבות בכלל, אבל היום גם אצל החסידים זה בין ההורים. אני מתכוון לומר, שידוך מכון שמדברים על זה כדי להיות ארוסה, כדי להיות... אבל "משדכת" זה לא אותו דבר... כמו שאתה אומר, יש דייטינג, יש פיאנסיי, שקוראים באנגלית, שזה ארוסה, ואחר כך יש חתונה.

מסיבה כלשהי, חכמי ההלכה הבינו שאירוסין זה משהו כמו, כי ההלכה שהיא נעשית אשת איש, כאילו זה כבר הרמה הבאה. אבל זה לא, זה תמיד שלוש הרמות שיש: קודם מדברים, אחר כך מחויבים אחד לשני, כאילו "מיוחדת", אחר כך "מכניסה לביתו". זה תמיד היו שלוש הרמות.

או בעל – הוא עשה קידושי ביאה. אז **"הואיל והן עסוקין בענין, דיו ואינו צריך לפרש"**. מאחר והם עוסקים בענין, ברור ש... אז כאן אתה רואה ברור שהאמירה...

ר' יצחק: זה גילוי מילתא שזה מה שהוא מתכוון בזה, שאין חיוב אמירה. לא הפכתי דבר, רק יש מחלוקת איך קוראים את הספר. כן, "וכן... וכן..." אני רואה שיש איזה קשר בין שתי ההלכות, אני לא יודע מה הקשר.

ר' יואל אשר: לא ברור, אבל "הואיל והן עסוקין בענין". אוקיי.

ר' יצחק: מה הבעיה?

דיון: מה מכון "עסוקין באותו ענין" – חופה או דייטניג?

ר' יואל אשר: לא, אני חושב האם צריך כאן כל הדברים של רמב"ם, שצריך לפחד... "עמד וקידש" מכון שהוא נתן איזו מתנה, לא? כי הוא לא אומר כלום. אז צריך באמת לפחד שכשנותנים חתן לכלה שמתדייטים, אני מתכוון בחור ובחורה שמתדייטים, והוא נותן לה מתנה, צריך לפחד על קידושין. זה דבר מעניין. כן, הלאה. אתה יכול לומר שהדעת בדרך כלל... אתה יכול לומר שאנחנו מבינים שלא. אה, זה מה שאני שואל. אה, עסוקין באותו ענין מכון שהם מדברים על מערכת היחסים שלהם, או עסוקין באותו ענין מכון על קידושין, הוא אומר "אני רוצה לקדש אותך"? כן.

ר' יצחק: יש חילוק. יש מערכת יחסים, וחתונה זה לא אותו דבר. אירוסין, מה שזה אומר.

ר' יואל אשר: שוב, אפשר לומר שני כיוונים. מדבר עמה על עסקי קידושין מכון שיש חופה, עומדים מחותנים עם נרות, והוא לא יכול להוציא את הדברים, הוא מניח את הטבעת. או שזה יכול להיות בחור ובחורה שבקשר, ומדברים, כן, אתה חושב שאנחנו יכולים לעשות את זה עובד, והוא נותן ומוציא טבעת והוא לא אמר כלום. זו חומרא הרבה יותר רחוקה, אני לא יודע בדיוק על מה מדברים.

ר' יצחק: זו לא חומרא, קולא, מה שתרצה לקרוא לזה.

ר' יואל אשר: טוב, אבל אם זה נקרא קידושין. יכול להיות שבזמנים של היום עדיין אפילו במקרה כזה לא פוחדים מה... אני מתכוון, נוכל לענות שעדיין לא ייקרא קידושין, כי כל אחד מבין שהולכים לעשות את הקידושין בחופה. אז מבינים שהטבעת שנתת עכשיו היא מתנה.

ר' יצחק: אם מבינים, מבינים.

ר' יואל אשר: אבל גם, צריך להיות עם עדים. אז זה, כל הזמן נכנס המילה של עדים.

ר' יצחק: כן? הולכים ללמוד.

הלכה ח (המשך) / הלכה ט – עדי קידושין וגירושין, אין צריך לומר "אתם עדי"

ר' יואל אשר: "וכן עדי הקידושין והגירושין אינו צריך לומר להם אתם עדי". אה, על זה זה מחובר, מאוד קלות. אומר הרמב"ם הלכה כזו, יש כאן הרמב"ם כבר אמר בפרק ראשון שרבי יצחק העיר ל', לא כמו שחשבתי, וכאן, שצריך להיות עדי קידושין. זה חלק מה... החילוק בין לפני מתן תורה ואחרי יש שני חילוקים: קונה להיות ועם עדים. עדים זה דבר חשוב, כל אחד יחשוב שצריך לומר "אתם עדי", צריך לייחד עדים. אבל אומר הרמב"ם לא, "כיון שקידש בפניהם או גירש", היה...

לשונות קידושין, ייחוד עדים, וקידושין על ידי האב

ייחוד עדים – לא צריך לייחד עדים

ר' יואל אשר: לא צריך לייחד עדים. העדים זו מציאות. עדים הם אלה שיכולים לפרסם את הדבר. זה לא נוגע לי...

ר' יצחק: הלאה, כי זה "עסוקין באותו ענין" ו"איסורא", מה שלא יהיה. במילים אחרות,

ר' יואל אשר: הרגע ש... מספיק שהוא רואה את זה.

ר' יצחק: כן, אבל הוא צריך להיות מודע שהוא רואה קידושין. רק מה?

מתכוון למשהו אחר ממה שהחסידיים מתכוונים כשהם עושים את הלחיים שלהם, אמת? אז, איי, הלשון היא אולי ממש לשון קידושין.

ר' יואל אשר: אני לא יודע. סוף כל סוף, העניין שלא הוא עושה את זה, זה ש... בוא נאמר יותר ברור, זה שכל אחד יודע שאסור בנגיעה, כן? זה לבד דבר מסוים, הוא עוד לא מוזכר כאן.

ר' יצחק: ארוסה, ארוסה אסורה בנגיעה, אני לא מבין מה אתה אומר. ארוסה גם אסורה.

ר' יואל אשר: אני אומר, כשהוא נותן ל...

ר' יצחק: זה אירוסין, הדא זה סוף אירוסין, עוד לא גרים בסוף.

ר' יואל אשר: אסור אפילו.

ר' יצחק: אני שואל קושיא טובה. שואלים את הרבנים, איך יכול להיות שהחליטו שלא עושים אירוסין? נראה לנו שאנחנו קוראים שידוכים זה ממש אירוסין מהגמרא. ודרך אגב, אני חושב שהחומרא למשל שהחתן לא נותן את טבעת האירוסין זה ממש רק אצל הכי היימשיע. אני חושב שכל לישוק נותן את הטבעת החתן לכלה. זה מאוד מצחיק אותי. אומרים שלא לשם קידושין, אני לא יודע.

ר' יואל אשר: אתה יכול לומר לרבנים? אתה יודע שהיתה קבלה אצל הרבנים ואצל הפוסקים שאם נעשים בעיות כי הם חתן כלה, שיעשו את החתונה.

ר' יצחק: אתה יודע על דבר כזה?

ר' יואל אשר: זה דבר מאוד קונטרברסיאלי. אבל אפשר להבין מאיפה הם באים, כי אי אפשר לעשות גט בספק. תדמיין את הסקנדלים שיהיו אם זה גט בספק. כל הרחוב שמסריח. אבל הם גם הרגישו משהו שזה לא בעיה לבטל שידוך כמו כשיש דיוק התכוון סתם להכיר או דייטניג.

ר' יצחק: כן, זה איזה פשט חדש על החומרא. חשבתי שזה סופרסטישן.

ר' יואל אשר: לא הייתי אומר שסופרסטישן, הייתי אומר שהרבה פעמים זה כי התחלת לפחד. מי אומר שזה עובד? נסה את זה, זה דחיפה, נסה את זה, כי זה רגליים קרות. רגליים קרות צריך לדחוף את האדם. זה התפקיד של הורים לדחוף את הילדים.

ר' יצחק: רגליים קרות אצל הרב. זה יכול להיות יותר דבר פסיכולוגי, יכול להיות. אוקיי, בוא נמשיך. כמו שההלכה מקובלת שלא דוחים חתונה, הסיבה להקפדה באה כי כשדחו חתונות, כשאין כסף והמחותנים לא שילמו, הרב'ס החסידיים אמרו, "לא דוחים חתונה, עשית חתונה, קודם חתונה".

ר' יואל אשר: כבר נמצאה עצה. קידושין לא יכולים להיות תלויים במצב רוח של היום אחר הצהריים. שוין.

הלכה ח – קידושין בכל לשון; עסוקין באותו ענין

ר' יצחק: אוקיי, עוד הלכה, ח', כן?

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, "ויש לאיש לקדש את האשה בכל לשון שהיא מכרת בו". הוא יכול לקדש בכל שפה. לא צריך להיות שפה מסוימת, או כל לשון.

ר' יצחק: לשון מכון לכאורה לשני דברים: או שזה יכול להיות אנגלית.

ר' יואל אשר: וגם לכאורה איזה סלנג או מה שלא יהיה. אבל כתוב כאן כן, "שהיא מכרת בו". הוא יכול למשל, אם הוא מדבר סינית והיא מבינה, כן, היא צריכה להבין.

ר' יצחק: צריך לשאול אם משהו לא מבין לשון הקודש האם יוצא.

ר' יואל אשר: אוקיי, לא מבין מה אומרים. כן.

ר' יצחק: "ויהיה משמע הדברים באותה הלשון שקנייה כמו שביארנו". **ר' יואל אשר:** זה אומר, התרגום צריך להיות בלשון שמכון שהוא קנה אותה. אומר הרמב"ם, "היה מדבר עם האשה על עסקי הקידושין, ורצת" – היא הסכימה, "ועמד וקידש" – הוא קידש, "ולא פירש ולא אמר לה כלום". הוא קם והוא רק עשה את מעשה הקידושין. "נתן בידה,

ר' יואל אשר: כמו משהו שהוא עד בתאונה שהיה צריך לראות את התאונה.

ר' יצחק: לא, אבל זה אחרת במקרים. יש לפעמים אופן שהוא הולך, "לא אמר" וכדומה, הוא אומר את הלשון הלא נכונה, שאז לא יודעים. הרמב"ם אומר אחרי שהוא כבר אמר את הלשון הנכונה, או זה "עסוקין באותו ענין", כל מי שעומד שם יודע שכאן יש קידושין. ממילא לא צריך לומר "אתם עדי".

ר' יואל אשר: כן, אבל זה גם מאוד חשוב מחובר, כי המקרה שהוא דיבר "היה מדבר עם האשה על עסקי הקידושין ורצת", זה כשיש שם עוד אנשים שהם יכולים להיות עדים. אומר הרמב"ם, זה יכול גם רק להתאים עם ההלכה שלא צריך לייחד, כי אם לא צריך לייחד זה גם ברור. אם אדם אומר, בוא אליה, שני עדים, תהיו כאן, והוא נותן לה את הטבעת, בוודאי היא מקודשת, כי זה ממש גילוי דעת עוד יותר מזה, זה גם גילוי דעת לייחד עדים. אם כמו שלא צריך לייחד עדים, אבל מספיק לחשוש. לא לחשוש, זה מספיק לקידושין.

לשונות קידושין — "חציני" ו"חציך"

ר' יצחק: אז עכשיו אפשר ללמוד עוד לשונות מסוימות שכשרות או לא כשרות, בעיקרון,

"התקדשי לחציני" — מקודשת

ר' יואל אשר: נכון? כן, "האומר לאשה התקדשי לחציני", מי מתקדש למחצית ממני? "הרי זו מקודשת". מסביר הרמב"ם, למה? למה זה דומה לאומר לה הרי את אשתי ואחרת? מחצית ממני? אתה תהיי מקודשת למחצית ממני? זה אומר אני יכול לקחת שתי נשים? מחצית תהיי. זו המשמעות של מה שהוא אומר. "שנמצא שאין לך אלא חצי איש", תהיה לך מחצית ממני, מחצית מהזמן שלי, או מה שלא יהיה הכסף שלי, ממני. ואפשר לעשות את זה, כי איש על פי הלכה יכול לקחת שתי נשים.

"חציך מקודש לי" — אינה מקודשת

"אבל אם אמר לה חציך מקודש לי", מחצית ממך תהיה שלי, אינה מקודשת, שאין אשה אחת ראויה לשנים. זה לא שייך דבר כזה שאשת איש תהיה לה יותר מבעל אחד. ממילא, "חציך מקודש לי" לא דבר נכון, זה לא מתאים, אי אפשר. וכן האומר "הרי את מקודשת לי ולזה", אם הוא אומר "אני לוקח אותך עם עוד אישה", אז זה יעבוד, אבל הוא אומר להיפך, "את מקודשת לי ולאזה בעל אחר שתרכי", אינה מקודשת, זו גם אותה סיבה.

"חציך בפרוטה וחציך בפרוטה" — מקודשת

מה קורה אם הוא אמר כך, "חציך מקודש לי בפרוטה וחציך בפרוטה", או שהוא אומר, חציך מקודש לי בחצי פרוטה וחציך האחר בחצי פרוטה", הרי זו מקודשת, כי למעשה יצא פרוטה שלמה עם האדם השלם. דבר מוזר, אבל כן.

ספק קידושין — תשלומים ועסקאות כפולות

ר' יצחק: זה הכל לשונות, משהו נפל,

ר' יואל אשר: סתם מקרים שנעשו פעם דבר כזה. אמר לה, "חציך מקודש לי בפרוטה היום וחציך בפרוטה למחר", אני קונה אותך בתשלומים, או "שני חציך בפרוטה", או מקרה כזה.

ר' יצחק: למה נקרא? מה הבעיה בזה?

ר' יואל אשר: כי זה מחולק למחציות.

ר' יצחק: קודם אמרו שזה טוב. אה, כי חצי איש אמרו שאפשר לקנות. אז למה שני חציך בפרוטה זו בעיה?

ר' יואל אשר: שני חציך, עד עכשיו לא היה שני חציך, אמרו מחצית ממך.

תרגום לעברית

ר' יצחק: חצי היום וחצי מחר אני מבין, אולי אפשר לחלק את זה לשניים.

ר' יואל אשר: אבל מה פירוש חצי? מה הבעיה עם שני החצאים שלך?

ר' יצחק: למה עד עכשיו זה היה בסדר?

ר' יואל אשר: אני לא יודע. זה לא למה... חוץ מאשר עבדת, לא רק חצוא אתה לא. כן,

ר' יצחק: זה אומר כביכול שיש רק חצי פרוטה לאחת מהן? לא ברור מה קורה.

ר' יואל אשר: בסדר,

ר' יצחק: בואו נראה. שני חציך בפרוטה? לא ברור. אני לא מבין. בסדר. או,

"שתי בנותיך לשני בני בפרוטה" — ספק קידושין

ר' יואל אשר: "שתי בנותיך לשני בני בפרוטה", יש לי שני בנים ולך שתי בנות, בואו נעשה שידוך כפול בפרוטה. אבל אי אפשר בפרוטה אחת. אולי זו השאלה, פרוטה הוא התכוון בפרוטה אחת? או פרוטה לכל אחת? בסדר, עד כאן, זה הספק.

"בתך מקודשת לי ופרתך מכורה לי בפרוטה" — ספק קידושין

"בתך מקודשת לי", אם הוא אומר מקרה כזה, "בתך מקודשת לי", ואני רוצה כבר לעשות עוד עסקה, שאנחנו טובים, אנחנו טובים בעשיית עסקאות, בואו גם נמכור את הפרה. זה מצב ממש יהודי, עשו שידוך, בואו כבר נמכור מכונית. "ופרתך מכורה לי בפרוטה" — או "בתך וקרקעך לי בפרוטה" — גם כן אולי השאלה ל"בפרוטה" עולה על כל אחת או שתיהן ביחד. שתיהן ביחד אי אפשר, כי לא השארת פרוטה שלמה לקידושין. אבל זה לא בטוח. "בכל אלו מקודשת בספק", זה ספק קידושין. כלומר, לחומרא יצטרכו לקבל את זה כקידושין.

ר' יצחק: לא ברור. בקיצור, זו השאלה. הבעיה היא חצי הפרוטה. בסדר, עד כאן. כן, מי שרוצה ללמוד יותר על הספקות, למדנים שרוצים ליהנות יכולים ללמוד כל מיני חקירות על זה.

ר' יואל אשר: כן, אברכים יושבים בישיבה, בכלל, לומדים "איש מקדש" בעיון רב, וכן הלאה.

ר' יצחק: ואתה אפילו תאמר שאם הוא אומר לשון קידושין זה כשר. כל השאלות האלה לא אומרות לשון קידושין, אבל הרמב"ם אומר בפירוש "מקודשת", שזה לא יכול להיות. בסדר.

האב מקדש את בתו — קטנה ונערה

ר' יואל אשר: בסדר, כאן אנחנו הולכים ללמוד על ההלכה. עד עכשיו דיברנו על איש שמקדש אישה. עכשיו אנחנו הולכים לדבר על קטנה, שאז יכול האב

ר' יצחק: לקדש את בתו.

רשות האב על בתו הקטנה והנערה

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם: "האב מקדש את בתו שלא לדעתה כל זמן שהיא קטנה וכשהיא נערה". "מקדש" פירושו שהוא מקבל קידושין עבורה. מעניין הלשון "מקדש",

ר' יצחק: כי לא הוא מקדש,

ר' יואל אשר: אלא האחר מקדש. פירוש שהיא נעשית מקודשת לאחר, היא לא נעשית מקודשת לאב. אבל האב הוא יותר משליח. האב הוא... לא שליח. זה מעניין, כי כשאשה מתקדשת, פשוט שהיא הקנין. האיש הוא הקונה, והיא הקנין. כשהאב מקבל מהזכר, מהאיש, טבעת, זה אבל לא סתם בתורת... והאב אינו הקנין, הוא כמו שליח, הוא אבל לא שליח, זה יותר משליח. הקידושין קורים כשהאב מקבל את זה.

דיון: מעמד האב — לא שליח, יותר משליח

ר' יצחק: מה הבעיה? אתה לא יודע איך לקרוא לקנין, אתה יכול כביכול לקרוא לזה חפץ הקנין,

ר' יואל אשר: החפץ הנקנה. לאב יש

ר' יצחק: חפץ והוא מוכר אותו.

ר' יצחק: כלומר, המידה תופסת דבר, אפילו לא צריך להיות בדעתה. אצל אדם, להיות קטן מדי למשל אי אפשר. אב יכול אפילו תינוק, כי זה לא נוגע מ',

ר' יואל אשר: כי דעת האב היא עכשיו מה שעושה את זה.

ר' יצחק: אפילו, ולא רק את זה,

ואפילו היתה חרשת או שוטה

ר' יואל אשר: "ואפילו היתה חרשת או שוטה", אפילו אם לא תהיה לה דעת לצמיתות, היא לא תקבל דעת, היא חרשת או שוטה, היא שייכת לגמרי לאב. אין לה באמת דעת להיות נקנית,

ר' יצחק: כמו שלמדנו חרש שוטה וקטן,

ר' יואל אשר: אבל כשלא צריך את דעתם, צריך את דעת האב, דעת האב טובה. "וקידשה האב הרי היא אשת איש גמורה", היא אשת איש גמורה כי היו קידושין כהלכה.

קידושין דרך בעילה אצל קטנה

ר' יצחק: זה לגבי קידושין,

ר' יואל אשר: זה לגבי בעילה, זה חזק. בעילה היא סוג אחר של דבר. אז מאימתי זה נקרא מעשה בעילה? מאימתי זה נקרא בעילה? מתחת לשלוש שנים זה לא נקרא בעילה, זה לא מעשה בעילה. "בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה מדעת אביה", זה כבר נקרא בעילה.

ר' יצחק: "פחות מכאן",

ר' יואל אשר: פחות מזה, "אם קידשה אביה בביאה אינה מקודשת", האב קידש אותה דרך זה שהוא עשה שהאחר יעשה עליה בעילה, היא לא מקודשת כי זה לא נקרא בעילה. מובן שכל הדברים האלה שהרמב"ם אומר שזה לא דבר ש,

ר' יצחק: זה לא עם דעת, זו המילה.

רמב"ם הלכות אישות: קידושי ביאה, בוגרת, שליחות בקידושין

הלכה ב: בת שלש שנים ויום אחד — קידושי ביאה

ר' יואל אשר: מאימתי זה נקרא בעילה? מתחת לשלוש שנים זה לא נקרא בעילה, זה לא מעשה בעילה. "ומוסיף בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה מדעת אביה", זה כבר נקרא בעילה. "פחות מכאן", פחות מזה, "אם קידשה אביה בביאה", האב קידש אותה דרך זה שהוא עשה שהאחר יעשה עליה בעילה, "אינה מקודשת", כי זה לא נקרא בעילה. כתוב כל הדברים האלה שהרמב"ם אומר, זה לא דבר ש...

ר' יצחק: זה לא עם דעת, זו המילה. בעילה, לא שאין לה דעת, אלא פשוט כי זה לא בעילה.

ר' יואל אשר: זה לא מעשה בעילה.

הלכה ג: בוגרת — אין לאביה בה רשות

ר' יואל אשר: "בגרה הבת אין לאביה בה רשות". ברגע שהיא נעשית בוגרת, היא הביאה סימני גדלות, **ר' יצחק:** אין לאב יותר רשות.

ר' יואל אשר: אחרי שעברה נערות, היא כבר נעשית גדולה דרך הסימנים, ועברו ששת החודשים שהוסיפו, "אין לאביה בה רשות", אין לו יותר רשות עליה, זה פג. של מי הרשות היא עכשיו? הרשות שלה עצמה. "והרי היא כשאר כל הנשים". היא נעשית עכשיו כמו כל שאר הנשים שיש להן רשות עצמן. ממילא הן יכולות להתקדש, פירוש כשהן נותנות את עצמן לבעל חדש שיהיה... "שאינן אשה מתקדשת אלא לדעתה". כלומר, מעכשיו האב לא יכול יותר לקבל קידושין עליה.

דיון: המצב הרגיל של אישה — "אין אשה מתקדשת אלא לדעתה"

ר' יצחק: הרמב"ם מניח כביכול שאישה רגילה היא "אין אשה מתקדשת אלא לדעתה", כמו שכבר אמר שהוא הולך לומר בפרק הבא. יש כאן כמו יוצא מן הכלל של קטנה או נערה, וברגע שהיא נעשית בוגרת חוזרים לרגיל.

ר' יואל אשר: לא, כאן יש קונה עם מקנה. אה, הוא מקנה. היא לא מקנה, כי היא הקנין.

ר' יצחק: לא, היא שניהם.

ר' יואל אשר: היא שניהם, כאן האב, כאן זה מחולק. היא שניהם, היא המקנה והקנין.

ר' יצחק: אולי צריך את דעתה, ואת דעתה שהיא תהיה נקנית. אצל דעת האב שהיא תהיה נקנית. אותו דבר.

ר' יואל אשר: לא, נקנה לא יכול לעשות... בסדר, בואו לא נחזור. אדם יכול כן. חפץ לא יכול, **ר' יצחק:** אדם יכול כן.

ר' יואל אשר: אדם יכול למכור את עצמו,

ר' יצחק: אם הוא רוצה.

ר' יואל אשר: נכון, אבל הוא יכול להיות זה שנותן לך כסף, או הוא יכול לעשות את מעשה הקנין, או הקונה עושה את מעשה הקנין, או שזה רק דין בקדושה.

ר' יצחק: אדם יכול למכור את עצמו, אישה יכולה להתקדש בעצמה, כלומר היא מסכימה, הוא צריך לעשות את זה, היא מסכימה, מדעתה. אותו דבר שהאב, מדעתו יכול האב לקבל אותו.

ר' יואל אשר: בסדר, והאב מוכר, יש קנין ומקנה חיצוני. האב מקדש את בתו שלא לדעתה כל זמן שהיא קטנה. כל עוד היא קטנה, זה יכול להיות אפילו שלא לדעתה. מספיק דעתו, כי יש לו רשות עליה.

ר' יצחק: אומר הרמב"ם, רשותה.

זמן רשות האב — עד שתבגור

ר' יואל אשר: אבל גם כשהיא קטנה, וגם ששת החודשים לאחר מכן כשהיא נערה, מאז שהביאה סימנים היא נערה לששת החודשים. בזמנים האלה **רשותה בידו**, רשות הנערה בידי האב. **שנאמר את בתי נתתי לאיש הזה**, פירוש שהוא יכול לתת את הבת, **וקידושיה לאביה**, והקידושין הולכים לאב, האב מקבל אותם.

ר' יצחק: וכשהרמב"ם מדבר,

זכויות האב — מציאה, מעשה ידיה, כתובה

ר' יואל אשר: זה מעניין, כי עדיין לא היה לנו למה שנדבר על עוד מיני הזכאי במציאתה. אבל מאחר שהנחנו עכשיו את ההלכה שהאב הוא הבעלים על בתו לענין קידושין, הוא אומר גם לענין עניינים אחרים.

ר' יצחק: אני חושב שזה אומר כאן שני דברים. יש את זה שהוא יכול לקדש אותה,

ר' יואל אשר: ואת זה שהכסף הולך אליו.

ר' יצחק: קידושין כאן פירושו שהוא מקבל גם את הכסף. אותו דבר, יכול להיות שנותנים לה, אבל הוא צריך להחליט על דבר כזה.

ר' יואל אשר: וכן הוא זכאי במציאתה. הוא זכאי במה שהיא מוצאת, המציאה, ובמעשה ידיה, במה שהיא מרויחה ממעשה ידיה. מה עוד? ובכתובתה אם נתגרשה או נתאלמנה מן האירוסין. אם מישהו קידש אותה, אבל היא עדיין לא הייתה, עדיין לא היה נישואין. והוא מת או התגרש, מה קורה אז? היא חוזרת לאב כמו קודם, כי היא עדיין קטנה, ואז האב גם קונה את הכסף מהכתובה. "הוא זכאי בכל עד שתבגור", עד שתהיה בוגרת, עד שתהיה עשרים, כן? לא, בוגרת זה כשהיא מביאה סימנים, כן, כן, סליחה. כשהיא נעשית שלוש עשרה וחצי, שתים עשרה וחצי. עד אז יש לאב בעלות עליה.

מיום שתיוולד עד שתבגור

מאוחר יותר הרמב"ם יאמר שלכתחילה אין לעשות כן, אבל הרמב"ם אומר כאן מה עיקר דין תורה שיש לו את הזכות. "לפיכך מקבל האב קידושי בתו מיום שתיוולד עד שתבגור", מיום שנולדה עד שתבגור, עד שתהיה בוגרת.

הוא אומר, אפילו נתאלמנה או נתגרשה מאותם הקידושין, מה קורה? היא נעשית קטנה. כקטנה היא עצמה לקחה קידושין, לא האב. והאדם שהיא שידמיינה שהוא הלכתית הבעל מת, או נתגרשה. זה מעניין, נתגרשה פירושו, לא היה רב שאמר שצריך גירושין,

ר' יצחק: אלא עשו גירושין. כן, כן, סיים, סיים את ההלכה.

ר' יואל אשר: החידוש הוא... אינה אסורה על הכהן, היא לא אסורה על שום כהן. היא לא נקראת אלמנה או גרושה שאסורה על כהן גדול או על כל כהן. וגם, בין היא ובין אביה יכולין לעכב אם היא מתכוונת לקבל קידושין.

דיון: מה פירוש "בין היא ובין אביה יכולין לעכב"?

ר' יצחק: מה פירוש? בין היא? נשאלת שאלה.

ר' יואל אשר: היא? אחר כך,

ר' יצחק: ההיא עולה על הנתאלמנה? מה הפירוש?

ר' יואל אשר: אנחנו לא רואים את זה כקידושין אמיתיים. האב יכול לעכב. פירוש, האב רואה שמישהו נותן קידושין לבתו, הוא יכול לעכב, הוא יכול לשלוח אותה. לא קרה כאן כלום. הוא מעכב.

ר' יצחק: לא ברור מה פירוש יותר יותר יכולין לעכב. זו מאוד בעיה להמשיך לקרוא את הרמב"ם.

ר' יואל אשר: אולי זה עולה רק על נתאלמנה ונתגרשה.

ר' יצחק: אחר כך למה? אז מה? הרמב"ם אומר שזה לא יכול כלום. מאוד לא ברור. זו לשון הגמרא, אבל מה הרמב"ם מתכוון כאן זה מאוד לא ברור. בגמרא כתוב קטנות שנתקדשו שלא לדעתו שלא לדעת אביה, בין הוא ובין אביה, יכול לעכב. אבל מה הפירוש בין ובין אביה יכולין לעכב? זה אומר כביכול אם האב מסכים, אם הוא אומר אם היא מסכימה. מאוד לא ברור מה ההלכה אומרת. אם למישהו יהיו שתיים, הוא יכול לנסות להבין. אני לא יודע מה הרמב"ם מתכוון כאן. זה מאוד מוזר לי. מפרשי הרמב"ם עושים כל מיני פירושים. איזה קטני כדי שהרמב"ם יעשה סנס. מה אני אעשה? אי אפשר לעשות הרבה. תסיים. תראה מה הרמב"ם אומר.

ר' יואל אשר: תסיים את הרמב"ם.

תרגום לעברית

ר' יצחק: בין שנתקדשה בפניו בין שנתקדשה שלא בפניו, אין שום חילוק. אפילו האב עומד שם, תחשוב אולי הוא מסכים? לא, צריך להבין. לכאורה כל ההלכה פשוטה, בטחון הפשיטות, למי שלמד את הכללים עד עכשיו. התירוץ הוא שבגמרא, וכך גם בראשונים, הפוסקים בכלל לא כל כך ברור, כי יש שאומרים שיש אופנים שונים שאפשר לחשוב שהאב כן מסכים, או אולי הסכים מאוחר יותר, עובד זה גם כן, וכו' וכו'. כל הדברים האלה שהרמב"ם אומר כאן, שאפילו אחר כך, זה נפסק לפי שיטה גדולה שהרמב"ם הבין. יכול היה להיות אחרת, יש סברות לומר אחרת, בפרט הבעפורה וכן הלאה. והוא, הרמב"ם פוסק אבל לגמרי שזה לא עוזר כלום, ובגלל זה הוא מדגיש, אפילו היא נתגרשה, מישהו היה אומר לא, עם כל זה, זה קצת גט, אולי זה כן גרושה, אסורה לכהן, וכדומה. כל זה מחלוקות.

ר' יואל אשר: המהרי"ק רוצה ללמוד כך, ראיתי כאן במהירות, שהמהרי"ק רוצה לומר כך, שאם האב נמצא שם והיא מסכימה והאב מסכים, אבל זה בדיוק לא היה כך,

ר' יצחק: אבל אם צריך להכניס דבר שלם,

ר' יואל אשר: אבל אם האב נמצא שם, מקדשים, היא מקבלת קידושין כקטנה, כשהאב נמצא שם, רק אם היא מעכבת או אם האב מעכב. אם שניהם מסכימים, יכולים הם כן לקבל זאת כקידושין.

ר' יצחק: הרי כתוב שהאב מקדש את בתו,

ר' יואל אשר: לא? לא, שהאב מקדש את בתו, פשט שהאב מקבל את הקידושין, כאן היא מקבלת אותם. לא כתוב דבר כזה.

ר' יצחק: אתה רוצה לומר שהיא מקבלת אותם,

ר' יואל אשר: וכאן אנחנו גם מבינים מה זה אומר "אין אשה מתקדשת אלא לדעתה": שיש לה רשות עצמה, והיא נותנת אותה לבעל. פירוש, הבעל עכשיו יקבל את התפקיד שהיה לאב עד עכשיו על בת.

ר' יצחק: זה אומר שהיא נותנת לו את זה. דווקא אמת שהוא גם זכאי במציאתה ובמעשה ידיה,

ר' יואל אשר: אבל... לא, עד עכשיו היא שייכת לאב. עכשיו היא שייכת לעצמה כל עוד היא מחליטה. היא יכולה להחליט שהיא לא רוצה להתקדש לאף אחד, עד שהיא נותנת את רשותה לו.

ר' יצחק: כן, אבל זה בדיוק ככה.

ר' יואל אשר: זה ממש לא ראשון, יש אחד ליד השני, כן? "אין לאביה בה רשות".

ר' יצחק: זה נכון, זה נכון, אבל זה לא...

ר' יואל אשר: הרמב"ם רוצה לתת לנו את התמונה.

הלכה ד: קטנה שנישאת ונתאלמנה או נתגרשה — ברשות עצמה

ר' יצחק: ויש עוד דרך איך היא יכולה לצאת מרשות אביה אפילו לפני שנעשית בוגרת. מה הטריק? הטריק הוא כך:

ר' יואל אשר: למדנו קודם שקטנה האב יכול לעשות חתונה. מה קורה אם היא מתה... אני מצטער, הבעל מת או התגרש? קודם למדנו אם היו רק אירוסין. אבל אם הייתה חתונה מלאה, היא כבר נעשית אישה, היא כבר נכנסה ברשות הבעל, ואחר כך "ונתאלמנה או נתגרשה בחיי אביה", היא נעשית אחר כך אלמנה או גרושה, "הרי היא ברשות עצמה", היא ברשות עצמה, "אף על פי שעדיין היא קטנה", אפילו היא עדיין קטנה. זה לא חוזר. ברגע שהיא הייתה ברשות הבעל, וכשהוא מת או התגרש,

ר' יצחק: היא קיבלה רשות עצמה.

ר' יואל אשר: "אין לאביה בה רשות", אין יותר רשות האב. דבר מעניין, כי אפשר לחשוב שרשות הבעל פגה, ועכשיו חוזר וניעור הרשות הישנה של האב. אבל לא,

ר' יצחק: זה לא הולך ככה.

ר' יואל אשר: היא כבר קנתה בעלות עצמה.

דיון: האם קטנה יכולה להיות לה בעלות עצמה?

ר' יצחק: אין לה בעלות עצמה, כי היא קטנה, היא לא יכולה להתקדש בעצמה. אין לה עצמה.

ר' יואל אשר: להתקדש היא לא יכולה. לבעל אין את זה,

ר' יצחק: אבל היא עדיין קטנה. "אין לאביה בה רשות".

ר' יואל אשר: מיד נראה מה קורה. אין לה רשות.

ר' יצחק: אין כאן בר דעת. אי אפשר לומר שיש לה רשות, כי אין לה

ר' יואל אשר: דרך להסכים.

הלכה ה: נתקדשה קודם שתבגור שלא לדעת אביה

ר' יואל אשר: "נתקדשה קודם שתבגור שלא לדעת אביה"

ר' יצחק: למדנו עכשיו

ר' יואל אשר: על האישה, האלמנה,

ר' יצחק: האלמנה הצעירה נכך. לא, לא, הקידושין הרגילים.

ר' יואל אשר: מאוחר יותר הוא חוזר לאלמנה שוב,

ר' יצחק: כן.

ר' יואל אשר: מה קורה לאישה שהתקדשה כקטנה, אבל שלא לדעת אביה? היא לא עוקבת אחרי ההלכות שהרמב"ם אומר שכל עוד היא קטנה היא ברשות האב, והיא חושבת שהיא לבד. "אינה מקודשת" — זה לא עוזר. היא חושבת שיש לה רשות עצמה, אבל אין לה. "אפילו נתרצה האב אחר שנתקדשה", אפילו האב הסכים, אבל זה לא עוזר, כי לא היה מעשה קנין. רק האב יכול לקנות אותה עבורה.

ר' יואל אשר: וכאן מדברים על האשה, האשה המתקדשת, יכולה גם לעשות שליח לקבל קידושה. בין מאיש פלוני, בין מאיש משאר האנשים.
ר' יצחק: אותו דבר. כי אנחנו קוראים לזה שליח לקבלה, כן? כן.
ר' יואל אשר: וכן? וכן.

שליח לקבלה וכשרות שליחות בקידושין

שליח לקבלה — אישה ואב

ר' יואל אשר: וכן האשה הגדולה עושה שליח לקבל קידושה, בין מאיש פלוני בין מאיש משאר האנשים.

ר' יצחק: אותו דבר. אנחנו קוראים לזה שליח לקבלה, כן?

ר' יואל אשר: וכן האב עושה שליח לקבל קידושי בתו כשהיא ברשותו. וכיצד...

ר' יצחק: עוד דבר,

ר' יואל אשר: שהאב שיש לו זכות על הבת יכול גם לעשות שהבת עצמה תהיה השליח או עצמה המקבל, מקבל. ואומר האב לבתו הקטנה צאי וקבלי קידושין. במקרה כזה הבת תהיה... מה?

דיון: איך יכולה קטנה להיות שליח?

ר' יצחק: איך היא יכולה להיות שליח?

ר' יואל אשר: האם לא למדנו כאן שיש עני דין שליח, שצריך להיות גדול שליח?

ר' יצחק: בוודאי צריך להיות גדול.

ר' יואל אשר: אבל עדיין לא ראינו זאת.

ר' יצחק: אנחנו נראה את הקטע הבא. אבל כאן זה חידוש, שזה נקרא ביד אביה, מכיוון שהקטנה ברשות אביה, זה כאילו זה מגיע ישר לאב. זה לא ממש אותו דין של שליחות. כך צריך להיות.

ר' יואל אשר: זה שונה, כן.

ר' יצחק: המפרשים מסבירים לו.

ר' יואל אשר: זה מעניין, כי במקרה כזה האב יהיה המקנה, היא הקנין והשליח.

הלכה ט"ו — עדים במינוי שליח

ר' יואל אשר: אוקיי. אומר הרמב"ם, כל העושה שליח לקבל הקידושין, כבר, מי שעושה שליח, צריך לעשותו בפני שני עדים. צריך שני עדים שהוא עשה את השליחות.

ר' יצחק: לקבל, קבלה. בין כשהאשה עושה שליח, בין כשהאב עושה שליח, צריך זה להיעשות בפני עדים. זה חידוש הרמב"ם, סברת הרמב"ם, ששליחות של קבלה צריכה עדים.

ר' יואל אשר: כי שליחות של קבלה היא מאוד שונה משליחות של הולכה, כי שליחות של קבלה כבר נעשה כל הקידושין

ר' יצחק: כשהוא מקבל אותם. ושליח להולכה... מילא,

ר' יואל אשר: שליח להולכה... שוב. שליח להולכה, השליח הולך להגיע והוא הולך לתת את הקידושין לאישה. אז צריך גם בוודאי עדים. כשהשליח נותן זאת לאישה? כן, בוודאי. כי אז זה מעשה קנין. שליח קבלה הוא מעשה קנין, כי כשהשליח מקבל את הקידושין, אז קורה הקנין. מתי אומרים למשל את הברכה? כשהוא נותן זאת לשליח קבלה.

ר' יצחק: כן, בוודאי. לא כשהוא נותן זאת לשליח להולכה.

ר' יואל אשר: ממילא צריך עדות. זה מסתדר מאוד למה צריך עדות.

דיון: מתי צריך את העדים?

ר' יצחק: "כל העושה שליח לקבל הקידושין" מתכוון בשעה שהוא

ר' יואל אשר: ממנה את השליח.

ר' יצחק: בוודאי. כשהוא ממנה את השליח. הרמב"ם התחיל...

ר' יואל אשר: אבל זה הרי נעשה ניקח מזה. לא, אבל האיש משכנע את עצמו שהוא מתעסק עם המקנה שהיא האישה.

ר' יצחק: אתה יכול לשכנע את עצמך במה שאתה רוצה.

ר' יואל אשר: האישה היא הקנין. לא, הוא צריך להתעסק עם המקנה. עכשיו הרי זכות המקנה היא

ר' יצחק: מישוה שהאב לא זוכה. ברמב"ם לא כתוב כלום. הרמב"ם כאן מעתיק סלוגן מהגמרא, זה לא נכנס. לפי מה שהרמב"ם פוסק שזה לגמרי האב, שכל החששות האלה לא נוגעים, לא נכנס הליי.

ר' יואל אשר: והוא אומר "אינה אסורה על הכהן", כתוב שזה לא היה כלום.

ר' יצחק: אז הקטע בין היא ובין אביה יכולין לעכב, כל הפוסקים לא הבינו מה הרמב"ם אומר. כל אחד יוצא לתורה. אז יש לי מנהג ישן מרש"י הקדוש, שכשלא יודעים משהו, אומרים "איני יודע". יש מה לגרד. המפרשים של היום, כל הארטסקרולס והמבוארים, יש להם מנהג שאפילו כשמשוה לא מסתדר, גורדים משהו פנימה. אומרים, לא מבינים. יש תיאוריות שונות, לא ברור מה הרמב"ם רוצה לומר כאן, והרמב"ם הקדוש כבר לא הבין, הוא כתב "וצריך עיון". אם הרמב"ם הקדוש לא הבין,

ר' יואל אשר: אני לא צריך להבין.

הלכה ו: ספק בוגרת

ר' יואל אשר: אנחנו יודעים שאנחנו לא חלק מהתלמוד, אז אנחנו לא עושים חסורי מחסרה והכי קתני. אנחנו פשוט למדנים ואומרים מה שנראה לנו. אפשר עוד להוסיף, כשספר עושה חסורי מחסרה והכי קתני משלו, פשוט שהוא המושך של הגמרא.

נשאלת שאלה. היתה הבת ספק בוגרת, מה קורה בספק? זה ספק אם היו לה סימנים. בין שקידשה אביה שלא לדעתה,

ר' יצחק: בין שקידשה היא עצמה שלא לדעת אביה.

ר' יואל אשר: בשני המקרים יש ספק, כי זה ממש ספק. אם האב מקבל קידושין כי הוא חושב שהיא עדיין קטנה, או כי היא מקבלת כי היא חושבת שהיא כבר גדולה, זה ספק.

ר' יצחק: משני הצדדים זה ספק.

ר' יואל אשר: מה צריך?

ר' יצחק: לפיכך צריכה גט מספק. הוא הולך אחר כך לומר כללים, והוא הולך לומר שתמיד כשהוא אומר ספק זה מתכוון לזה.

ר' יואל אשר: טוב מאוד.

הלכה ז: שליחות בקידושין

ר' יואל אשר: עד עכשיו דיברנו על הדרך הישירה כשהאיש נותן לאישה, או האיש נותן לאב לכל הפחות. כאן נלמד על שליחות. אפשר גם לקחת אדם אחר ולעשות שליח.

אומר הרמב"ם, יש לאיש, לאיש יש את הזכות או את הכוח, הוא יכול לעשות שליח לקדש לו אשה, לעשות שליח שיקדש. השליח, יכול להיות שהוא יכול... הוא החליט, או הוא חושב על אישה מסוימת, אשה פלונית, או יכול הוא אפילו לומר לו, לך תהיה מקדש אחת מהנשים, עני.

ר' יצחק: זה אומר שלשליח יש זכות להחליט,

ר' יואל אשר: ועל זה הוא הסכים. כן. זה מאוד שונה משני סוגי דברים. בשני, ממש נותן עליו כמו רשותו על עצמו. אני מסכים על מה שאתה הולך לעשות.

ר' יצחק: שבכל קנין אתה יכול לעשות כך.

ר' יואל אשר: לך קנה לי חתיכת בשר, אני יכול לבחור. וכן האשה הגדולה...

ר' יצחק: האם הראשון נקרא שליח להולכה, נכון?

ר' יואל אשר: לא, אולי הרמב"ם מתכוון "צריך לעשותו בפני שני עדים" זה כשעושים את הקידושין, צריך שני עדים, כי אז קורה מעשה קנין.

ר' יצחק: אי אפשר ללמוד לתוך

ר' יואל אשר: הפירוש של הרמב"ם? לא, לא, לא, אי אפשר, אי אפשר.

שליח להולכה לא צריך עדים

ר' יצחק: אבל האיש שעשה שליח לקדש לו אשה,

ר' יואל אשר: אינו צריך לעשותו בעדים.

ר' יצחק: כשאיש עושה שליח לקדושין, לא צריך עדים שהוא עושה את אותו אדם שליח. אומר הרמב"ם, שאין מקום לעדים בשליחות האיש אלא להודיע אמיתת הדבר. אין כאן נושא של עדים. יכול להיות מקרה כזה שחסרים עדים. למשל, שהאיש מכחיש, שהאיש אומר, "מעולם לא שלחת", אז יצטרכו לקרוא לעדים בבית דין לדעת מה קרה.

ר' יואל אשר: אבל לפיכך אם הודו השליח והמשלח,

ר' יצחק: אם שניהם מודים ש

ר' יואל אשר: זה באמת היה שהוא שלח אותו ושהוא עשה את הקידושין בשליחותו, אינן צריכין עדים, כמו שליח הגט, וכמו שליח שהרשהו להפריש לו תרומה וכיוצא בהן. כמו שליח שהרשו אותו, שנתנו לו רשות שהוא יהיה זה שמפריש תרומה, מספיק ששניהם מסכימים.

ר' יצחק: בכל שלוחו של אדם כמותו.

ר' יואל אשר: בכל ההלכות זה ההלכה שלוחו של אדם כמותו. פעם ששניהם מודים, שלוחו של אדם כמותו,

ר' יצחק: ואינו צריך עדים.

ר' יואל אשר: אבל מה שאין כן, כשעושים שליח לקבלה צריך כן. הרמב"ם לא אומר למה.

דיון: למה ההבדל בין שליח לקבלה ושליח להולכה?

ר' יצחק: הרמב"ם מסביר יותר את הצד השני, שלעשות שליח לא צריך בדרך כלל עדים. יש הלכה מיוחדת של שליח לקבלה שצריך כן עדים. הרמב"ם לא אומר למה. מנהג הרמב"ם בכלל לא לומר את טעמי המצוות, טעמי ההלכות, אז אפשר ללמוד רמב"ם בלי לדעת למה. אבל כך אומר הרמב"ם הקדוש. הרמב"ם אומר ששליח לקבלה לא צריך עדים. צריך כן עדים, סליחה, שליח לקבלה צריך כן עדים, ושליח להולכה ועני שליחות אחרת בתורה, באופן כללי שליחות, מינוי השליח לא צריך עדים. בוודאי הקידושין עצמם, כשנותנים זאת לשליח,

ר' יואל אשר: כשהשליח נותן זאת, זה לא ספק שצריך עדים. החידוש הוא שכשעושים שליח, כי כשהאשה שולחת שליח לקבלה זה לא רק לפי אמיתת הדבר,

ר' יצחק: אלא זה משהו יותר מזה,

ר' יואל אשר: זה לקבל את הקידושין. מה שאין כן כשהשליח של האיש, כן, זה מה? זה רק לעשות מעשה, רק לעשות משהו, לא לעשות קנין,

ר' יצחק: כי הקנין קורה כשהוא הולך

ר' יואל אשר: לתת את הקידושין ל

ר' יצחק: האשה הולכת להיות קנין.

מחלוקת הראב"ד

ר' יצחק: הראב"ד חולק על זה, והראב"ד סובר שבשניהם צריך שליחות. צריך לא עדים אתה מתכוון? צריך כן עדים. בשניהם צריך כן. הראב"ד אומר, עדים, הוא מביא ראיה,

ר' יואל אשר: למה זה לא כמו אחרים שמספיק הודאת השליח והמשלח?

ר' יצחק: אומר הראב"ד הקדוש, כשאתה שולח גט או אתה שולח תרומה, בגט אומר הרמב"ם, "בפני נכתב ובפני נחתם", אתה רואה שהשליח עומד עם הגט של אותו אדם. או בתרומה אומר הרמב"ם,

ר' יואל אשר: לא שייך שום דין של עדים בתרומה.

ר' יצחק: אבל קידושין, שצריך עדים, הרי יש דין שקידושין צריך להיות לפני עדים, אם כך בין שליח להולכה ובין שליח לקבלה צריכים עדים.

ר' יואל אשר: אז אם הראב"ד הולך לשיטתו עד הסוף, האם הוא באמת בעדים בקידושין על ידי שטר לא יצטרך?

ר' יצחק: לא, הוא אומר רק שזו לא ראיה, אבל אני לא יודע אם הוא סובר כך למעשה, שזו הסברה. על כל פנים, זו הלכת הרמב"ם. לא כל כך ברור למה צריך להיות ההבדל. אני לא יודע אם אפילו הרמב"ם ידע, זה כתוב במשנה ובגמרא, הרמב"ם הבין שכך כתוב בגמרא, צריך לעשות כך. אוקיי? אני לא יודע למה. בסדר? אני לא יודע למה. זאת אומרת, במילים אחרות, אני רוצה לומר כאן את כלל ההלכה. כל אחד מודה ששליח לקבלה צריך עדים. חידוש הרמב"ם הוא ששליח להולכה לא צריך, ויש לו ראיה מהירושלמי עם דברים כאלה. אבל למה צריך להיות באמת ההבדל זה באמת קשה. הסברה ששניהם צריכים עדים הגיונית. הסברה שרק ההולכה לא צריך עדים והקבלה צריך כן, הרמב"ם לא אומר סברה.

המשך דיון על ההבדל

ר' יואל אשר: בוא נחשוב כך, כש כש... כשהאשה שולחת שליח, השליח פוגש את האיש שרוצה לתת את הקידושין, אז קורים הקידושין. ובזה כבר גם לא יכולים לעזור, למשל שהיא יישבה אחר כך שהיא לא רוצה. היא כבר נכנסה למהלך. איש שולח והוא אומר, "פגוש אישה ו

ר' יצחק: תן לה את הטבעת." כשהשליח נותן לאישה את הטבעת, היא נעשית מקודשת. אין שום הבדל.

ר' יואל אשר: הוא נותן זאת במקום האיש, וכאן היא מקבלת זאת במקום האשה. אני באמת לא יודע איפה... משהו יש משהו הבדל מדרגתי שהרמב"ם אומר.

ר' יצחק: אתה מדמיין כל הזמן, יש הבדל. אני לא יודע איזה הבדל יש. תמחל לי. אולי יש לך משהו כאן?

ר' יואל אשר: תאמר את הרמב"ם הלאה.

ר' יצחק: אולי יש לך משהו כאן?

ר' יואל אשר: אתה אמרת שאמרת עמדת. הלכה ט"ז. לא, עדיין לא ברור לי. אני לא יכול לאתר זאת. הלאה.

דיגרסיה: מכירת חמץ ושליחות

ר' יצחק: אני אומר, בגלל הסיבה ששליח שיש לו תרומה לא צריך שום זה, זה למה אני מתנהל... יש לי מסע גדול של מכירת חמץ באינטרנט, כי אנשים רגילים למעמד כלשהו של קבלת קנין... הרב הוא שליח. שליחות לא צריכה להיות שום שליחות, לא צריכה להיות שום דבר פורמלי. מספיק ששניהם מודים.

ר' יואל אשר: כפשוטו, כן.

ר' יצחק: כמו שאומרים. אומר הרמב"ם הלאה.

ר' יואל אשר: כמו שהרמב"ם, כל אחד מודה. אין ספק בשליחות כזו, באופן כללי, לא צריך עדים, רק כמו שהרמב"ם אומר, להודיע אמיתת הדבר.

ר' יצחק: עכשיו לא יודע עכשיו משני סוגי בריאה.

ר' יואל אשר: קידושין זה שונה, כי הרי יש דין שקידושין צריך עדים,

ר' יצחק: זה הרי יש בגיטין. אבל מה שאין כן מצוות כמו תרומה, הרי אין דין שצריך להיות עדים או משהו שביערו את החמץ או מה שזה לא יהיה. אומר הרמב"ם הלאה. אנחנו יודעים כבר משני סוגי בריות עכשיו, אנחנו יודעים משליח ועד. האם אותו אדם יכול להיות שניהם? הוא יכול להיות אנדרוגינוס כזה, שני פנים כאלה? כן, השליח נעשה עד. לפיכך אם עשה שנים שלוחיו לקדש לו אשה.

השליח נעשה עד

ר' יואל אשר: לפיכך אם עשה שנים שלוחיו לקדש לו אשה.

ר' יצחק: מיד נראה אם לגוי עוזר. כן, זה שליח.

ר' יואל אשר: אבל העבד...

ר' יצחק: הוא אומר שכן ברית פירושו שלא היה לו ברית מילה, כמו שאמרתי מאוחר יותר.

ר' יואל אשר: לא, לא ברית מילה. ברית הר סיני, ברית של יהודים. נכון.

ר' יצחק: הוא לא יהודי.

ר' יואל אשר: לא כתוב ערלים, כתוב גויים.

ר' יצחק: נכון.

דיון: חילוק בין גוי לעבד לענין שליחות

ר' יואל אשר: אבל עבד זה סיפור בפני עצמו. עבד הרי נכנס לברית.

ר' יצחק: גוי לא יכול להיות שליח לדבר שבממון גם לא, כך משמע. גוי לא יכול להיות שליח לשום דבר. שליחות לא עובדת על גויים, זה עובד רק על יהודים. אבל לא כשקידושין זה מיוחד. הרמה הבאה היא העניין המיוחד של קידושין. כן.

ר' יואל אשר: רמב"ם מפורש. כן, אבל כשצריך להיות דין מסוים, הוא יכול לבנות לך את הסוכה.

ר' יצחק: לא, לא.

ר' יואל אשר: הוא יכול. כן, לא היה השיחה שלי. הוא יכול לסחוב לך חבילות. הוא יכול להיות שליח, טכנית. אבל כשצריך להיות חלות, קנין הוא גם אכן לא יוכל לעשות.

ר' יצחק: אהא. הוא לא יכול לעשות קנין. הוא אומר גוי, הוא לא מחובר בשייכות לברית.

ר' יואל אשר: הוא לא שלנו.

ר' יצחק: אבל העבד.

ר' יואל אשר: העבד הרי נכנס לברית. עבד צריך הרי לעבור מילה. והראיה, הוא יכול אפילו להיות שליח לדבר שבממון, ואין את הבעיה שהוא... "כן תרימו גם אתם" לא מוציא אותו.

אבל הרי הוא פסול לשליחות הקידושין והגיטין מסיבה אחרת, לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין. מאחר ועליו אין דיני גיטין וקידושין, הוא לא הרגיל, שפחה למשל היא לא אשת איש רגילה, ועבד אין לו זכות לקדש בעצמו אישה, אין לו חלק בתורת גיטין וקידושין, ממילא הוא לא יכול להיות...

זה מעניין, כאן לא צריך פסוק למה. ולכן אני חושב כן, העניין הוא, כמו ששליח צריך להיות שייך לדבר.

ר' יצחק: הוא שייך, אבל אין לו עם הדבר. זה אני אומר לך.

ר' יואל אשר: קודם העניין היה יהודים, שאין לך משהו עם יהודים. וכאן העניין שאין לך כלום עם קידושין, אין לך כלום עם... זה אינסיידר על אינסיידר. זה...

ר' יצחק: אני לא רוצה מה זה אינסיידר. בקיצור, הלאה.

הלכה ב – נוסח אמירה אצל שליח האיש

ר' יצחק: עכשיו אנחנו הולכים ללמוד איך זה עובד באופן מעשי טכני, איך עושים קידושין עם שליח.

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, "שליח האיש שקידש" – אם האיש שולח שליח, "אומר לה" – אומר השליח, "הרי את מקודשת לפלוני בכסף זה" – עם הכסף הזה תהיי מקודשת לפלוני, המשלה.

ר' יצחק: "או בשטר זה".

דיון: חילוק בין כסף לשטר אצל שליחות

ר' יואל אשר: כתוב כאן, אצל שטר קודם לא היה כתוב שצריך לומר.

ר' יצחק: וכאן כתוב כן שצריך לומר.

ר' יואל אשר: כי כאן חסר לומר את זה, כי הוא לא נותן לה את זה. כשהוא כותב את זה לשם האשה ועל דעתה, והוא נותן לה את זה, הכל בסדר. אבל

ר' יצחק: עושה שני אנשים שלוחים. לא אומרים שליחות שלוחו כמותו עד כדי כך. אדם עצמו לא יכול להיות עד לעצמו, אבל שליח יכול כן.

ר' יואל אשר: כמותו מתכוון בקנין, לא שהוא נעשה עכשיו הוא. **לפיכך אם עשה שנים שלוחיו לקדש לו אשה והלכו. הן הן שלוחיו והן עדי הקידושין, ואינן צריכין לקדשה לו בפני שנים אחרים.** אומר הרמב"ם הלאה, עכשיו הולך הרמב"ם ללמוד דינים של שליחות,

ר' יצחק: מי פסול לשליחות.

מי כשר לשליחות

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, **הכל כשרין לשליחות.** הכל, זה אומר כל אחד. עכשיו הוא הולך למעשה לומר רוב האנשים לא, אלא יהודים, גברים, גדולים, גברים יהודים גדולים. כל שאר שמונה מיליארד האנשים לא.

ר' יצחק: זו לשון רק כך, כל האנשים, כל האנשים הם גברים יהודים גדולים,

ר' יואל אשר: יש כמה אנשים מצחקים שלא. אמת, הרמב"ם אומר כך, כן, כל העולם צריך בעיקר החכמים. אומר הרמב"ם הלאה, **חוץ מחרש שוטה וקטן.**

ר' יצחק: אוקיי, לא, אז הוא לא בן דעת. זו דרך ברורה לומר את ההלכה, כולם חוץ מהשוטה,

שליחות בקידושין – דיני שליח, נוסח אמירה, ומצוה בו יותר מבשלוחו

פסול גוי ועבד לשליחות קידושין – דרשת "כן תרימו גם אתם"

ר' יואל אשר: זה הכל. זה מאוד מעניין, כי חוץ מהשוטה, ולשוטה יש לכל אחד סיבה אחרת. זה לא חס ושלום גזעני שעבד הוא כמו חרש שוטה וקטן. לא, יש כאן מינים מסוימים, דינים. חרש שוטה וקטן זה פשוט כי הם לא בני דעת. השליח צריך להיות בר דעת,

ר' יצחק: הוא צריך לדעת מה הוא עושה. הוא צריך לדעת שהוא עושה חלות קידושין. חלות קידושין לא יכול לעשות שוטה או תינוק או רובוט.

פסול של גוי

ר' יואל אשר: והגוי, **לפי שאינו בן ברית**, הוא לא בן ברית. בואו נאמר קודם מה הרמב"ם אומר. הרמב"ם אומר כי כך כתוב, הרמב"ם לא אומר את הטעם, הוא אומר **ונאמר**, כתוב בפסוק **כן תרימו גם אתם**, ומהפסוק הזה לומדים שהשליח יכול להיות זה שנותן את התרומה,

ר' יצחק: לרבות את השליח.

ר' יואל אשר: וכשכתוב **ומה אתם**, הפשט הוא שהשליח צריך להיות משהו דומה לך, הוא צריך להיות כמו אתם. **ומה אתם בני ברית, אף שלוחכם בן ברית, להוציא את הגוי.** אני מתכוון, אם רוצים כן לומר סברא, זה טמון במילה עצמה. הוא לא... כלומר הקידושין הם בתוך הברית. הקידושין הם עניין פנימי.

שליחות בקידושין – דיני שליח, נוסח אמירה, ומצוה בו יותר מבשלוחו

פסול גוי ועבד לשליחות קידושין – דרשת "כן תרימו גם אתם"

ר' יואל אשר: בואו נאמר קודם מה הרמב"ם אומר. הרמב"ם לא אומר את הטעם, הוא אומר בנאמנות. כתוב בפסוק **"כן תרימו גם אתם"**, ומהפסוק הזה לומדים שהשליח יכול להיות זה שנותן את התרומה.

ר' יצחק: "לרבות את השליח".

ר' יואל אשר: וכשכתוב **"מה אתם"**, הפשט הוא שהשליח צריך להיות משהו דומה לך, הוא צריך להיות כמו **"אתם"**. **"מה אתם בני ברית, אף שלוחכם בן ברית, להוציא את הגוי"**.

אני מתכוון, אם רוצים כן לומר סברא, זה טמון במילה עצמה. כלומר, הקידושין הם בתוך הברית. הקידושין הם עניין פנימי, זה משהו שקורה במשפחה שלנו. וכשאתה לא בברית, אין קידושין. זה לא קנין שהוא בינלאומי, אוניברסלי, כמו שאחד משלם עבור פרה. זה יותר בתוך הברית מזה.

כאן הוא לא נותן לה את זה.

ר' יצחק: אז אם שליח של שטר...

ר' יואל אשר: כשכותבים את זה צריך אכן להיות על דעתה, זה גם מעניין, גם כשמשלחים דרך שליח צריך להיות על דעתה.

ר' יצחק: כתבו את השטר על דעתה, השליחות לא צריכה להיות על דעתה. את השטר צריך לכתוב...

ר' יואל אשר: היא צריכה לדעת בשעה שכותבים את השטר.

ר' יצחק: כלומר השליחות היא צריכה להסכים. הוא מתקשר אליה ב...

ר' יואל אשר: טלפון ושואל אותה, צריך לשלוח לה טלגרמה, כן? אין הבדל, לא, כשכתוב "תהיה מקודשת לאישה כלשהי בעולם", אצל כסף הוא יכול ללכת מדלת לדלת ולקחת אישה. אצל שטר הוא לא יכול לעשות את זה.

ר' יצחק: אמת. החידוש כאן, הרמב"ם עונה רק על הקושיא, אבל הוא אומר שקידושין אומרים מקודשת לי.

ר' יואל אשר: לא יכולים לומר לפלוני.

ר' יצחק: שליח הוא לא כל כך שליח יותר, הוא לא כל כך מוסר לומר מקודשת לי. הוא אומר מקודשת לפלוני.

ר' יואל אשר: לא, מה שאני מתכוון לומר הוא, למשל, אם על השטר כתוב כן את השם, קודם היה כתוב שלא צריך. אם כתוב למשל על השטר, האישה מקודשת לאיש, אולי השליח לא צריך לומר, כי כבר כתוב בשטר שזה לפלוני. אם יש רק בעיה מעשית לגבי לפלוני...

ר' יצחק: זה לא אומר שהוא צריך לומר, הוא צריך לכתוב את השטר. השליח יכול לכתוב את השטר גם כן. אתה שכחת מכל העניין. הוא שליח, הוא יכול לכתוב בעצמו את השטר. הוא לא צריך שהאיש יכתוב את השטר, הוא לא צריך לסחוב שטר מהלה. הוא יכול בעצמו לכתוב את השטר, על... אם הוא עושה שטר על דעתה.

ר' יואל אשר: אני שומע.

ר' יצחק: הוא יכול אפילו להחליט בעצמו למי לעשות שטר, אז הוא יכתוב את השטר לשם אותה האישה.

ר' יואל אשר: אני שומע.

הלכה ג – נוסח אמירה אצל שליח האשה

ר' יואל אשר: "ואם שליח האשה", זה כששליח האשה מקדש. מה קורה כששליח האשה בא לקבל קידושין? האם האיש או האב צריך לומר לשליח, "הרי פלונית ששלחה אותך מקודשת לי", האישה ששלחה אותך, האישה ששלחה אותך, "והוא אומר לו קידשתיה לך". אוי, הוא צריך לומר כמו לומר קבלה. הוא צריך לומר, כן, אני קיבלתי את זה בשבילך.

דיון: דין אמירה של המקבל

ר' יצחק: למרות שאין אמירה כזו מהמקבל בדרך כלל.

ר' יואל אשר: אבל כאן זה הכל שליח. הוא צריך את זה, כולי, צריך לדעת שהוא מודע שהוא עושה את זה בשבילה.

ר' יצחק: אני לא יודע מה זה אומר, כן. זה דין אמירה חדש?

ר' יואל אשר: אה, הוא הולך לומר שעוסקים בענין עוזר גם.

ר' יצחק: כן, רואה? בסדר.

ר' יואל אשר: זה צריך להיות ברור. זה צריך להיות ברור. אם זה ברור בדרכים אחרות, אולי זה עוזר גם. אבל הנקודה היא הפלוני, ולא שהשליח יחשוב שהוא קיבל. הוא לא יכול לומר, "אה, כן, שכחתי, אני קיבלתי את זה." הוא יכול לומר את זה בשביל ההוא.

ר' יצחק: זה מה שהוא אומר, הוא יכול לומר, אם הוא אומר "לי".

ר' יואל אשר: זה יהיה שלו, אם היא מסכימה, כן.

הלכה ד – קידושין על ידי האב

ר' יואל אשר: "וכן המקדש על ידי האב", הוא רק מסיג גבול, איך זה נקרא? "המקדש על ידי האב", הוא שולח סתם אדם.

ר' יצחק: קידושין על ידי האב.

ר' יואל אשר: "אומר לו הרי בתך פלונית מקודשת לי, והוא אומר לו קידשתיה לך".

ר' יצחק: אומר הרמב"ם, לגבי זה האב מקדש את בתו. שאלת אותי למה הוא אומר "האב מקדש את בתו", הרי האב מקבל קידושי בתו.

ר' יואל אשר: התירוץ הוא כי הוא אומר "קידשתיה לך". בסדר, בעצם כל שליח אומר את זה. אמת.

ר' יצחק: אצל כל שליח, שליח מקדש. אפשר לומר ששליח מקדש את האישה.

דין שתיקה כהודאה אצל קידושין

ר' יואל אשר: "ואם אמר האב או השליח", הוא לא אמר "קידשתיה" אלא הוא אמר "היך", "דין". ועכשיו אומר הרמב"ם עוד חידוש גדול יותר, אפילו הוא הביע את זה בשתיקה. יש דרך של לומר "הן" דרך אמירה, ויש גם שתיקה כהודאה, אני יודע. הוא לא אומר לנענע בראש או משהו.

ר' יצחק: אבל סוג של שתיקה שהיא כהודאה.

ר' יואל אשר: "ואם היו עוסקים בענין" אם מדברים על זה, שכל אחד יודע ש"לסיבה זו התכנסנו", ועוסקים בזה, "ונתן לאב או לשליח ולא פירש ולא אמר דבר", גם זה מספיק, כמו שלמדנו אצל קידושין רגילים.

"ואם קידש בשטר", אומר הרמב"ם, "אינו כותבו אלא מדעת האב או מדעת השליח".

ר' יצחק: זה מדבר על דעת השליח לקבלה.

ר' יואל אשר: אותו דבר. כמו האישה, כמו שהשטר צריך להיות על דעת האישה, זה כשהיא גדולה, כשהיא קטנה זה דעת האב, וכשיש דרך שליח זה דעת השליח.

"וכן בכל הדברים כולן של קידושין".

ר' יצחק: כל התנאים האחרים ש...

ר' יואל אשר: למדנו קודם, "דין האיש עם האשה כדין שליח עם שליח או עם האב".

הלכה ה – מצוה בו יותר מבשלוחו

ר' יואל אשר: עד עכשיו למדנו היכי תמצא, מה קורה בכל מיני סיבוכים של כל מיני אנשים. עכשיו הולך הרמב"ם לומר, יהודי ישר שרוצה לעשות כל מה שכתוב, הרמב"ם שיעשה את זה כך: **"מצוה שיקדש אדם אשתו בעצמו יתר מעל ידי שלוחו"**. זו מצוה גדולה יותר שהוא יעשה את זה בעצמו מאשר דרך שליח.

והוא מביא לשון, הרמב"ם בפירוש המשניות אומר הרמב"ם, כשאדם עוסק בעצמו במצוות יש בזה שלמות יותר מאשר כשהוא נותן את זה לאדם שני לעשות. יש משהו שלמות בעשיית המצוה.

ר' יצחק: זה קשור יותר למצוה שבקידושין. זה מאוד מעניין.

ר' יואל אשר: כמו שנראה מאוחר יותר, יש מצוה, יש ברכת המצוה שנראה כבר. זו מצוה, כלומר, עד עכשיו דיברנו על חלק הקנין שבקידושין.

ר' יצחק: הטכני.

ר' יואל אשר: אבל יש הרי גם מצוה, יש הרי גם מצוה כמו לנענע לולב. זה מאוד שונה. בלולב צריך ללכת לחפש לולב. כאן זו מצוה שכשרוצים למצוא אישה צריך לעשות את זה באופן של קידושין. אבל זו בכל זאת מצוה, למעשה כשעושים את זה זו מצוה.

ר' יצחק: נכון, אבל יש כאן עוד ענק, כמו שנראה. קודם כל יש את הענין של מצוה, ואחר כך יש את הענק השני, שהרמב"ם הולך להסביר את זה בעצם בסוף ההלכה.

ר' יואל אשר: היא יכולה לדרוש, "אבא, אני רוצה את המצוה. יש לי רשות." אם ילד אומר לאב, נניח שאין את תקנת חכמים עד שתגדיל, יכולה הבת לומר, "אבא, יש לי את המצוה. חכה עד שאקבל את המצוה." אולי יש לי מצוה בו יותר מבשלוחו.

ר' יצחק: לאב יש את המצוה בו יותר מבשלוחו. זה שלו.

ר' יואל אשר: יש לו את המצוה.

ר' יצחק: איזו מצוה? המצוה היא קידושין.

ר' יואל אשר: האב מקדש את המצוה.

ר' יצחק: הוא עושה גם את אותה ברכה.

ר' יואל אשר: "וכן האיש אין ראוי לו שיקדש קטנה."

תרגום לעברית

ר' יצחק: כלומר, זה לא רק הלכה על האב, אלא סתם כך.

ר' יואל אשר: זה לא דרך. זה איסור על אדם, כאילו...

ר' יצחק: שוב, לקדש קטנה אפשר רק עם האב.

ר' יואל אשר: הם הזהירו את האבות, והם מזהירים גם את האנשים. אנשים, בחורים שיוצאים לחפש בחורה, אפילו אם אתה פוגש איזה אדם שלא מקפיד על תקנת חכמים, אתה גם מחויב בתקנת חכמים עד שתגדיל ותאמר.

הלכה: "ולא יקדש אשה עד שיראנה ותהיה כשרה בעיניו"

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם הלאה, "ולא יקדש אשה עד שיראנה ותהיה כשרה בעיניו." מה נראה להיות, בגמרא אומרים, נו, עד שיראנה, כן, שתמצא חן בעיניו. למה?

ר' יצחק: כלומר, בלשון אחרת, החסידים שאומרים שיראנה פירושו שצריך לתת מבט, זה לא אמת. יראנה פירושו לבדוק. הרמב"ם מסביר.

ר' יואל אשר: "עד שיראנה ותהיה כשרה בעיניו." החסידים יגידו גם כשרה פירושו שהיא הגונה, כשרה. לא כשרה בעיניו. לכן כתב הרמב"ם "בעיניו", לא כשרה שהיא כשרה, שיש לה הכשר מהעדה החרדית. אתה לא יכול לדעת אם מישוהו הוא שומר מצוות, אבל היא נראית כשרה. בסדר. כשרה לא פירושו כשר, סתם כשר הדבר לפני המלך. כן, זה פירושו מסכים, כן, מוצאת חן. "שמא לא תמצא חן בעיניו." למה? אנחנו חוששים כך, שמא לא תמצא חן בעיניו.

ר' יצחק: ואז יכולות להיות שתי תוצאות.

ר' יואל אשר: או יכול לצאת שני תרחישים גרועים. "מגרשה" - הוא יגרש אותה, כי אי מצאית חן תוביל לגט, או אולי הולך כאן עם השיטה, כמו שפוסקים בהלכה שאפשר לגרש בגלל אי מצאית חן. "או שוכב עמה והוא שונאה" - לא טוב יותר. זה מבני תשע מידות, הרמב"ם מונה בני תשע מידות. אני מתכוון, הוא אומר על

ר' יצחק: כל פנים שאסור להיות מבלבל מתוך שנאה. זה כבר עניין נוסף מדרבנן, לאו, זה לא איסור תורה.

הלכה: שלושת אופני הקידושין - כסף, שטר, בעילה

ר' יואל אשר: עכשיו הולך הרמב"ם לומר עוד דבר, עוד דבר שלא עושים.

ר' יואל אשר: כן, אומר הרמב"ם, המקדש בבעילה, הוא אמר קודם שאחת משלוש הדרכים היא לקדש בבעילה. זה אכן כך שזה קידוש תורה. וכן בשטר מתקדשת בו מן התורה. אני עדיין מחזיק בזה, כן. הרמב"ם אומר, שלוש הדרכים שאמרנו קודם הן מן התורה.

ר' יצחק: כשם שגומר ומגרש. המשך הלאה.

ר' יואל אשר: וכן בשטר מתקדשת בו מן התורה, כשם שגומר ומגרש, שנאמר "וכתב לה ספר", יש על זה, בגמרא זה נקרא מקיש הויה ליציאה, שהפסוק שם הולך על גירושין, אבל גם באופן רמז הולך גם על קידושין, שיכול להיות גם גומר ומכניס. אם שטר מספיק טוב להוציא,

ר' יואל אשר: "וכן מצוה על האשה שתקדש עצמה בידה יתר מעל ידי שליח", שהיא תהיה זו שמקבלת את הקידושין. אתה רואה שגם לה יש את המצוה, נכון? אומר הרמב"ם.

ר' יצחק: "ואף על פי שיש רשות לאב לקדש..."

הלכה ו - אין ראוי לקדש בתו כשהיא קטנה

ר' יואל אשר: "בתו כשהיא קטנה וכשהיא נערה לכל מי שירצה" - אמרתי לך קודם שלאב יש רשות לקדש את בתו כשהיא נערה לכל מי שירצה - פירושו שיש לו רשות מדין קנינים, מדין בעלות, פירושו לא שזה דבר, כשמדברים איך יהודי צריך להתנהג.

ר' יצחק: זה לא דבר טוב.

ר' יואל אשר: "אין ראוי לעשות כן, אלא מצות חכמים שלא יקדש אדם את בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוגי אני רוצה". אדם לא יקדש את בתו כשהיא קטנה, הוא יחכה עד שתגדיל, והיא תאמר "בפלוגי אני רוצה".

דיון: חילוק בין מצוה דאורייתא למצות חכמים

ר' יצחק: למה יש חילוק? קודם יש מצוה, כלומר מדין דאורייתא יש מצוה כי מצוה בו יותר מבשלוחו. על זה יש שהחכמים אמרו. אני מתכוון שהסוד הוא שזה בודאי השתנה. פעם היה המנהג יותר שכל האבות היו מקדשים את בנותיהם, כמו שכתוב "את בתי נתתי לאיש הזה", זה היה נורמלי. מאוחר יותר נעשה אחרת המנהג, עשו החכמים תקנה, כמו שנאמר, מצוה שלא לעשות את זה, מבין?

ר' יואל אשר: אבל בעצם יש, כי אותה סיבה שכתוב מצוה על האשה שתתקדש, על החלק הזה היא צריכה... לא, זה לא אותו חלק. לא, אפשר לומר כך, כל עוד היא קטנה אין לה עדיין את המצוה. ממילא, כיון שאין עדיין את החיוב, גם אין את המצוה לעשות את זה בעצמה. אבל אפשר אולי לומר, דחה את זה עד שיהיה לי את המצוה בעצמי. אבל זה דבר אחר. זה ענין ש"עד שתגדיל ותאמר בפלוגי אני רוצה". דבר מעשי, כמו שהחכמים אמרו שזה הולך להביא אסונות בעצם.

ר' יצחק: זה לא ענין של... כל האבות החסידיים היום מתנהגים תמיד, הם לא שואלים את הבת אם היא רוצה.

ר' יואל אשר: הם לא שואלים אותנו מספיק. לא.

ר' יצחק: אני אומר את זה רק להוציא, שתקנת החכמים לא לקדש קטנות, זה לא דבר חזק כמו מצוה בו יותר מבשלוחו. למה לא? כי בדרך כלל אב מבין הרי כן למי טוב לבתו. מדברים הרי אולי על חיה רעה אב שהוא עושה שידוך סתם בשביל יותר כסף. זה שכתוב כאן "עד שתגדיל", זה הידור מסוים. זה לא כל כך קודם מצוה אולי. מדאורייתא זה אפילו עדיף.

ר' יואל אשר: מבין? אבל אני אומר, זה אבל גם... זה יכול להיות אבל גם נוגע, כלומר, אפשר עדיין לומר שהידור מצוה עדיין קיים, כי למעשה כש...

ר' יצחק: היא תהיה גדולה היא תעשה את המצוה בו. לאב יש את המצוה בו.

ר' יואל אשר: היא יכולה לדרוש, "אבא, אני רוצה את המצוה. יש לי רשות." אם ילד אומר לאב, נניח שאין את תקנת חכמים "עד שתגדיל", יכולה הבת לומר, "אבא, יש לי את המצוה. חכה עד שאקבל את המצוה." "מצוה בו יותר מבשלוחו".

ר' יצחק: לאב יש את המצוה בו יותר מבשלוחו. אה.

ר' יואל אשר: זה יכול להיות.

קידושין: איסור לקדש קטנה, עד שיראנה, שלושת האופנים של קידושין, ומקדש בלא שידוך

הלכה: "וכן האיש אין ראוי לו שיקדש קטנה"

ר' יואל אשר: זה יכול להיות אבל גם נוגע, כלומר, אפשר עדיין לומר שהידור מצוה עדיין קיים, כי למעשה כשהיא הולכה להיות

ר' יצחק: גדולה היא תעשה את המצוה בו. לאב יש את המצוה בו.

ר' יצחק: אפשר גם להקיש הויה.

דיון: הגירסה לגבי כסף - מן התורה או מדברי סופרים?

ר' יואל אשר: וכן הכסף, כאן יש שתי גרסאות, כמו שלמדנו פרק א', אבל הגרסה כאן היא שכסף הוא גם דין תורה, ופירושו מדברי סופרים, שונה משני האחרים שגם הפירוש ברור בתורה. כאן יש עוד מוסף פירוש מדברי סופרים, שנאמר "כי יקח איש אשה", והחכמים אמרו ש"כי יקח" אפשר גם לפרש כסף, ואמרו חכמים ליקוחין יהיו בכסף. זה ש"כי יקח איש אשה" פירושו, קיחה יכולה לפרש בעילה זה פשוט, כן? לא,

ר' יצחק: לא, זה לא כתוב. איפה כתוב בעילה? זה כתוב "ובעלה" בפסוק הבא.

ר' יואל אשר: אבל אנחנו יודעים, "כי יקח" פירושו שהקיחה היא מצווה.

ר' יצחק: הגמרא כך, הרמב"ם למד מהגמרא. בסדר.

ר' יואל אשר: "כי יקח איש אשה". ואמרו חכמים, ליקוחין יהיו בכסף, שנאמר "נתתי כסף השדה קח ממני". חכמים דרשו שהמילה לקיחה פירושה כסף, אז כסף גם כן דין תורה. בגרסה האחרת היה כתוב "והכסף מדברי סופרים", אבל הרמב"ם החליף זאת ככל הנראה. קודם, גם כאן הוא

ר' יצחק: שוב הבהיר את הפירושים. האם זה פירושו הבדל, כי הרמב"ם מתכוון כאן להוציא להיפך שזה עובד כן בכל הדעות. רק מה שהרמב"ם מפרש כאן הוא שזה עובד מן התורה, אבל החכמים מצאו את הפירוש. זה הפירוש.

ר' יואל אשר: לא, אבל תראה גם, למעשה העיקר קידושין הוא בכסף.

ר' יצחק: נכון, נכון, זה אני אומר, "פירושו מדברי סופרים" לא פירושו שזה... מה פירוש "פירושו מדברי סופרים"? זה פירושו שהסופרים חידשו את זה. משה רבינו לא ידע על קידושין כסף.

ר' יואל אשר: אני אומר שכסף דין תורה.

ר' יצחק: הרמב"ם מתכוון שזה עובד מן התורה. זה הלכה תורנית, זה עובד, אבל החכמים פירשו את זה, הם הוציאו את זה מהתורה. לרמב"ם יש כלל שאפילו כשהחכמים לומדים משהו מהתורה שהוא דאורייתא, זה מדברי סופרים.

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, אפילו...

ר' יצחק: דברי סופרים יכולים להיות דאורייתא בברירה. זה פירושו שאתה יכול להתווכח על זה. אתה לא צריך את זה... משה רבינו לא ידע על זה. לפני שהחכמים פירשו כך,

ר' יואל אשר: לא היה כך. אולי הייתה ההלכה, לא ידעו. אבל מה אז?

ר' יצחק: זה מחייב אותנו בדין כי זה מחייב אותנו בדין פירוש התורה.

ר' יואל אשר: פירוש התורה צריך לעקוב.

ר' יצחק: אבל החכמים נתנו לזה תוקף של דין תורה. לא, הם לא נתנו לזה תוקף, זה לכתחילה כך. הם טוענים שכתוב משהו בתורה. כשהחכמים טוענים שכתוב משהו בתורה, זה מה, מדאורייתא או מדרבנן? זה מדאורייתא.

ר' יואל אשר: מדאורייתא על פי חכמים, אנחנו מאמינים לחכמים.

ר' יצחק: אתה יכול להתווכח איתם, אתה יכול לעשות בית דין חדש. הרמב"ם אומר, בית דין יכול לחלוק על בית דין חברו, רק על תקנות אי אפשר לחלוק. אתה יכול לעשות בית דין חדש ולפסוק שאתה לא פוסק כך.

ר' יואל אשר: זה לא עובד.

ר' יצחק: רק לתקנות צריך להיות. דאורייתא לא צריך להיות. כך אומר הרמב"ם בליסט.

הלכה: מנהג ישראל - כסף/שווה כסף, שטר כן, בעילה לא

ר' יואל אשר: בסדר, אומר הרמב"ם כך, "אף על פי שעיקר הדברים כן הוא". על כל פנים,

ר' יצחק: זה הכל הקדמה לזה. כל הדברים האלה הם מדאורייתא בדיוק אותו דבר, אין שום הבדל. כאן לא עומדים על עיקר הדין, כאן עומדים כבר על צורת המצווה איך צריך לעשות את זה.

ר' יואל אשר: זה מה שהרמב"ם רוצה לחזור. הוא אומר, למרות שזה מדאורייתא, אבל למעשה "נהגו כל ישראל" לעשות מה? "בכסף או בשווה כסף". "וכן אם רצה לקדש בשטר", גם מותר. כלומר, מנהג ישראל הוא כסף או שווה כסף. שטר עובד גם, כי זה גם מצווה, ומעולם לא אסרו על שווה כסף.

ר' יצחק: המנהג הוא או כסף או שווה כסף.

ר' יואל אשר: כך הוא מנהג. כלומר שווה כסף. ואפשר גם עם שטר. אבל הדבר הראשון שהוא

ר' יצחק: למעט בקידושי תורה, "אבל אין מקדשין בבעילה לכתחילה". ולא רק זה,

ר' יואל אשר: אלא החכמים אסרו את זה. החכמים עשו על זה עונש. מה פירוש מכות מרדות? "והמקדש בבעילה מכין אותו מכת מרדות". "כדי". זה לא יפה, הוא נותן מכת מרדות. "כדי". זה לא יפה, הוא מביא לרגע רק. בסדר, בואו נסיים. למה? **כדי שלא יהיו ישראל פרוצין בדבר זה**, שיהודים לא יהיו פרוצים בעניין הזה שנקרא בעילה. אם אפשר יהיה לקדש בבעילה, זה יהיה דבר הפקר. אבל אם בא עליה לשם קידושין קידושי קידושין גמורין, אם מישהו עושה את זה, אפילו עכשיו, זה עובד, האיש תהיה מקודשת, אבל הוא יקבל מלקות על שעשה את זה באופן זה.

פירוש "מכת מרדות"

ר' יואל אשר: הוא אומר, "מרדות" מביא שני פירושים. הוא אומר שבארמית, המילה "מרדות" היא אותה מילה כמו "יסר" בלשון הקודש, כמו "מייסרם אותם", נותנים מלקות. "מרדות" הוא לשון רדוי, לשון של מלקות. או, הוא מביא מאחד הגאונים, שזה כמו הכרזה, "מורד זה בדברי תורה", נותנים לו מכות על המרידה שעשה. בסדר?

הלכה: מקדש בלא שידוך / מקדש בשוק

ר' יואל אשר: בסדר, אומר הרמב"ם הלאה, עוד דומה לזה שהחכמים תיקנו שקידושין צריך להיות עם איזו מידה של אצילות. **וכן המקדש בלא שידוך**, מה שלא הוצע קודם, **או המקדש בשוק**, מישהו מקדש ברחוב, איזו דרך אקראית, **אף על פי שקידושי קידושין גמורין**, אבל **מכין אותו מכת מרדות**, ונותנים לו מכת מרדות **כדי שלא יהיה דבר זה הרגל לזנות**, כי הדבר הזה יכול להוביל לזנות, להתרגל לזנות. למה?

ר' יצחק: זה שניגשים לאישה זרה,

ר' יואל אשר: או שעושים את זה בשוק, **וידמה לקדשה שהיתה קודם מתן תורה**. אתה זוכר שקדשה גם יש לה איזו פורמליות.

דיון: מה פירוש "שידוך"?

ר' יצחק: צריך להירשם שם אצל המזכירה של הקדשה, מה שזה לא יהיה, צריך לשלם כסף. זה לא סתם בדיחה. האם הרמב"ם חשב שאדם יכול לקדש, אבל זה לא קידושין רשמיים, לא שידוכים. אני לא יודע מה זה פירוש, הרמב"ם לא מסביר מה פירוש שידוך, דרך אגב. מה שזה לא יהיה שידוך פירוש, אולי פירושו צריך לדבר עם אביה, אני לא יודע. ראיתי שהוא משדך אחריה,

ר' יואל אשר: יכול לפרש הוא הולך אחריה. מה שאמרו, הוא אומר לה, הוא מבקש ממנה שהוא רוצה להתחתן איתה. אתה צריך להבין,

ר' יצחק: קידושין חייבים להיות מרצונה, זו לא המילה. צריך להיות משהו יותר מזה. ברור שהיא חייבת להסכים. אני רוצה לדבר על זה קודם.

ר' יואל אשר: כן, אבל אני לא צריך להסכים עכשיו כשאני נותן לך את הטבעת. צריך לדבר על זה, כן. איך אתה אומר מדברים היום את השיעור?

ר' יצחק: מה השיעור? זה לא אותו דבר כמו עד שיראנה. אתה מבין מה אני אומר? שידוך פירושו משהו, אני לא יודע מה זה פירוש. כי אני... אתה

על קידושין, אומרים "אשר קדשנו", אומרים עוד דברים. אז זו סתם ברכת השבח. ממילא,

ר' יואל אשר: בכלל עוד ברכת המצוות שיש בה שבח והודאה. שוב,

ר' יצחק: יש דבר כזה שנקרא ברכת המצוות, ועל זה יש הלכות אם לא ראינו. יש דבר כזה שנקרא ברכת השבח, שאפשר לומר שאין לו אם לא ראינו,

ר' יואל אשר: אין את כל הקארד. אני אומר, זה שכתוב בה לשון שבח, לא אומרים גם שזו לא ברכת המצוות, כי יש ברכת המצוות שיש בהן שבח. כן,

ר' יצחק: למשל אילו? אולי זה גם לא ברכת המצוות. הברכה השנייה, אולי הראשונה היא אשר קדשנו במצוותיו, לא רק את זה, טוען הרא"ש, בכלל לא אומרים איזו מצווה, אומרים איזה לא תשא, ודולד ובני הראות.

ר' יואל אשר: בוא נמשיך הלאה, כן.

המנהג למעשה

ר' יצחק: בכל מקרה, צריך לדעת את זה, כי אנחנו לא פוסקים לומר את הברכה לפני קידושין, אנחנו עושים את הברכה אחר כך.

ר' יואל אשר: למה? הרי את מקודשת לי, אה, שוב אומר הרב את הברכה כמו הרמ"א. לפי הרמ"א, זו ברכה לבטלה.

ר' יצחק: לא, איך אצלנו? סליחה, אני מבולבל. איך הולך אצלנו? אומרים קודם את הברכה?

ר' יואל אשר: אומרים קודם את הברכה, כן.

ר' יצחק: אומרים קודם את הברכה, כן.

ר' יואל אשר: אומרים קודם את הברכה. אנחנו לא חוששים לחשש של הראב"ד

ר' יצחק: שהוא הולך לבטל את הקידושין.

ר' יואל אשר: בסדר, זה לא חשש אמיתי. פעם אמרנו שלא לעשות את זה בשוק ושצריך לעשות את זה רק באופן בשידוך, אז כבר לא נוגע החשש. לא,

ר' יצחק: הראב"ד אומר כל הלימודים שדבר התלוי בדעת אחרים אז הברכה אחר כך. יש הרבה פעמים שדבר התלוי לא עושים בכלל ברכה. למשל זו אחת הספרים שלא נותנים צדקה. הרב החזיק שהכניסה בברית של אברהם אבינו היא גם ברכת המצוות.

ר' יואל אשר: אולי לבדוק את האב?

ר' יצחק: לא, זה קרה ברית המילה. המוהל עושה את ברית המילה. אולי האב עושה את זה בעצמו, יכול לעשות את זה לפני כן.

ר' יואל אשר: בסדר, למעשה כך אומר הרמב"ם על הברכה לבטלה. אומר הרמב"ם, כיצד מברך? מה הברכה?

ר' יצחק: אני אומר לך שלא למעשה זו לא ברכה לבטלה, אנחנו לא פוסקים כך על הרמב"ם. אם זה קרה, עושים אחר כך את הברכה.

נוסח ברכת אירוסין

לשון הברכה לפי הרמב"ם

ר' יואל אשר: מה הברכה? אומר הרמב"ם כך: אומרים **ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו והבדילנו מן העריות**, כמו שהקב"ה אומר את הפסוק והבדלתם מכל העמים. יש לשון אצל עריות,

ר' יצחק: יש לשון של הבדלה. בסיפור שלנו כתוב וצונו על העריות. הלשון של הרמב"ם עושה קצת יותר סנס, כי זה לא צונו על כל העריות, זה צונו נגד העריות.

ר' יואל אשר: מה הלשון?

ר' יצחק: לא על העריות.

ר' יואל אשר: אבל והבדילנו הוא לשון, יש לשון בפסוק

ר' יצחק: איש מאיש מבשרו? כן, כן. הרמב"ן אומר כך בספר קדושה.

מבין מה אני שואל אותך? לא. בסדר.

ר' יואל אשר: הרמב"ם אבל מסביר... מה? קודם דיברנו על זה,

ר' יצחק: מה שאנחנו קוראים להיות שידוך וכך. כן, אבל זה לא מה שזה פירושו. מה שאנחנו קוראים זה ממש אירוסין לדעתי. כלומר, הרעיון. אבל בגמרא, כשאומרים שידוך, זה פירושו משהו. אני לא יודע מה זה פירושו. מבין?

ר' יואל אשר: זה פירושו איזה שיחה,

ר' יצחק: אבל אני אומר שאתה לא יודע מה דיברת.

ר' יואל אשר: אבל לא שאני נותן לך טבעת ובשעת הקידושין יש את השיחה והראייה, משהו צריך להיות שלבים לפני זה, שלבים לפני זה של שיחה שהולכים להתחתן והיא תסכים.

ר' יצחק: לא ברור מה הפירוש סליחה, אני לא יודע מה הפירוש העברי, אני לא יודע על מה הגמרא מדברת כשמדברים על זה, כשמדברים על זה. אבל מה שהרמב"ם מתכוון אני יודע. הרמב"ם חושב שאם זו סתם פורמליות קידושין, על קדשה גם יכלה, בסך הכל, האחר מבין, בסך הכל הקדשה היו צריכים להוסיף... תדמיון, אתה רוצה לעשות קדשה בזמן הזה, מאוד פשוט, יעמוד שם שלט עם פרטים, ובדרך החוצה שלט לטובים, שיהיה כשר כמו עשר בכל העניין. אומר הרמב"ם, לא, אל תעשה את זה. זה הרעיון של הרמב"ם.

ר' יואל אשר: הרמב"ם אומר, אתה לא צריך לחשוב שקידושין זה אוטומטית ההיפך מקדשה. יכול להיות מקדש שהוא גם קדשה.

ר' יצחק: כלומר, זה כמו המחלוקת של הפורמליות של קידושין עם הרביאל.

ר' יואל אשר: יכול להיות ענווה בשעת התורה. כלומר, עשית קידושין שעובדים, אבל עשית מעשה מגונה, כמו לקדש בבעילה, מעשה מגונה, כי הפעם הראשונה שאתה איתה היא הבעילה עצמה, במקום ההקדמה, ההכנה לפני זה. פירושו כל הדברים האלה, מאוד דומה ל, כמו לפייס

ברכת אירוסין: מחלוקת רמב"ם וראב"ד, נוסח הברכה, ומנהג הכוס

מחלוקת רמב"ם וראב"ד: ברכה קודם או אחר הקידושין

דברי הרמב"ם – ברכה עובר לעשייתו

ר' יואל אשר: עכשיו, פעם אנחנו יודעים על חלק המצווה שבו, כמו שלכל מצווה יש ברכה, יש גם כאן ברכה, אומר הרמב"ם כך:

"כל המקדש אשה בין על ידי עצמו בין על ידי שליח צריך לברך קודם הקידושין", צריך לעשות ברכה לפני הקידושין. מי צריך לעשות את הברכה? זה שמקדש, **"הוא או שלוהו"**, ואחרי שהוא הולך לעשות את הברכה, אז מקדש, **"כדרך שמברכין קודם כל המצוות"**.

אומר הרמב"ם, **"ואם קידש ולא בירך"**, אם הוא היה מקדש ולא עשה את הברכה, **"לא יברך אחר הקידושין"**, לא יעשה ברכה אחרי קידושין, **"שזו ברכה לבטלה"**. **"מה שנעשה כבר נעשה"**. כמו הרמב"ם תמיד, שמצוות צריך לעשות עובר לעשייתו, כלומר לפני שעושים.

שיטת הראב"ד – ברכה אחר הקידושין

ר' יצחק: אבל הראב"ד הקדוש חולק. אומר הראב"ד הקדוש, **"אין אנו אומרים כך, אלא מקדש ואחר כך מברך"**.

למה אומר הראב"ד למה? אי אפשר לעשות כך. מה אם הוא יאמר "הרי את מקודשת", והיא תאמר "לא, אני לא רוצה"? אז זה נגמר, זה תלוי בדעת אחרים. ממילא טוען הראב"ד שהברכה חייבת להיות לפני הקידושין.

וכך גם אומר הרא"ש הקדוש.

טענת הרא"ש – ברכת השבח, לא ברכת המצוות

ר' יצחק: והרא"ש בכלל טוען, אם אני זוכר, מי אמר לפני הרמב"ם שהברכה היא ברכת המצוות? זו ברכת השבח. אתה רואה, לא מדברים רק

ביאור "ואסר לנו את הארוסות"

תרגום לעברית

ר' יואל אשר: ואסר לנו את הארוסות, זה מאוד מעניין, כי זה איסור דרבנן,

ר' יצחק: שנראה אותו מאוחר יותר,

ר' יואל אשר: שלא לגור עם הארוסה בלי חופה.

ר' יצחק: זו טעות. זה לא טעות, יש מפרשים, אבל הפירוש הפשוט, ואסר לנו את הארוסות מתכוון לארוסה של אחר. לא הארוסה שלי עצמי.

ר' יואל אשר: מהי הכניסה לבעל עד ברכה וחופה? כלה אסורה לבעלה בלא חופה וקידושין?

ר' יצחק: שוב, לא, אני אומר לך מה הכוונה. אסר ארוסות מתכוון על פי פשט.

ר' יואל אשר: מה הותר לנו בכלל?

ר' יצחק: לא, לנו מתכוון לנו היהודים. כלומר הקב"ה עשה חידוש.

ר' יואל אשר: אני אומר לך פשוט, פשט אני צודק, תראה, המשפט הבא הוא, לנו את הנשואות על ידי חופה וקידושין,

ר' יצחק: נשואות הוא מול הארוסות. אני לא מסכים, לא מברכים ברכות על מצוות דרבנן. הפשט הוא, למדנו בהלכה פרק א', הקב"ה חידש חידוש גדול במתן תורה שמה? שלא רק נשואה אסור לבוא עליה אשה זרה, אלא אשה זרה נעשית בשעת קידושין. זו הרי ברכת הקידושין. אז מסבירים, זה חלש, שהקב"ה הבדיל לנו את הארוסות, והבדיל כל כך. שאפילו ארוסה של יהודי אחר אסורה עלינו. כך לדעתי הפירוש הפשוט. אני לא רואה שהפירוש האחר הוא דוחק גדול.

ר' יואל אשר: נכון, כי הפירוש האחר מערבב דאורייתא עם דרבנן. אבל אפשר לערבב דאורייתא עם דרבנן. אנחנו יודעים מצוותיו לקיים את התורה, מצוותיו לקיים את המצווה של לא תעשה, כמו שהרמב"ם אמר קודם.

ר' יצחק: זה מאוד רחוק,

ר' יואל אשר: אמת. לא, אבל כך גם מתאים, והתיר לנו את הנשואות לנו על ידי חופה איך נכנסת כאן חופה? כשאתה אומר חופה אמרת גם דרבנן. לא, בקידושין. אבל חופה אמרת גם דרבנן. אז לנו מתכוון הקב"ה והחכמים התירו את הקידושין דאורייתא, והחכמים הוסיפו לה חופה. לא מסכים. אני מתכוון ארוסות וחופה וקידושין, משמע מתוך הכשר של המילים. נו נו, אנחנו שנינו אחרונים.

חתימת הברכה

ר' יואל אשר: ברוך אתה ה' מקדש ישראל. אנחנו אומרים מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין, אבל הרמב"ם אומר מקדש ישראל. זה מאוד מעניין איך נכנס מקדש ישראל, על זה אולי מתאים כמו שהרמב"ם, אם זו ברכת השבח. אז הלכו לדבר כל כך פיוטי, שהקב"ה קידש את היהודים במעמד הר סיני?

ר' יצחק: לא, לא, זה לא פשט. הקב"ה קידש את היהודים עם המצווה. זה תרגום עברי.

ר' יואל אשר: אה, הוא קידש את היהודים עם מצוות. הוא נתן ליהודים מצוות.

ר' יצחק: כמו שאומרים, אשר קדשנו במצוותיו. זה תרגום עברי. מקדש ישראל. זה פירוש פשוט. מה אפשר להוסיף? מה שאנחנו מוסיפים...

ר' יואל אשר: אה, בדרך כלל במצווה כתוב על השחיטה או על המילה. למה לא לומר על הקידושין? ברוך אתה ה'.

ר' יצחק: כי זו בדיוק הראיה של הרא"ש, שזו לא ברכת המצווה. זו ראיה טובה.

ר' יואל אשר: אוקיי. אומר הרמב"ם,

ר' יצחק: הוא אומר ברכה ארוכה יותר, ברכה יפה יותר. מה הבעיה? ברכה יפה יותר.

מי אומר את הברכה

ר' יואל אשר: זו ברכת אירוסין, זו הברכה של אירוסין. לפי הרמב"ם, כך בוודאי לפי הרמב"ם, אולי לא לפי הרא"ש, בוודאי צריך המקדש לומר את הברכה. או שליח מתכוון כשמקדש או שליח, אבל מצוות בושם בשליחו הוא עושה זאת בעצמו.

המנהג שלנו הוא שבעל מסדר קידושין עושה את הברכה, והרמ"א, לא הרמ"א, אבל המפרשים אומרים שזה כי יש חתנים שלא יודעים את הברכה.

אז כדי שלא יתביישו, אחר עושה את הברכה. כך, כן. כך למדנו, כן?

ר' יואל אשר: כן. הרמב"ם גם לא כתב הלאה לנו את הנשואות לנו. אם היו אומרים הנשואות לנו, מה זה לנו את הארוסות? היה גם מתכוון ארוסות לנו.

ר' יצחק: אני שומע. אוקיי. אני לא יודע.

מנהג כוס של יין

דברי הרמב"ם

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם הלאה, זו היא ברכת אירוסין, ונהגו העם יש מנהג לסדר ברכה זו על כוס של יין או של שיכר.

ר' יצחק: דרך אגב, אתה זוכר שהרמב"ם בלשון כאן כתוב שמצוות קידושין היא לעשות כתובה וקידושין, למרות שכתובה היא מדרבנן? יכול להיות שהיתיר בא עם כל הסדר, אה, הפרט הוא דרבנן? או לא מעכב. אוקיי. זה בוודאי ש... בכל אופן, זו ברכת האירוסין, אני לא יודע מה הקטע אומר כאן. בוודאי, אבל זה הדין. אולי מתכוון לומר שזה מחויב, אבל המאוחר יותר הוא רק מנהג.

דיון: ברכת אירוסין וחופה

ר' יואל אשר: אני חושב רק למשל, הברכה היא ברכה קבועה. הרמב"ם לא אומר שהברכה נעשית רק אם עושים אז חופה. הוא אומר, בכל אופן, אפילו אם עושים קידושין והולכים לעשות חופה איזה זמן אחר, אומרים כאן, כי זה חלק מהברכה הנצחית. זו לא ברכת המצווה על מה שאני עושה עכשיו. אני אומר עוד קצת אולי. אומר הרמב"ם, כשאדם עושה את הברכה הזו, מה קורה כשאדם עושה את הברכה לא כשהוא בחופה, ואחר כך עושה חופה,

ר' יצחק: כי הרמב"ם הולך לומר מאוחר יותר בחופה. אנחנו עושים לא בשעת קידושין עם חופה אין להם שום קשר.

ר' יואל אשר: אנחנו כן יש לנו את הדבר שאנחנו עושים חופה, קוראים לזה חופה כי זה נקרא המאן'ס, כנראה זו הקדמה,

ר' יצחק: בית המאן'ס. הלא, הלא, זה נישואין. אנחנו עושים קידושין ונישואין באותו זמן, או אחד אחרי השני, מה שיהיה. הקידושין עושים כבר תחת החופה, אבל זה לא נופל. קידושין אין להם עם החופה. זו לא ברכה על החופה.

ר' יואל אשר: הברכה עושים על כשזה לא בחופה, ועושים זאת על קידושין, ואומרים כאן הוא נעשה...

ר' יצחק: כן, אבל יש ברכות נוספות נישואין. יש ברכות נוספות על זה.

סדר הברכות

ר' יואל אשר: אומר הרמ"א הלאה, ונהגו העם לסדר ברכה זו על כוס של יין או של שיכר. אז כשמסדרים את הברכה, עושים זאת עם כוס, כמו כוס של ברכה שמסדרים ברכת המזון על הכוס. ממילא הלשון שצריך לסדר, אני מתכוון גם בהבדלה או במקומות אחרים, לסדר על הכוס.

אומר הרמב"ם, **אם יש שם יין מברך על היין תחילה**. איך עושים? פעם שיש כבר כוס, יש כבר כמה ברכות עכשיו. מתחילה השאלה, איך עושים זאת? עושה קודם את הברכה על היין, ואחר כך מברך ברכת אירוסין, ואחר כך מקדש, ואז נותן את הטבעת. ואם אין שם יין ולא שיכר, אז עושים את הברכה בפני עצמה בלי זה. כלומר,

ר' יצחק: כלומר, יש כאן כמו המחלוקת של הפורמליות של קידושין עם הקידושין האמיתיים.

ר' יואל אשר: יכול להיות ענווה ברשות התורה כזו. כלומר, עשית קידושין שעובדים, אבל עשית מעשה מגונה. כמו מקדש בביאה זה מעשה מגונה, כי הפעם הראשונה שאתה איתה היא הביאה עצמה, במקום ההקדמה, הנישואין לפני כן. וכל הדברים האלה דומים מאוד לזה, כמו לפייס, כן, מצווה לפייס את אשתו, לפני כן, שלא יהיה דבר גס, שדברים לא יהיו גסים.

ר' יצחק: אוקיי? בדיוק, אבל זה לא לפייס. לפייס, הלאה אפשר לפייס קדשה גם. זה מתכוון שצריך להיות איזו חתונה אמיתית, מבין? זו איזו המילה. לא קדשה, אלא חתונה.

מנהג הטבעת

ר' יואל אשר: טוב מאוד. אז למעשה, המנהג הוא לתת דרך כסף או שווה כסף. הוא מביא שהרמ"א אומר שצריך לקדש עם טבעת, ויש טעם על פי תיקוני הזוהר. הרמ"א לא אומר שיש טעם תיקוני הזוהר. הוא מוסיף זאת, אמת?

ר' יצחק: אבל הטעם הפשוט הוא כמו ספר החינוך, הוא מביא שם גם, כך מחזיקים את הטבעת, זוכרים שהיתה חתונה,

ר' יואל אשר: כך הוא הפירוש הפשוט.

ר' יצחק: כך מקובל. אומר הרמב"ם הלאה.

סיום פרק ג' מהלכות קידושין

ר' יואל אשר: נפלא, אנחנו הולכים לסיים פרק ג'.

ר' יצחק: זה פרק ג' מהלכות קידושין.

ר' יצחק: כי אתה הולך אחרי מנהג, זה מנהג. זה אולי מתכוון לומר, זה רק שהיין לא מעכב.

ר' יואל אשר: לא, שלא לעשות פת במקום זה, אני לא יודע מה זה מקרה.

ר' יצחק: אולי כן? אני לא יודע, זה לא נוגע. יש איזה דבר כזה לעשות ברכה על כוס.

ר' יואל אשר: איזה חשיבות, איזה קביעות,

ר' יצחק: כן. לא כתוב ברמב"ם ש

ר' יואל אשר: צריך לשתות מהכוס.

ר' יצחק: אנחנו נוהגים ששותים ונותנים לחתן, לכלה לשתות. לכלה בוודאי לא נופל, אולי לחתן, כי אם יש טענה שאולי, מבין, בעל מסדר קידושין צריך בעצם להוציא את החתן עם הברכה, כי זה יהיה חיובו לעשות את הברכה, ממילא אולי הוא צריך לשתות, אבל... מבין מה אני אומר? כן.

דיון: פת במקום יין

ר' יצחק: הוא מביא בעצם שהיה מי שאומר שצריך לעשות על הפת. והרמב"ם שואל לא רבי נתן תשובה, על זה הוא אומר לא יודע שנכנס פת. קידוש נכנס כי זה מקום סעודה. אולי בהבדלה גם? אה, להיפך, הבדלה לא. בקיצור, אין דבר כזה פת. זה החידוש.

חזרה לדיון קודם: קידושין בביאה והאידיאל

ר' יצחק: אומר הרמב"ם, לא, אל תעשה זאת. זה האידיאל של הרמב"ם.

ר' יואל אשר: הרמב"ם אומר, אל תחשוב שקידושין הוא אוטומטית ההיפך מקדשה. יכול להיות מקדש שהוא גם קדשה.